

บทที่ 2

ความเป็นมาของเตาฮีตและแนวทาง

2.1 ความหมายของเตาฮีตและแนวทาง

2.1.1 ความหมายของเตาฮีต

2.1.1.1 ความหมายของเตาฮีตเชิงภาษาศาสตร์

2.1.1.2 ความหมายของเตาฮีตเชิงวิชาการ

2.1.2 ความหมายของแนวทาง

2.1.2.1 ความหมายของแนวทางเชิงภาษาศาสตร์

2.1.2.2 ความหมายของแนวทางเชิงวิชาการ

2.2 ความสำคัญเตาฮีตและแนวทาง

2.2.1 ความสำคัญของเตาฮีต

2.2.2 ความสำคัญของแนวทาง

2.3 ประเภทของเตาฮีตและแนวทาง

2.3.1 ประเภทของเตาฮีต

2.3.1.1 เตาฮีตอรรูปุบิยะฮ

2.3.1.2 เตาฮีตอัลอูลูฮิยะฮ

2.3.1.3 เตาฮีตอัลฮัสมาอู วัคคิฟาด

2.3.2 ประเภทของแนวทาง

2.3.2.1 แนวทางที่เที่ยงตรง

2.3.2.2 แนวทางที่เบี่ยงเบน

2.4 ประวัติของเตาฮีตและแนวทาง

2.4.1 ประวัติของเตาฮีตและแนวทางในยุคของท่านนบีมุหัมมัด ﷺ

2.4.2 ประวัติของเตาฮีตและแนวทางในยุคของเสาะหาบะฮู ﷺ

2.4.3 ประวัติของเตาฮีตและแนวทางในยุคของตะบิอีนและอับบาอูตะบิอีน

2.1 ความหมายของเตาฮีดและแนวทาง

2.1.1 ความหมายของเตาฮีด

2.1.1.1 ความหมายของเตาฮีดเชิงภาษาศาสตร์

คำว่า เตาฮีด () เป็นภาษาอาหรับมาจากรากศัพท์ของคำว่า (อ่านว่า วะห์หะดา) (อ่านว่า ยูวะหฺหิด) 1 (อ่านว่า เตาหฺดัน) ซึ่งหมายถึงความเป็นเอกะ ออบูกอเล็ม อัตตัยมียุ¹ (Abu Qasim al-Taimiy, 1999 : 1/306) กล่าวว่า : “ชาวอาหรับกล่าวว่า คำว่า มีความหมายเหมือนกันคือความเป็นเอกะ ดังนั้น อัลลอฮฺ ﷻ คือผู้ทรงเอกะ กล่าวคือเป็นหนึ่งเดียวที่ไม่มีภาคีในทุกรูปแบบและในทุกสถานการณ์”

ดังนั้นคำว่าเตาฮีดในทางภาษาศาสตร์ ซึ่งโดยรวมแล้วจะแสดงถึงความเป็นหนึ่งเดียว เอกะ โดดเดี่ยว และปฏิเสธการมีส่วนร่วมของผู้อื่น (Ibn Manzur, 1995 : 15/233) มิใช่ทำให้พระองค์เป็นหนึ่งอย่างที่หลายคนเข้าใจ ทั้งนี้เนื่องจากว่าไม่มีใครสามารถทำให้อัลลอฮฺ ﷻ เป็นหนึ่งหรือสองได้พระองค์ทรงเป็นหนึ่งตั้งแต่ดั้งเดิมและจะเป็นหนึ่งตลอดไป

อัศสะฟารินียุ² (Al-Safariniy, 2002 : 1/22) กล่าวว่า : “เตาฮีด คือการนิสบะฮฺ (การพาดพิง) ถึงความเป็นเอกะของอัลลอฮฺ ﷻ มิใช่การทำให้อัลลอฮฺ ﷻ เป็นเอกะ ดังนั้นความหมายของการเตาฮีดต่ออัลลอฮฺ ﷻ คือการนิสบะฮฺ (การพาดพิง) ถึงความเป็นเอกะของอัลลอฮฺ ﷻ มิใช่ทำให้อัลลอฮฺ ﷻ ทรงเป็นเอกะเพราะความเป็นเอกะของอัลลอฮฺ ﷻ นั้นเป็นคุณลักษณะเฉพาะของพระองค์ มิใช่ใครมาทำให้เป็นหนึ่งได้”

2.1.1.2 ความหมายของเตาฮีดเชิงวิชาการ

บรรดานักปราชญ์มุสลิมทั้งในอดีตและปัจจุบันได้ให้ความหมายของเตาฮีดที่แตกต่างกันไปตามทัศนะหรือแนวทางของแต่ละท่าน กล่าวคือ กลุ่มอะฮฺลุลบิดอะฮฺ ได้ให้ความหมายของเตาฮีดเป็นไปตามทัศนะหรือแนวทางหรือแนวคิดของกลุ่มตัวเอง กลุ่มอะฮฺลุลกะ

1. ท่านคืออิสมาแอล เบ็น มุหัมมัด เบ็น อัลฟฎุ เป็น อาลี อัลอัศบาฮานียุ ถูกขนานนามว่า *กิยามุสสุนนะฮฺ* หมายถึงผู้ที่ปกป้องสุนนะฮฺ เกิดเมื่อ ฮ.ศ. 457 เสียชีวิตเมื่อปี ฮ.ศ. 535 (al-Zereky, 1992 : 1/323)

2. ท่านคือมุหัมมัด เบ็น อะหมัด เบ็น สาเล็ม อัศสะฟารินียุ เกิดเมื่อ ฮ.ศ. 1114 เสียชีวิตเมื่อ ฮ.ศ. 1188 (al-Zereky, 1992 : 5/14)

ลาม ได้ให้ความหมายเตาฮีดตามทัศนะหรือแนวทางหรือแนวคิดที่ตัวเองได้กำหนดไว้ เช่นเดียวกันกับกลุ่มอะฮลุสสุนนะฮฺวัลญะมาอะฮฺที่ได้ให้ความหมายเตาฮีดที่แตกต่างกับกลุ่มต่างๆที่ได้กล่าวมาข้างต้น

ดังนั้น ความหมายของเตาฮีดที่จะกล่าวต่อไปนี้คือความหมายตามทัศนะหรือแนวทางของอะฮลุสสุนนะฮฺ ซึ่งถือว่าเป็นกลุ่มที่สอดคล้องตามแนวทางของอัลกุรอานและสุนนะฮฺมากที่สุดได้ให้ความหมายของเตาฮีด ดังนี้

อบูกอเส็ม อัศตัยมียู (Abu Qāsim al-Taimiy, 1999 :1/306) ได้นิยามเตาฮีดว่า : หมายถึงการให้ความเป็นเอกะต่ออัลลอฮฺ ~~ﷻ~~ เพียงผู้เดียวโดยไม่มีภาคีหรือเสมือนผู้ใดในความเป็นองค์ของพระองค์และคุณลักษณะของพระองค์

อัลอัศกอลานีย¹ (Al-Asqalāniy ,n.d. : 13/345)ได้ให้ความหมายของเตาฮีดโดยกล่าวว่า : “เตาฮีดคือการรู้จักอัลลอฮฺ ~~ﷻ~~ ว่าพระองค์ทรงเอกะ”

อัศสะฟารินีย² (Al-Safāriy, 2002 :1/6) ได้ให้ความหมายของเตาฮีดโดยกล่าวว่า : “เตาฮีด คือการให้ความเป็นหนึ่งเดียวของอัลลอฮฺ ~~ﷻ~~ ด้วยการทำให้บาอะฮฺพร้อมกับยึดมั่นความเป็นหนึ่งเดียวของพระองค์ในชาติ³ ของพระองค์ คุณลักษณะของพระองค์และอัฟอาล⁴ ของพระองค์”

¹ ท่านคืออะหมัด เป็น อาลี เป็นมุหัมมัด เป็น ะญูร อัลกันนินยู อัลอัศกอลานีย เกิดเมื่อปี ฮ.ศ.773 เสียชีวิตเมื่อปี ฮ.ศ. 852 (Zerekly, 1992 : 1/178)

2.อธิบายแล้วในหน้า 18

3.ชาติ หมายถึงความเป็นองค์ของอัลลอฮฺ ~~ﷻ~~

4.อัฟอาล หมายถึง การกระทำหรือกริยาต่างๆของอัลลอฮฺ ~~ﷻ~~ ซึ่งไม่เหมือนกับสิ่งใดๆทั้งสิ้นไม่สามารถที่เปรียบเทียบได้ เป็นเรื่องเฉพาะสำหรับพระองค์เท่านั้น

อัลสะอูดี¹ (Al-Sa'adiy,2002 : 18) ได้ให้ความหมายของเตฮีดโดยกล่าวว่า :
 “เตฮีดนั้นคือการมีความรู้และการยอมรับกับความเป็นเอกะของอัลลอฮ์ ﷻ ด้วยกับคุณลักษณะ
 ที่สมบูรณ์ของพระองค์ การยอมรับความเป็นเอกะของพระองค์กับคุณลักษณะที่ยิ่งใหญ่ของ
 พระองค์ และการยอมรับในความเป็นเอกะของพระองค์ด้วยการทำอิบาเดฮ์ต่อพระองค์เพียงผู้
 เดียว”

อัลอุษัยมีน² (Al-'Usaimin,1999 : 1/8) ได้ให้ความหมายของเตฮีดโดยกล่าวว่า :
 “เตฮีดหมายถึงการให้ความเป็นเอกะแก่อัลลอฮ์ ﷻ ด้วยกับคุณลักษณะเฉพาะของพระองค์ในเรื่อง
 รูบิยะฮ์ อุลูฮิยะฮ์ และอัลฮามาว์ศิฟาท”

จากความหมายของเตฮีดข้างต้น แม้ว่าจะมีความแตกต่างกันในเรื่องของสำนวน
 แต่มีความหมายเดียวกันคือการศรัทธาต่ออัลลอฮ์ ﷻ ที่ทรงเอกะในเตฮีดทั้งสามประเภท
 จึงพอที่จะสรุปได้ว่าองค์ประกอบสำคัญของความหมายเตฮีด จะต้องประกอบด้วยองค์ประกอบ
 หลัก 3 ประการ คือ

1. การศรัทธาต่ออัลลอฮ์ ﷻ กับความเป็นเอกะของพระองค์
2. ครอบคลุมถึงเตฮีดทั้ง 3 ประเภทคือเตฮีดรูบิยะฮ์ เตฮีดอูลูฮิยะฮ์ และเตฮีดอัลฮามาว์ศิฟาท
3. ไม่มีการเปรียบเทียบหรือเทียบเท่าสิ่งใดกับอัลลอฮ์ ﷻ กับสรรพสิ่งต่างๆไม่ว่า
 จะเป็นกรณีใดๆ ก็ตาม

ดังนั้นความหมายของเตฮีดที่ผู้วิจัยเห็นว่าเหมาะสมมากที่สุดคือ การศรัทธา
 ต่ออัลลอฮ์ ﷻ ที่ทรงเอกะด้วยเตฮีดทั้งสามคือ เตฮีดรูบิยะฮ์ เตฮีดอูลูฮิยะฮ์และเตฮีด
 อัล-อัลฮามาว์ศิฟาท โดยวิธีการและแนวทางที่ถูกต้องตามแบบฉบับของท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ
 และเศาะหาบะฮ์

เพื่อให้ความเข้าใจที่ลึกซึ้งและชัดเจนมากขึ้น จึงขออธิบายความหมายที่ได้เสนอ
 ในข้างต้นดังนี้

1. ท่านคืออับดุลร่อหมาน เป็น นาเชร์ เป็น อับดุลลอฮ์ อัลสะอูดี อัดตะมีมีเย เกิดเมื่อปี ฮ.ศ.1307 เสียชีวิตเมื่อปี ฮ.ศ.1376
 (al-Zereky,1992 : 3/240)

2. ท่านคือมุฮัมมัด บิน สอลิหฺ เป็น มุฮัมมัด เป็น อุศัยมีน อัดตะมีมีเย เกิดเมื่อเดือนรอมฎอนปี ฮ.ศ.1347 เสียชีวิตเมื่อปี ฮ.ศ. 1421

1. การศรัทธาต่ออัลลอฮ์ หมายถึง เตาฮีดที่ถูกต้องจะต้องนำมาซึ่งความศรัทธาต่ออัลลอฮ์ ﷻ มิใช่แค่ความทรงจำหรือสามารถท่องหรือนับจำนวนคุณลักษณะของอัลลอฮ์ ﷻ ได้เพราะเป้าหมายของเตาฮีดคือการเคารพภักดีต่ออัลลอฮ์ ﷻ เพียงผู้เดียว

2. ที่ทรงเอกะ หมายถึง เตาฮีดที่แท้จริงสามารถสร้างให้ผู้ที่ศรัทธาต่ออัลลอฮ์ ﷻ เกิดความศรัทธาว่าอัลลอฮ์ ﷻ เท่านั้นที่เป็นพระเจ้าที่เที่ยงแท้ ไม่มีพระเจ้าอื่นใดที่เที่ยงแท้ นอกจากพระองค์ ไม่มีสิ่งอื่นใดที่จะเทียบเท่าหรือเสมือนพระองค์ พระองค์เท่านั้นที่ฉันจะขอความช่วยเหลือ พระองค์เท่านั้นที่สมควรแก่การเคารพภักดี พระองค์เท่านั้นทรงเป็นพระเจ้าผู้ทรงเอกะ

3. ด้วยเตาฮีดทั้ง 3 ประเภท หมายถึง การที่เตาฮีดจะสมบูรณ์ได้นั้นจะต้องประกอบไปด้วยเตาฮีดทั้ง 3 ประเภท ทั้งนี้เนื่องจากว่า หากมีการศรัทธาต่ออัลลอฮ์ ﷻ เพียงแค่หนึ่งหรือสองจากประเภทของเตาฮีดทั้ง 3 ประเภท ถือว่ายังไม่เป็นมุอฺมิน¹ หรือมุสลิมแต่อย่างใด ทั้งนี้เนื่องจากว่าบรรดาชาวมุซริกีนทั้งหลายในอดีตต่างก็เชื่อและศรัทธาว่าอัลลอฮ์ ﷻ เป็นผู้ทรงสร้างอัลลอฮ์ ﷻ เป็นผู้ให้ยังชีพ แต่ไม่ศรัทธาว่าพระองค์คือพระเจ้าที่เที่ยงแท้ ไม่ยอมเคารพภักดีต่อพระองค์เพียงผู้เดียว หากแต่กลับนำสิ่งอื่นมาเทียบเท่ากับพระองค์ จนกลายเป็นมุซริกีน² ในที่สุด

4. โดยวิธีการและแนวทางที่ถูกต้อง หมายถึง เตาฮีดที่ถูกต้องและสมบูรณ์จะต้องสอดคล้องกับแนวทางท่านนบีมุหัมมัด ﷺ และเศาะหาบะฮ์ ﷺ ไม่ว่าจะเป็วิธีการหรือแนวทางหรือแนวคิด จะเห็นได้ว่ากลุ่มที่ใช้วิธีการที่ไม่ถูกต้องในการเข้าใจหรือศึกษาเกี่ยวกับเตาฮีดจะกลายเป็นกลุ่มนอกรีตที่ไม่ได้รับการสัญญาจากท่านนบีมุหัมมัด ﷺ ว่าจะรอดพ้นจากไฟนรก อาทิ กลุ่มมูตะซิละฮ์ กลุ่มญะฮฺมียะฮ์ กลุ่มเกาะดะริยะฮ์ เป็นต้น ในทางตรงกันข้ามผู้ยึดมั่นและศรัทธาต่ออัลลอฮ์ ﷻ ด้วยวิธีการและแนวทางที่ถูกต้องตามแบบฉบับของท่านนบีมุหัมมัด ﷺ และเศาะหาบะฮ์ ﷺ จะถูกเรียกว่า อะฮฺลุสสุนนะฮ์ ผู้ซึ่งได้รับสัญญาจากท่านนบี ﷺ ว่าเป็นกลุ่มเดียวที่รอดพ้นจากไฟนรก

อย่างไรก็ตามจากการให้ความหมายที่ไม่ถูกต้องนี้เองคือสาเหตุประการหนึ่งที่ทำให้เกิดแนวทางที่แตกต่างกันในเรื่องของเตาฮีดและส่งผลให้เกิดแนวความคิดหรือลัทธิและกลุ่มต่างๆ ในอิสลาม อาทิ เคาะวาริจญ์ รอฟีฎะฮ์ ญะบะรียะฮ์ เกาะดารียะฮ์ มุรญูอะฮ์ ญะมียะฮ์ มูตะซิละฮ์ อะฮาอิเราะฮ์ มาตุรีดียะฮ์³ เป็นต้น.

1.มุอฺมิน หมายถึงผู้ที่ศรัทธาและเชื่อมั่น ตลอดจนปฏิบัติตามแนวทางของอิสลาม ทั้งหลักการปฏิบัติและหลักการศรัทธาอย่างครบถ้วน

2.มุซริก หมายถึงผู้ที่ตั้งภาคีต่ออัลลอฮ์ ﷻ

3.กลุ่มทั้งหมดที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจะอธิบายในรายละเอียดในหัวข้อที่ (2.3.2.2)

2.1.2 ความหมายของแนวทาง

2.1.2.1 ความหมายของแนวทางเชิงภาษาศาสตร์

คำว่า แนวทาง ในภาษาอาหรับเรียกว่า อัล-มันฮัจ () หรืออัล-มินฮัจ () ซึ่งหมายถึงแนวทางที่ชัดเจน (Al-Rāziy, 1988 : 100)

อัลกุรอานได้ใช้คำว่า อัล-มินฮัจ เพียงที่เดียวในอัลกุรอาน คือในซูเราะฮ์ อัลมาอิดะฮ์ ในส่วนหนึ่งของอายะฮ์ที่ 48 ดังที่พระองค์ได้ตรัสว่า :

: _____) ﴿لِكُلِّ جَعَلْنَا مِنْكُمْ شِرْعَةً وَمِنْهَا جَا﴾
(48)

ความว่า : และสำหรับประชาชาติในหมู่พวกเจ้านั้น เราได้ให้มี บทบัญญัติและแนวทางไว้ (อัลมาอิดะฮ์ : ส่วนหนึ่งจากอายะฮ์ ที่ 48)

อัลกุฎบีย! (Al-Qurtubiy, 1994 : 6/202) กล่าวว่า : “ท่านอับบาส มุหัมมัด เป็น ญะซีด กล่าวว่า : คำว่า แนวทางหรือมันฮัจนั้น หมายถึงแนวทางที่ไม่มีวันสิ้นสุด”

ดังนั้น คำว่า แนวทางหรือมันฮัจในทางภาษาศาสตร์ จึงครอบคลุมความหมายของ คำต่อไปนี้ คือ ความชัดเจน ความประจักษ์ และความจัดแจ้ง เป็นต้น

ในขณะที่เดียวกันพบว่าในหะดีษของท่านนบีมุหัมมัด ﷺ มีการใช้คำว่า อัล-มันฮัจ ในความหมายทางภาษาศาสตร์เช่นเดียวกัน ดังหะดีษที่รายงาน โดยหุซัยฟะฮ์ เป็น ญะมัน² ﷺ เล่า ว่า : ท่านนบีมุหัมมัด ﷺ กล่าวว่า :

))

1.ท่านคือมุหัมมัด เป็น อะหมัด เป็น อับยักร เป็น ฟิรหุ อัลอันศอรีฮ์ อัลอันดะลุสิฮ์ เสียชีวิตเมื่อปี ฮ.ศ. 681 (al-Zereky, 1992 : 5/322)

2.ท่านคือหุซัยฟะฮ์ เป็น ยะมาน เป็นหนึ่งในจำนวนผู้รับอิสลามในช่วงแรกๆ เป็นเศาะหาบะฮ์ที่ท่านนบีมุหัมมัด ﷺ ได้สอนในเรื่องที่ ผ่านมาและเรื่องที่จะเกิดขึ้น บิดาของท่านเป็นเศาะหาบะฮ์เช่นเดียวกันซึ่งชีวิตในสงครามอุซูด ส่วนท่านเองเสียชีวิตในยุคแรกๆของการปกครองของอาลี เป็น อับยัฏอเล็บ เมื่อปี ฮ.ศ. 36 (Al-Asqalaniy, 1416 H : 227)

(17680 : ,) ((

ความว่า “ความเป็นนบีมุหัมมัด ﷺ ในหมู่พวกเจ้าตามพระประสงค์ของอัลลอฮ์ ﷻ ที่ควรจะเป็น หลังจากนั้นพระองค์จะทรงยกมันขึ้นมาเมื่อพระองค์จะทรงยกมันขึ้น หลังจากนั้นจะเป็นการปกครองของเคาะลีฟะฮ์ที่ปฏิบัติตามแนวทางของท่านนบีมุหัมมัด ﷺ ดังนั้นมันก็จะคงอยู่ไว้ตามความประสงค์ของอัลลอฮ์ ﷻ หลังจากนั้นพระองค์จะทรงยกมันขึ้นมาเมื่อพระองค์ประสงค์จะยกมันขึ้น หลังจากนั้นจะเป็นปกครองของกษัตริย์ที่ชอบใช้ความรุนแรง ดังนั้นมันก็จะคงอยู่ไว้ตามความประสงค์ของพระองค์ หลังจากนั้นพระองค์จะทรงยกมันขึ้นมาเมื่อพระองค์ประสงค์จะยกมันขึ้น หลังจากนั้นจะเป็นปกครองของกษัตริย์ที่กดขี่บังคับประชาชน ดังนั้นมันก็จะคงอยู่ไว้ตามความประสงค์ของพระองค์ หลังจากนั้นพระองค์จะทรงยกมันขึ้นมาเมื่อพระองค์ประสงค์ หลังจากนั้นจะเป็นการปกครองในรูปแบบของเคาะลีฟะฮ์ที่ปฏิบัติตามแนวทางของท่านนบีมุหัมมัด ﷺ หลังจากนั้นท่านนบีมุหัมมัด ﷺ ก็หยุดพูด” (บันทึกโดยAhmad, หมายเลขหะดีษ 17680)

ในหะดีษอีกบทหนึ่งที่ยังมีที่รายงานโดยคอรอชะฮ์ เป็น หุรริ¹ ﷺ กล่าวว่า: ท่านนบีมุหัมมัด ﷺ กล่าวว่า:

:) ((

(22674

ความว่า “ส่วนแนวทางที่ยิ่งใหญ่คือมะหุซร์¹ และส่วนแนวทางที่อยู่ข้างซ้ายของท่านนั้นเป็นแนวทางของชาวนรก และท่านไม่ใช่ว่า

1. ท่านคือ คอรอชะฮ์ เป็นดี อัลหุรริ อัลฟารอฮีย เป็นดาบิอินอาวโส เสียชีวิตเมื่อปี ฮ.ศ. 74 (al-Asqalaniy, 1995 : 296)

สมาชิกของมัน...” (บันทึกโดยAhmad, 1985 : หมายเลข
หะดีษ 22674)

จากอัลกุรอานและหะดีษข้างต้น จะเห็นได้ว่า คำว่า แนวทาง มีความหมายที่
บ่งบอกถึงความชัดเจน ความประจักษ์ และความชัดเจน ซึ่งล้วนแต่เป็นความหมายที่ครอบคลุม
หลายๆ ความหมายในคำเดียวกัน อาทิ อัญญาเรริก () อัลมันหัจญ () เป็นต้น

2.1.2.2 ความหมายของแนวทางเชิงวิชาการ

ความหมายของแนวทางในทางวิชาการ อาจจะแตกต่างกันไปตามแขนงวิชาหรือ
สาขาวิชาที่เกี่ยวข้องกับศาสตร์นั้น ๆ ดังนั้นการกำหนดหรือนิยามโดยไม่คำนึงถึงเรื่องดังกล่าว
อาจจะทำให้ความหมายไม่สมบูรณ์หรือไม่สอดคล้องกับความหมายที่แท้จริง ดังนั้นความหมายของ
แนวทางที่จะกล่าวต่อไปนี้ คือแนวทางหรือวิธีการต่างๆ ของซัยคุมูหัมมัด เป็น อับดุลวะฮฺฮาบใน
การนำเสนอเรื่องต่างๆเกี่ยวกับเตฮีด ซึ่งสอดคล้องกับความหมายในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตย
สถาน พ.ศ. 2542 ที่ได้ให้ความหมายของแนวทางว่า มันคือแนวทางที่ได้วางไว้เพื่อเป็นแนวทางใน
การปฏิบัติสิ่งใดสิ่งหนึ่ง

2.2 ความสำคัญเตฮีดและแนวทาง

2.2.1 ความสำคัญของเตฮีด

เตฮีดคือสิ่งสำคัญที่สุดสำหรับชีวิตมุสลิม เตฮีดคือแรงโน้มถ่วงที่คอยประคอง
ชีวิตของมุสลิมให้อยู่ในครรลองของอิสลามอย่างต่อเนื่องจนถึงวินาทีสุดท้ายของชีวิต จะเห็นได้
ว่าอัลกุรอานและหะดีษมากมายที่พูดถึงความสำคัญของเตฮีด เพื่อความเข้าใจและง่ายต่อ
การศึกษา จึงขอแบ่งหัวข้อตามลำดับความสำคัญของเตฮีดดังนี้

2.2.1.1 เตฮีดคือสิ่งแรกที่มุสลิมทุกคนจะต้องเรียนรู้ ก่อนที่จะปฏิบัติศาสนกิจ
ต่างๆ ที่บัญญัติไว้ในอิสลาม ดังที่อัลลอฮฺ ﷻ ได้ตรัสไว้ว่า :

1.มะหฺรฺ หมายถึงสถานที่ที่มนุษย์ชาติทุกคนจะไปรวมตัวกันในวันอาคีเราะฮฺ หลังจากที่ฟื้นชีพขึ้นมาใหม่เพื่อรับการพิพากษาจาก
กระบวนการยุติธรรมของอัลลอฮฺ ﷻ

﴿ فَأَعْلَمَ أَنَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَأَسْتَغْفِرُ لِدُنْيَاكَ وَلِلْمُؤْمِنِينَ ﴾

﴿ وَالْمُؤْمِنَاتِ ﴾ (: : 19)

ความว่า “ฉะนั้นพึงรู้เถิดว่าไม่มีพระเจ้าอื่นใดที่เที่ยงแท้ นอกจากอัลลอฮ์ และจงขอร้องโทษจากความผิดเพื่อตัวเจ้าและบรรดาผู้ศรัทธาชายและบรรดาผู้ศรัทธาหญิง” (มุหัมหมัด : ส่วนหนึ่งจากอายะฮ์ที่ 19)

จากอายะฮ์ดังกล่าว ท่านอิหม่ามบุคอรี¹ ได้ตั้งหัวข้อในหนังสือเศาะฮีหฺของท่านว่า “บทที่ว่าด้วยวิชาความรู้²นั้นต้องมาก่อนการพูดและการปฏิบัติ” (al-Bukhariy, 1987 : 2/458)

อัลลาละกาอีย¹ (Al-Lalakaiy, 2003 : 1/19) กล่าวว่า “ดังนั้นแท้จริงสิ่งที่จำเป็นที่สุดสำหรับมนุษยชาติคือการรู้จักและการยึดมั่นในเรื่องของศาสนาและสิ่งที่อัลลอฮ์ ﷻ ทรงบัญญัติไว้แก่ปวงบ่าวของพระองค์ในการเข้าใจเตาฮีดและคุณลักษณะของพระองค์...”

อะหฺมัด เป็น รุสลัน² (Ahmad bin Ruslan) กล่าวว่า “สิ่งแรกที่วาญิบสำหรับมุสลิมต้องเรียนรู้คือการรู้จักอัลลอฮ์ ﷻ ทั้งนี้เนื่องจากการปฏิบัติศาสนกิจต่างๆไม่ว่าจะเป็นวาญิบหรือสุนัตจะไม่ได้รับ การตอบรับหรือไม่เป็นผลหากยังไม่รู้จักพระองค์” (al-Ramliy, 1994 : 12)

ดังนั้นการรู้จักอัลลอฮ์ ﷻ จึงมีความสำคัญและมีอิทธิพลอย่างมากต่อการดำเนินชีวิตของมุสลิมทั้งโลกนี้และวันอาคิเราะฮ์และแน่นอนที่สุดในการรู้จักอัลลอฮ์ ﷻ นั้นจะต้องอาศัยวิธีการและกระบวนการที่ชัดเจนและถูกต้องด้วย หากใช้วิธีการหรือกระบวนการที่ไม่ถูกต้องก็จะกลับกลายเป็นผู้ที่หลงผิดในเรื่องดังกล่าวซึ่งนับว่าเป็นอันตรายอย่างยิ่งสำหรับชีวิตมุสลิม ในขณะที่ขบวนการการรู้จักอัลลอฮ์ ﷻ คือแก่นแท้และจุดสุดยอดของเตาฮีด (al-Mukriy, 2002 : 5)

2.2.1.2 เตาฮีดคือกุญแจสำคัญที่จะนำพามนุษยชาติสู่สวนสวรรค์และรอดพ้นจากไฟนรก

1. ท่านคืออิบาตุลลอฮ์ เป็น อัลหะสัน เป็น มันสุร อัลญาอะบะรียฺ อรรอซียฺ เสียชีวิตเมื่อปี ฮ.ศ. 418 (al-Zerekly, 1992 : 8/71)

2. ท่านคืออะหฺมัด เป็น รุสลัน เป็นอุละมาอ์สังกัดมัซฮับชาฟีอียฺที่โคงดัง

มีหะดีษมากมายที่รายงานว่าเตาฮีดคือกุญแจสู่สวนสวรรค์ ดังหะดีษที่รายงานโดยอิหม่ามอะหมัดจากมุอาซุ เป็น ญะบัล¹ กล่าวว่า :

” :))
(21086 :) (“

ความว่า : ท่านเราะสูลุลลอฮฺ^ﷺ กล่าวแก่ฉันว่า “กุญแจของสวรรค์คือ การปฏิญาณตนว่าไม่มีพระเจ้าอื่นใดที่เที่ยงแท้ นอกจากอัลลอฮฺ” (บันทึกโดย Ahmad หมายเลขหะดีษ 21086)

จากหะดีษที่รายงานโดยอุษมาน เป็น อัฟฟาน² กล่าวว่า : ท่านนบีมุหัมมัด^ﷺ กล่าวว่่า :

) (())
(38 :

ความว่า “ผู้ใดที่เสียชีวิต ในขณะที่เขาทราบว่่าไม่มีพระเจ้าอื่นใดที่เที่ยงแท้ นอกจากอัลลอฮฺ^ﷻ เขาจะได้อ่านสวนสวรรค์” (บันทึกโดย Muslim หมายเลขหะดีษ 38)

จากญาบิร เป็น अबดุลลอฮฺ³ กล่าวว่า ได้มีชายคนหนึ่งถามท่านนบีมุหัมมัด^ﷺ ว่า :

” : “ ”))
:) (“
(135

1.ท่านคือมุอาซุ เป็น ญะบัล เป็น อัมรุ เป็น อาวสุ อัลอันศอรีย อัลคอรุอญีย เป็นอุละมาอะสะหะบะฮะฮะที่มึความเชี่ยวชาญในเรื่องของหะลาละและหะรอม เกิดเมื่อปีที 20 ก่อนฮิจเราะฮ์ศักราช เสียชีวิตเมื่อปี ส.ศ 18 (al-Zereky,1992 : 6/258)

2.ท่านคืออุษมาน เป็น อัฟฟาน เป็น อบียอัลอาส เป็น อุมัยยะฮ์ เป็นเคาะลัฟะฮ์ที 3 เกิดเมื่อปีที 47 ก่อนฮิจเราะฮ์ เสียชีวิตเมื่อปี ส.ศ. 35 (al-Zereky,1992 : 4/210)

3.ท่านคือญาบิร เป็น अबดุลลอฮฺ เป็น อัมรุ เป็น หะรอม อัลคอรุอญีย เกิดเมื่อปีที 16 ก่อนฮิจเราะฮ์ เสียชีวิตเมื่อปี ส.ศ. 78 (al-Zereky,1992 : 2/104)

ความว่า “สิ่งจำเป็นสองอย่างที่ต้องเกิดขึ้นอย่างแน่นอนคืออะไร? ”
ท่านนบี ﷺ ตอบว่าผู้ที่เสียชีวิตโดยที่เขาไม่ใช่เป็นผู้ตั้งภาคีต่ออัลลอฮ์
ﷻ เขาจะ ได้เข้าสวรรค์ และผู้ที่เสียชีวิตโดยที่เขาเป็นผู้ตั้งภาคี
ต่ออัลลอฮ์ ﷻ เขาจะตกนรก” (บันทึกโดย Muslim หมายเลขหะดีษ
135)

อันนะวะวีย์! (Al- Nawawiy, 1998 : 1/165) ได้อธิบายหะดีษดังกล่าวว่า : จงทราบ
เถิดว่าแท้จริงทัศนคติของอะลอะฮ์และบรรดาปราชญ์มุสลิมทั้งสะลัฟและเคาะลัฟ
ต่างเห็นพ้องกันว่า : “ผู้ที่เสียชีวิตในขณะที่เขายังเป็นผู้ให้ความเป็นเอกะของอัลลอฮ์ ﷻ เขาจะ ได้
เข้าสวนสวรรค์อย่างแน่นอน”.

2.2.1.3.เตาฮีดคือเงื่อนไขสำคัญที่จะทำให้อิบาดะฮ์ได้รับการตอบรับจากพระองค์
อัลลอฮ์ ﷻ

อัลลอฮ์ ﷻ ได้ตรัสในคัมภีร์อัลกุรอานว่า :

﴿ وَمَا أَمْرًا إِلَّا لِيَعْبُدُوا اللَّهَ مُخْلِصِينَ لَهُ الدِّينَ ﴾ () :

(5)

ความว่า “และพวกเขามิได้ถูกบัญชาให้กระทำอื่นใดนอกจากเพื่อ
เคารพภักดีต่ออัลลอฮ์เป็นผู้ที่เจตนารมณ์บริสุทธิ์ในการภักดีต่อ
พระองค์” (อัลบัยฮินะฮ์ : ส่วนหนึ่งจากอายะฮ์ที่ 5)

จากอายะฮ์ข้างต้น พอจะสรุปได้ว่า อิกลาศหรือความบริสุทธิ์ใจเป็นเงื่อนไข
สำคัญประการหนึ่งที่จะทำให้อิบาดะฮ์ถูกตอบรับจากอัลลอฮ์ ﷻ ความอิกลาศจะไม่เกิดขึ้นหาก
ปราศจากเตาฮีดที่เข้มแข็ง ดังนั้นคำว่า อิกลาศ กับคำว่า เตาฮีด จึงไม่อาจจะแยกออกจากกันได้

อิบน์ กอัยยิม² (Ibn Qaiyim ,1990 : 203) ได้ชี้ให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่าง
เตาฮีดกับอิกลาศที่ไม่อาจจะแยกออกจากกันว่า : “อิกลาศและเตาฮีดเปรียบเสมือนหัวใจของต้นไม้

1.ท่านคือยะหฺยา เป็น ชะรอฟุ เป็น มุรฺรี เป็น หะสัน อันนะวะวีย์ อัชชะฟีอีย์ เกิดเมื่อ ฮ.ศ. 631 เสียชีวิตเมื่อ ฮ.ศ 676 (al-Zerekly,1992 : 8/149)

2.ท่านคือมุหัมมัด เป็น อบีย บักรฺ เป็น อัยยูบ เป็น สะอิด อัลซุรฺอีย์ เกิดเมื่อปี ฮ.ศ. 691 เสียชีวิตเมื่อปี ฮ.ศ. 751 (al-Zerekly,1992 : 6/56)

ส่วนการปฏิบัติอะมาลต่างๆเปรียบเสมือนกิ่งก้านต่างๆของต้นไม้ และผลของมันคือชีวิตที่ดีในโลกนี้และความโปรดปรานอันนิรันดร์ในสวนสวรรค์”

2.2.1.4 เตาฮีดคือเป้าหมายแรกในการละอวะฮ์ตั้งแต่อดีตจนกระทั่งปัจจุบัน

การละอวะฮ์สู่เตาฮีดคือเป้าหมายหลักและวัตถุประสงค์แรกของบรรดาเราะฮ์ลุลและนักเผยแพร่ตั้งแต่อดีตจนกระทั่งถึงปัจจุบันคือการเชิญชวนมวลมนุษยةสู่เตาฮีด ดังหะดีษที่ท่านนบีมุหัมมัด ﷺ ได้ส่งมูอาซุ เป็น ญะบัล ไปละอวะฮ์ชาวเมืองยะมัน โดยท่านนบีมุหัมมัด ﷺ ได้กล่าว ว่า :

) (())

(1401 :

ความว่า “โอ้ มูอาซุ จงเชิญชวนพวกเขาสู่การกล่าวการปฏิญาณตนว่า
ไม่มีพระเจ้าอื่นใดที่เที่ยงแท้ นอกจากอัลลอฮ์” (บันทึกโดย al-
Bukhariy หมายเลขหะ ดิษ 1401)

เช่นเดียวกับท่านนบีมุหัมมัด ﷺ ในช่วงที่ท่านอาศัยอยู่ที่นครมักกะฮ์เป็นเวลา 13 ปี ท่านนบีมุหัมมัด ﷺ ได้ใช้เวลาทั้งหมดเพื่อเชิญชวนชาวมักกะฮ์สู่การรู้จักอัลลอฮ์ ﷻ และภักดีต่อพระองค์เพียงองค์เดียว

จากหะดีษและประวัติการละอวะฮ์ของท่านนบีมุหัมมัด ﷺ ข้างต้นพอที่จะสรุปได้ ว่า การละอวะฮ์ที่ถูกต้องตามแนวทางของท่านนบีมุหัมมัด ﷺ นั้นจะต้องเริ่มด้วยเตาฮีดและต้องใช้ระยะเวลาพอสมควรในการสร้างเสริมรากฐานที่สำคัญ และการละอวะฮ์ของบรรดานบีก่อนท่านนบีมุหัมมัด ﷺ นั้นก็ล้วนแต่ละอวะฮ์เตาฮีด ดังรายละเอียดดังนี้

4.1 นบีนูหุ ﷺ ดังที่อัลลอฮ์ได้ตรัสว่า :

﴿ لَقَدْ أَرْسَلْنَا نُوحًا إِلَىٰ قَوْمِهِ فَقَالَ يَنْفِقُونَ عَبُدُوا اللَّهَ مَا لَكُمْ
مِّنْ إِلَٰهٍ غَيْرُهُ إِنَّي أَخَافُ عَلَيْكُمْ عَذَابَ يَوْمٍ عَظِيمٍ ﴾ (_____) :

(59

ความว่า “และที่แท้จริงเราได้ส่งนุฮ์ไปยังประชาชาติของเขาแล้ว เขาได้กล่าวว่าโอ้ประชาชาติของฉันจงเคารพสักการะอัลลอฮ์เถิด ไม่มีผู้ควรได้รับการเคารพสักการะใดๆ สำหรับพวกท่านอีกแล้วอื่นจากพระองค์ แท้จริงฉันกลัวการลงโทษในวันอันยิ่งใหญ่จะประสบแก่พวกท่าน” (อัลอะฮรอฟ : 59)

4.2 นบีสูด عليه السلام ดังที่อัลลอฮ์ได้ตรัสว่า:

﴿وَالِىٰٓ عَادٍٓ أَخَاهُمْ هُوْدًاۙ قَالَ يَنْقُومِۥمۡ اَعْبُدُوۡا اللّٰهَ مَا لَكُمْ مِّنۡ اِلٰهٍۭ غَيْرِهٖۚۙ اَفَلَا تَتَّقُوۡنَ﴾ (65 :)

ความว่า “และยังประชาชาติอาดนั้น เราได้ส่งฮูดซึ่งเป็นพี่น้องของเขาไป เขากล่าวว่าโอ้ประชาชาติของฉัน จงเคารพสักการะอัลลอฮ์เถิด ไม่มีผู้ที่ควรได้รับการเคารพสักการะใดๆ สำหรับพวกท่านอีกแล้วอื่นจากพระองค์ พวกท่านไม่ยำเกรงคอกหรือ” (อัลอะฮรอฟ : 65)

4.3 นบีสอลิห عليه السلام ดังที่อัลลอฮ์ได้ตรัสว่า :

﴿وَالِىٰٓ ثَمُوْدَۙ أَخَاهُمْ صٰلِحًاۙ قَالَ يَنْقُومِۥمۡ اَعْبُدُوۡا اللّٰهَ مَا لَكُمْ مِّنۡ اِلٰهٍۭ غَيْرِهٖۚۙ﴾ (73 :)

ความว่า “และยังประชาชาติษะมูดนั้น เราได้ส่งศอลิหุ ซึ่งเป็นพี่น้องของเขาไป เขากล่าวว่า โอ้ประชาชาติของฉัน จงเคารพสักการะอัลลอฮ์เถิด ไม่มีผู้ควรแก่การเคารพสักการะใดๆ สำหรับพวกท่านอีกแล้วอื่นจากพระองค์แน่นอน” (อัลอะฮรอฟ : ส่วนหนึ่งจากอายะฮ์ที่ 73.)

4.4 นบีซุฮัยบ رضي الله عنه ดังที่อัลลอฮ์ได้ตรัสว่า :

﴿وَالِي مَدْيَنَ أَخَاهُمْ شُعَيْبًا قَالَ يَتَقَوْمِ اعْبُدُوا اللَّهَ مَا لَكُمْ
مِنْ إِلَهٍ﴾ (85 :)

ความว่า “และยังประชาชาติมดยันนั้น เราได้ส่งซุฮัยบ ซึ่งเป็นพี่น้อง
ของเขาไป เขากล่าวว่า : โอ้ประชาชาติของฉัน จงเคารพสักการะ
อัลลอฮ์เถิด ไม่มีสิ่งใดที่ควรได้รับการเคารพสักการะใดๆ สำหรับ
พวกท่านอีกแล้วอื่นจากพระองค์” (อัลอะฮรอฟ : ส่วนหนึ่งจากอา
ยะฮ์ที่ 85)

4.5 นบีมุหัมมัด ﷺ ดังที่อัลลอฮ์ได้ตรัสว่า :

﴿وَمَا أَرْسَلْنَا مِنْ قَبْلِكَ مِنْ رَسُولٍ إِلَّا نُوحِي إِلَيْهِ أَنَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا
أَنَا فَاعْبُدُونِ﴾ (25 :)

ความว่า “และเรามีได้ส่งรอสูลคนใดก่อนหน้าเจ้า นอกจากเราได้
วะฮีย์แก่เขาว่า : แท้จริงไม่มีพระเจ้าอื่นใดที่เที่ยงแท้ นอกจากข้า
ดังนั้นพวกเจ้าจงเคารพสักการะต่อข้า” (อัลอัมบิยาอ : 25)

ในขณะที่เดียวกันอัลลอฮ์ ﷻ ได้สรุปภาพรวมทั้งหมดเกี่ยวกับการคະဝະສຸຂອງ
บรรดาเราะสูลไว้ในอายะฮ์เดียวกันว่า เป้าหมายหลักของการคະဝະສຸຂອງบรรดาเราะสูลนั้นคือการ
คະဝະສຸສູ່ເຕາສີດ ดังที่พระองค์ตรัสว่า :

﴿وَلَقَدْ بَعَثْنَا فِي كُلِّ أُمَّةٍ رَسُولًا أَنْ اعْبُدُوا اللَّهَ وَاجْتَنِبُوا
الطَّغُوتَ﴾ (36 :)

ความว่า “และโดยแน่นอน เราได้ส่งร่อซูลมาในทุกประชาชาติ (โดย
ปัญหาว่า) พวกท่านจงเคารพภักดีอัลลอฮ์ และจงหลีกเลี่ยงห่างจาก
พวกเจ็ด” (อันนะฮุล : ส่วนหนึ่งจากอายะฮ์ที่ 36)

อิบน์ กะษีร¹ (Ibn Kathir 1993 : 2/741) กล่าวว่า : “และอัลลอฮ์ ﷻ ได้ส่งเราะซูล
ทุกประชาชาติ ทุกศตวรรษ ทุกกลุ่มชาติพันธ์ บรรดาเราะซูลซึ่งทั้งหมดทำหน้าที่อันเดียวกันคือ
การชักชวนและเรียกร้องให้มวลมนุษย์เคารพภักดีต่ออัลลอฮ์ ﷻ และห้ามปรามจากการทำอิบาดะฮ์
หรือสักการะเคารพภักดีอื่นจากอัลลอฮ์ ﷻ”

การละอวะฮ์ที่เริ่มด้วยเตาฮีดคือการละอวะฮ์ที่ย่อมได้รับการช่วยเหลือจากอัลลอฮ์
ﷻ และเป็นการละอวะฮ์ที่ถูกต้องตามแนวทางของท่านนบีมุหัมมัด ﷺ และเศาะหาบะฮ์ ﷺ ในทาง
ตรงกันข้ามกับการละอวะฮ์หรือการเชิญชวนที่มีได้เริ่มด้วยเตาฮีดจะเป็นการละอวะฮ์ที่ไม่ถูกต้องตาม
แนวทางของท่านนบีมุหัมมัด ﷻ และเศาะหาบะฮ์ ﷻ และจะไม่ประสบความสำเร็จทั้งโลกนี้และ
โลกหน้าอย่างแน่นอน

อย่างไรก็ตามหากเราได้สังเกตการละอวะฮ์ของอุละมาอ์ในอดีตที่ตั้งใจและทุ่มเท
กับการละอวะฮ์สู่เตาฮีดจะเห็นได้ว่าชื่อของพวกเขาเหล่านั้นจะปรากฏให้เห็นและถูกจารึกใน
ประวัติศาสตร์การละอวะฮ์สู่เตาฮีดมาโดยตลอด อาทิ กอเซ็ม เบ็น มุหัมมัด เบ็น อับยัยบกร, ลูไลมาน
เบ็น ญะฮาล, มาลิก เบ็น อนัส, ซุฟยาน อัซเซาะรี, วากิอ์ เบ็น ญัรรอ, มุหัมมัด เบ็น อิดริส อัชชะฟีอีย,
อะหฺมัด เบ็น หันบัล, มุหัมมัด เบ็น อิสมาอิล อัลบุคอรี, มุหัมมัด เบ็น ญะรีร อัฎฎอบารี,
อับดุลเราะหฺมาน เบ็น อับยัยฮาติม, อิบน์ ตัยมียะฮ์ และมุหัมมัด เบ็น อับดุลวะฮะฮ์ เบ็นตัน (al-
Turkiy, 1993 : 32-34).

2.2.1.5 เตาฮีดสามารถป้องกันและปกป้องชีวิตและทรัพย์สินของมวลมนุษย์จาก
ภัยสงครามและอันตรายต่างๆ อันเกิดจากน้ำมือของมนุษย์

มีหะดีษที่รายงานโดย อับดุลวะฮะฮ์² ﷺ เล่าว่า : ท่านนบีมุหัมมัด ﷺ ได้กล่าว
ว่า :

1.ท่านคืออิสมาแอล เบ็น อุมัร เบ็น กะษีร อัคคิมัสกีเย เกิดเมื่อปี ฮ.ศ. 701 เสียชีวิตเมื่อปี ฮ.ศ. 774 (al-Zereky,1992 : 1/320)

2.ท่านคืออับดุลรอหฺมาน เบ็น สอคริน อัคเคาะซีเย เป็นที่รู้จักในนามของอับดุลวะฮะฮ์และเศาะหาบะฮ์ที่ท่องจำหะดีษมากที่สุด
เกิดเมื่อปีที่ 21 ก่อนฮิจเราะฮ์ เสียชีวิตเมื่อปี ฮ.ศ. 59 (al-Zereky,1992 : 3/308)

”))

) ((“

(29 :

ความว่า “ ฉันถูกบัญชาให้ทำสงครามกับมวลมนุษย์จนกว่าพวกเขาจะกล่าวคำว่า : (ไม่มีพระเจ้าอื่นใดที่เที่ยงแท้ นอกจากอัลลอฮ์) ดังนั้นเมื่อพวกเขากล่าว แท้จริงเลือดเนื้อและทรัพย์สินของพวกเขาจะถูกปกป้องจากฉัน เว้นแต่สิทธิของเขา(ที่พวกเขาจะต้องชดใช้ด้วยชีวิตและทรัพย์สิน) และการตรวจสอบสำหรับพวกเขานั้นขึ้นอยู่กับอัลลอฮ์ ﷻ ”(บันทึกโดยMuslim หมายเลขหะดีษ 29)

กอฎีย อัลอิยาฎ' (Qadi al- Iyad) กล่าวว่า “อนึ่ง สำหรับผู้ที่ยอมรับเตฮิดอยู่แล้ว (เป็นมุสลิมอยู่แล้ว) ไม่เพียงพอสำหรับพวกเขาที่จะช่วยปกป้องตัวเขาด้วยคำกล่าวดังกล่าว ทั้งนี้เนื่องจากรายงานในหะดีษอื่นอีกมากมายที่จะต้องควบคู่กับการศรัทธาต่อเราะฮูล การดำรงไว้ซึ่งการละหมาด การจ่ายชะกาต เช่นเดียวกันกับอิหม่ามนะวาอียู ที่เข้าใจหะดีษนี้ว่า หะดีษบทนี้สำหรับผู้ที่ยังไม่ได้กล่าวคำปฏิญาณ และเมื่อได้มีการกล่าวคำดังกล่าวแล้วทุกอย่างก็จะเป็นไปตามเงื่อนไขหะดีษข้างต้น ซึ่งแตกต่างกันอย่างสิ้นเชิงกับผู้ที่มีเตฮิดอยู่แล้ว” (al-Nawawiy,1998 : 1/156) จะเห็นได้ว่าท่านอบูบักร ﷺ ได้ประกาศสงครามกับผู้ทีกล่าวกะลิมะฮฺแต่ไม่ยอมจ่ายชะกาต (al-Asqalaniy, n.d. : 1/37)

2.2.1.6 เตฮิดคือสัญลักษณ์แห่งความเป็นเอกภาพและภราดรภาพของประชาชาติอิสลาม

ประชาชาติอิสลามในทุกยุคทุกสมัยไม่ว่าจะเป็นในยุคของท่านนบีมุซา ﷺ นบีอิซา ﷺ และนบีมุฮัมมัด ﷺ ก็ล้วนแต่มีบทบัญญัติที่แตกต่างกันตามสภาพและเวลาที่แตกต่างกัน แต่มีเรื่องหนึ่งที่ไม่เคยมีความแตกต่างกันไม่ว่าจะในยุคของท่านนบีท่านใดก็ล้วนแต่เป็นหนึ่งเดียวกันก็คือเตฮิดซึ่งไม่เคยปรากฏความขัดแย้งใดๆระหว่างบรรดานบีและไม่เคยมีการจารึกในประวัติศาสตร์ว่าเคยเกิดขึ้น ซึ่งเป็นข้อยืนยันได้ว่าอิสลามเป็นศาสนาแห่งเอกภาพและภราดรภาพ

1.ท่านคือฟุฎัยลฺ เป็น อิยาฎ เป็น มัสอูด อัคตะมียิมียู เสียชีวิตเมื่อปี ฮ.ศ. 187 (Al-Asqalaniy,1995 : 786)

และด้วยเตาฮีดนี้เองคือสะพานสำคัญต่อการสร้างความเป็นภราดรภาพของประชาชาติอิสลามภายใต้ร่มเงาเตาฮีด อิสลามที่มีได้ยึดถือแค่สายเลือด ภาษา วัฒนธรรม เชื้อชาติ ว่าเป็นพี่น้องร่วมกัน หากแต่ทุกคนที่มีเตาฮีด () คือพี่น้องกันไม่ว่าจะอยู่มุมไหน ประเทศไหน ผิวสีอะไร ที่ไหน เวลาไหน ทุกคนคือพี่น้องกัน ดังที่อัลลอฮฺ ﷻ ได้ตรัสว่า :

﴿ إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ إِخْوَةٌ فَأَصْلِحُوا بَيْنَ أَخَوِيكُمْ وَاتَّقُوا اللَّهَ لَعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ ﴾ (10 :)

ความว่า “แท้จริงบรรดาผู้ศรัทธานั้นเป็นพี่น้องกัน ดังนั้นพวกเจ้าจงไกล่เกลี่ยประนีประนอมกันระหว่างพี่น้องทั้งสองฝ่ายของพวกเจ้า และจงยำเกรงอัลลอฮฺ ﷻ เกิด เพื่อว่าพวกเจ้าจะได้รับความเมตตา”
(อัลหุญรอด : 10)

อย่างไรก็ตามภายใต้ความเป็นเอกภาพของประชาชาติอิสลามก็ยังมีหลากหลาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องที่เกี่ยวกับวิธีการปฏิบัติซึ่งอาจจะแตกต่างกันบ้างในบางแล้วแต่กรณี ทั้งนี้เพื่อเปิดโอกาสและเปิดกว้างให้แก่ประชาชาติอิสลามได้แสดงทัศนะและความคิดเห็นอย่างอิสระเสรีภายใต้กรอบและขอบเขตที่อิสลามได้กำหนดไว้ อัลลอฮฺ ﷻ ได้กล่าวในอัลกุรอานว่า :

﴿ لِكُلِّ جَعَلْنَا مِنْكُمْ شِرْعَةً وَمِنْهَا جَا ﴾ (48 :)

ความว่า “สำหรับแต่ละประชาชาติในหมู่ของพวกเจ้านั้น เราได้ให้มีบทบัญญัติและแนวทางไว้” (อัลมาอิดะฮฺ : ส่วนหนึ่งจากอายะฮฺที่ 48)

จากอายะฮฺอัลกุรอานข้างต้นอิหม่าม Al-Baghawiy' ได้อธิบายไว้ว่า อายะฮฺนี้เจาะจงแก่ประชาชาติ 3 กลุ่มคือ ประชาชาตินบีมูซา ﷺ ประชาชาตินบีอิซา ﷺ และประชาชาตินบีมูหัมมัด ﷺ ซึ่งคัมภีร์เตารอคือชะรีอะฮฺ คัมภีร์อินญิลคือชะรีอะฮฺ และอัลกุรอานคือชะรีอะฮฺ และศาสนาที่หนึ่งเดียวคือเตาฮีด (Al-Baghawiy, 1992 : 2/43)

1. ท่านคืออัลหะสัน เป็น มัสอูด อัลฟิรออู อัลบะฆอวีย อัจชาฟีอีย เลียชีวิตเมื่อปี ฮ.ศ. 516 (Ibn Kathir, 1993 :12/193)

จากคำอธิบายของอิหม่ามอัลบาฆอวียข้างต้น พอจะสรุปได้ว่า ประชาชาติอิสลามแม้ จะมีความแตกต่างกันในเรื่องของบทบัญญัติหรือชะรีอะฮ์ แต่ในเรื่องที่เกี่ยวกับการศรัทธาหรือ เตาฮีดนั้นเป็นหนึ่งเดียวไม่เคยมีความแตกต่างคือการเตาฮีดต่ออัลลอฮ์ ﷻ เพียงองค์เดียว

2.2.2 ความสำคัญของแนวทาง

ธรรมชาติของความเป็นอยู่ของมนุษย์ชาติคือการอยู่ร่วมกันเป็นกลุ่มเป็นหมู่ แต่ละ กลุ่มแต่ละหมู่ย่อมมีแนวทางเป็นของตัวเองในการดำเนินชีวิตไม่ว่าจะเป็นเรื่องการใช้ ชีวิตประจำวัน ศาสนา และความเชื่อต่างๆก็ล้วนแต่วางอยู่บนแนวทางที่ตัวเองมีอยู่ เช่นเดียวกัน กับแนวทางในเรื่องของเตาฮีด ซึ่งมีแนวทางมากมายที่แตกต่างกันไป มากถึง 72 กลุ่ม ดังหะดีษที่ว่า

”))

(12022 :) (“

ความว่า “แท้จริงประชาชาตินั้นจะแตกออกเป็นเจ็ดสิบสองกลุ่ม ด้วยกัน ซึ่งเจ็ดสิบเอ็ดกลุ่มจะพบกับความหายนะนอกจากกลุ่มเดียว เท่านั้น (ที่ปลอดภัย) มีคนถามว่าโอ้ ท่านเราะฮ์ลุล กลุ่มเดียวนั้นคือใคร ท่านเราะฮ์ลุลﷺ ตอบว่า คืออัลญะมาอะฮ์ อัลญะมาอะฮ์” (บันทึก โดย Ahmad หมายเลขหะดีษ 12022)

อัลมุบารอกฟูรี¹ (Al-Mubarakfuriy ,1996 : 7/398) ได้อธิบายหะดีษโดยอาศัย คำอธิบายว่า “ ความแตกต่างที่กลายเป็นกลุ่มมากถึง 73 กลุ่มในหะดีษที่กล่าวมานั้นมิใช่ความ แตกต่างที่มีพื้นฐานมาจากทัศนะที่แตกต่างในเรื่องที่เกี่ยวกับฟิกฮ์ แต่ความจริงความแตกต่างที่ เกิดขึ้นในหะดีษดังกล่าวคือความแตกต่างที่มีพื้นฐานจากทัศนะที่แตกต่างกันในเรื่องที่เกี่ยวกับฐาน หลักของเตาฮีดซึ่งส่งผลให้ความแตกต่างดังกล่าวเป็นบันไดสู่การเป็นผู้ปฏิเสธในที่สุด ซึ่งความ แตกต่างที่มีพื้นฐานจากทัศนะที่แตกต่างกันในเรื่องที่เกี่ยวกับฟิกฮ์มิใช่บันไดสู่การเป็นผู้ปฏิเสธแต่ อย่างใด”

ในขณะที่อัลกุรอานได้อธิบายถึงแนวทางของแต่ละกลุ่มแต่ละหมู่เหล่านี้ว่าทุก ประชาชาติมีแนวทางของตัวเองที่ใช้ในการดำเนินชีวิต ดังที่อัลลอฮ์ ﷻ ได้ตรัสว่า :

1. ท่านคือ มุหัมมัด อับดุลรอหมาน เบน อับดุลรอฮีม เกิดเมื่อปี ฮ.ศ. 1283 เสียชีวิตเมื่อปี ฮ.ศ. 1353 (Al-'Umary, 1994 : 465)

(48 :) ﴿ لِكُلِّ جَعَلْنَا مِنْكُمْ شِرْعَةً وَمِنْهَا جَا ﴾

ความว่า “สำหรับแต่ละประชาชาติในหมู่ของพวกเขาฉันนั้น เราได้ให้มี บทบัญญัติและแนวทางไว้” (อัลมาอิดะฮฺ : ส่วนหนึ่งจากอายะฮฺที่ 48)

เป็นธรรมชาติอีกเฉกเช่นเดียวกันที่ทุกกลุ่มทุกหมู่เหล่าย่อมเชื่อและศรัทธาว่า แนวทางของตัวเองถูกต้องที่สุด ดังที่อัลลอฮฺ ﷻ ได้ตรัสว่า :

(32 :) ﴿ كُلِّ حِزْبٍ بِمَا لَدَيْهِمْ فَرِحُونَ ﴾

ความว่า “แต่ละหมู่คณะก็พอใจต่อสิ่งที่พวกเขามีอยู่ (อิรรัม: ส่วนหนึ่งจากอายะฮฺที่ 32)

จากอัลกุรอานและอัลหะดีษที่ได้กล่าวมาข้างต้น พอจะเข้าใจได้ว่าความแตกต่าง และแตกแยกออกเป็นกลุ่มต่างๆของประชาชาติอิสลามนั้นถือว่าเป็นเรื่องปกติ แต่สิ่งที่จะต้องมาทำความเข้าใจอย่างลึกซึ้งก็คือความหมายของความแตกต่างและความแตกต่างในเรื่องอะไรบ้าง ? หรือความแตกต่างทั้งหมดที่เกิดขึ้น หรือจำกัดเฉพาะเรื่องที่เกี่ยวข้องกับเตาฮีดเท่านั้น ?

มีนักวิชาการทั้งในอดีตและปัจจุบัน ได้ให้ความสำคัญกับหะดีษนี้มากจนกระทั่งมีการเขียนตำราและหนังสือเพื่อยืนยันถึงความสำคัญและได้อธิบายรายละเอียดของกลุ่มต่างๆไว้มากมาย อาทิ อิหม่ามอับดุลลาฮฺ อับดุลลอฮฺ เป็น บัฏอฮฺ อัลอักบะรีฮฺ อัลหันบาลียฺ ในหนังสือของท่าน อัลอิบานะฮฺ อัน ชะรีอะฮฺ อัลฟิรกอฮฺ อันนาญียะฮฺ วะมูญานะบาตุล อัลฟิรอก อัลมัซมุมะฮฺ , อิหม่ามอับดุลฟิฏฮฺ อัลซัรอสตานียฺ ในหนังสือ อัลมิลัล วันนิหัล , อิหม่ามอับดุลมุหัมมัด อัลยะมานียฺ ในหนังสือ อะกออิดุ อัลสะลาสะ วะสับบ์อินนา ฟิรกอฮฺ , อิหม่ามคอฎิบ อัลบัฆดาดีฮฺ ในหนังสือของท่าน อัลฟิรอกุบัยนัลฟิรอก , อิหม่ามอับดุลหะสัน อัลอัซฮารีฮฺ ในหนังสือของท่าน มะกอลาต อัลอิสลามียีน เป็นต้น

ส่วนการอธิบายความหมายความแตกต่างและความแตกแยกในหะดีษดังกล่าวคือ ความแตกต่างในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับอะกีดะฮฺ

อัลมุबारอกฟูรีฮฺ (Al-Mubarakfuriy, 1996 : 7/398) ได้อธิบายเพิ่มเติมว่า“อาจารย์ของเราได้กล่าวว่า อิหม่ามอับดุลมานูร์ อับดุลกอเดร์ เป็น กุอเฮรฺ อัตะมะมียียฺ ได้เขียนหนังสือเล่มหนึ่ง เกี่ยวกับการอธิบายหะดีษนี้ และท่านได้กล่าวว่า แท้จริงบรรดากลุ่มต่างๆเหล่านั้นต่างรู้ว่า ไม่มีสาย

รายงานที่บ่งบอกถึงความเลวร้ายหรือสิ่งที่ไม่ดีเกี่ยวกับกลุ่มที่แตกต่างกันในเรื่องของฟิโกฮ์ในเรื่องของทะเลและหะรอม แต่ทว่า ความแตกต่างที่ถือว่าเป็นที่สิ่งไม่ดีในหะดีษดังกล่าวคือความแตกต่างที่เกี่ยวข้องกับเตาฮีด การกำหนดความคิดความชั่วของอัลลอฮ์ เงื่อนไขของการเป็นนบีและเราะสูล การยอมรับเสาะหาบะฮ์ และทุกสิ่งทุกอย่างที่เกี่ยวข้องกับเรื่องทำนองนี้ เนื่องจากว่าผู้ที่มีความแตกต่างกันในเรื่องนี้ทำให้เขาเป็นกาฟิรได้ ซึ่งแตกต่างกับเรื่องแรก (ฟิโกฮ์) ถึงแม้จะมีความแตกต่างแต่ก็ไม่ถึงขั้นเป็นกาฟิร ฟาลิฮ์ กับผู้ที่มีความแตกต่างที่ตรงกันข้ามกัน ดังนั้นจึงจำเป็นจะต้องย้อนทำความเข้าใจว่า ความแตกต่างที่หมายถึงในหะดีษดังกล่าวนี้คือความแตกต่างในเรื่องเตาฮีด

2.3 ประเภทของเตาฮีดและแนวทาง

การแบ่งประเภทของเตาฮีดออกเป็นประเภทต่างๆตามทัศนะของนักวิชาการอิสลามทั้งในอดีตและปัจจุบันมีปัญหาตลอด ทั้งนี้เนื่องจากว่าไม่มีตัวบทที่ชัดเจนจากอัลกุรอานและสุนนะฮ์ที่ระบุถึงประเภทของเตาฮีด จึงเป็นข้ออ้างสำหรับนักวิชาการบางท่านว่า การแบ่งเตาฮีดออกเป็นประเภทต่างๆ นั้นเป็นสิ่งอุตริในศาสนาเพราะไม่เคยมีแบบอย่างจากอัลกุรอานและสุนนะฮ์ ถึงแม้ว่าโดยเนื้อหาและความหมายของอัลกุรอานและสุนนะฮ์แล้วจะเต็มไปด้วยประเภทของเตาฮีดต่างๆ ก็ตาม

อย่างไรก็ตามการศึกษาและค้นคว้าในเรื่องดังกล่าวจึงมีความสำคัญเป็นอย่างมาก เพราะการไม่เข้าใจในเรื่องของเตาฮีดหรือไม่ให้ความสำคัญกับเรื่องดังกล่าวถือว่าเป็นสิ่งที่ไม่ควรตลอดระยะเวลา 13 ปีที่ท่านเราะสูลุลลอฮ์ ﷺ อยู่ที่มักกะฮ์ท่านได้ตั้งใจและทุ่มเทเวลาทั้งหมดเพื่อเตาฮีด เช่นเดียวกับอัลกุรอานที่เน้นหนักในเรื่องดังกล่าวจนเป็นคุณลักษณะพิเศษของอายะฮ์อัลมุกกียะฮ์¹ ที่ตอกย้ำถึงในเรื่องที่เกี่ยวกับเตาฮีดและอะกิดะฮ์เพียงประเด็นเดียวโดยไม่มีเรื่องอื่น (อบุล ลัยษ, 2544 : 55)

ดังนั้นการเข้าใจถึงเตาฮีดอย่างถูกต้องและถึงแก่นแท้คือการเข้าใจและการรู้จักอัลลอฮ์อย่างลึกซึ้ง โดยอาศัยเตาฮีดทั้งสามประเภทเป็นเครื่องมือที่สำคัญยิ่งเพื่อบรรลุถึงจุดมุ่งหมายและวัตถุประสงค์ตามที่อัลลอฮ์ได้กำหนดไว้

1. นิยามของคำว่า อายะฮ์มุกกียะฮ์ ตามทัศนะที่มีชฮูร (เป็นที่รู้จัก) คือ อายะฮ์ที่ถูกประทานลงมาหลังจากอิจเราะฮ์ (al-Zarkashiy, 1994 : 1/274)

ทำไมต้องแบ่งประเภทของเตาฮีด?

การแบ่งประเภทของเตาฮีดเป็นประเด็นสำคัญอีกประการหนึ่ง กล่าวคือหากไม่สามารถแบ่งประเภทของเตาฮีดได้หรือไม่เข้าใจในประเภทของเตาฮีดแล้ว เราอาจจะต้องสูญเสียเตาฮีดไปอย่างชนิดที่ไม่รู้สึกตัว ซึ่งเป็นเรื่องอันตรายยิ่งสำหรับการศรัทธาของมุสลิม หรือบางครั้งสามารถแบ่งประเภทของเตาฮีดได้และบอกได้ว่ามีกี่ประเภท แต่อาจจะไม่ถูกต้องตามความเป็นจริงที่ปรากฏอยู่ในอัลกุรอานและสุนนะฮ์ ซึ่งทั้งหมดนี้คือปัจจัยสำคัญที่ทำให้เราต้องมาศึกษาถึงประเภทของเตาฮีดและทัศนะต่างๆของนักวิชาการอิสลามเกี่ยวกับการแบ่งประเภทของเตาฮีด

การแบ่งประเภทของเตาฮีดและทัศนะของอุละมาอ์

เราสามารถแบ่งกลุ่มของบรรดาอุละมาอ์ในการแบ่งประเภทของเตาฮีดออกเป็น 2 กลุ่มใหญ่ๆ ดังนี้

1. กลุ่มอุละมาอ์ที่แบ่งเตาฮีดออกเป็นสองประเภท
2. กลุ่มอุละมาอ์ที่แบ่งเตาฮีดออกเป็นสามประเภท

ทั้ง 2 กลุ่มนี้มีทัศนะและรายละเอียดที่แตกต่างกันไป บางกลุ่มได้แบ่งประเภทของเตาฮีดในจำนวนที่ไม่เท่ากันแต่เนื้อหาเหมือนกัน และบางกลุ่มได้แบ่งประเภทของเตาฮีดในจำนวนที่เท่ากันแต่เนื้อหาแตกต่างกัน โดยแต่ละกลุ่มต่างอ้างหลักฐานต่างๆเพื่อยืนยันถึงความถูกต้องในการแบ่งประเภทของเตาฮีด

1. กลุ่มอุละมาอ์ที่แบ่งเตาฮีดออกเป็นสองประเภท ได้แก่

1)เตาฮีดอัลมะอริฟะฮ์ วัลอิยาบาต¹

2) เตาฮีดอัญญาละลัับวัลกอศฎ²

หรือ

1)เตาฮีดอัลเกอวัลลีฮ์³

¹ หมายถึงเตาฮีดรูปียะฮ์และเตาฮีด อัลอัสมาอ์วัศฟีฟาต ส่วนสาเหตุที่เรียกชื่อนี้ดังกล่าวเพราะการรู้จักอัลลอฮ์นั้นคือการรู้จักพระนามของพระองค์ (อัสมาอ์) คุณลักษณะ (ศิฟาต) และการกระทำ (อ็ฟอาล) ของพระองค์ ส่วนคำว่า อิยาบาต (การยืนยัน) หมายถึงการยืนยันพระนาม คุณลักษณะ และการกระทำของอัลลอฮ์ที่พระองค์ได้ยืนยันไว้ (al-Tammimiy, 1999 : 38)

² หมายถึงเตาฮีดอัลอูลูฮียะฮ์ สาเหตุที่เรียกชื่อนี้ดังกล่าวเป็นเพราะจุดมุ่งหมายของบ่าวนั้นคือการมุ่งเป่าการงานทุกอย่างเพื่อพระองค์เพียงองค์เดียว (al-Tamimiy, 1999 : 38-39)

³ หมายถึงเตาฮีดรูปียะฮ์และเตาฮีด อัลอัสมาอ์วัศฟีฟาต ส่วนสาเหตุที่เรียกชื่อนี้ดังกล่าวเป็นเพราะเป็นสิ่งตรงข้ามกับเตาฮีดอูลูฮียะฮ์ที่เน้นเกี่ยวกับการรู้จักอัลลอฮ์เพียงอย่างเดียว ส่วนเตาฮีดนี้จะเจาะจงเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวข้องกับเกาลีฮ์ (คำกล่าว)ผสมกับการรู้จักอัลลอฮ์ด้วย (al-Tammimiy, 1999 : 39)

2) เตาฮีดอัลอะมะลีย¹

นี่เป็นการแบ่งของอุละมาฮฺสะลัฟ² บางท่าน และเป็นทัศนะที่สนับสนุนโดย อิบน์ กอญิม และอิบนุ ตัยมียะฮฺ (al-Tamimi, 1999 : 38-40)

2. กลุ่มอุละมาฮฺที่แบ่งเตาฮีดออกเป็นสามประเภท

กลุ่มอุละมาฮฺที่แบ่งเตาฮีดออกเป็นสามประเภทนี้จะแบ่งออกเป็นสามกลุ่มใหญ่ๆ ซึ่งถึงแม้ว่ากลุ่มต่างๆเหล่านั้นจะมีทัศนะที่สอดคล้องกันในส่วนของจำนวน แต่ในส่วนรายละเอียด และเนื้อหากลับมีทัศนะที่แตกต่างกันอย่างสิ้นเชิงดังต่อไปนี้

2.1 ทัศนะของอุละมาฮฺสะลัฟส่วนใหญ่

อุละมาฮฺสะลัฟส่วนใหญ่จะแบ่งเตาฮีดออกเป็นสามประเภท คือ

- 1.เตาฮีดอรรูบียะฮฺ
- 2.เตาฮีดอัลอูลูฮียะฮฺ
- 3.และเตาฮีด อัลฮัสมาย วัศซิฟาท

นี่เป็นทัศนะของอิหม่ามอบูหะนีฟะฮฺ, กอญีย อบูยูซุฟ, อิบนุ บัฏฏอฮฺ อัลอักบรีย , อิบนุมันดะฮฺ, อิบนุญะริร อัลญอบะรีย (al-'Abbad, 1997 : 34-45) และซัยคุมุหัมมัด เป็น อับดุลวะฮฺ ฮาบ เป็นต้น

ส่วนสาเหตุการแบ่งประเภทที่ไม่เท่ากัน ในหมู่บรรดาอุละมาฮฺสะลัฟเกี่ยวกับประเภทของเตาฮีดนั้น มีสาเหตุหลัก 2 ประการดังนี้ (al-Sulami, 2002 : 87-89)

1.มุมมองที่แตกต่างกัน กล่าวคือผู้ที่มองจากเบื้องบนลงสู่เบื้องล่าง หมายถึงมองจากความเป็นพระเจ้าของอัลลอฮฺ ﷻ ที่ปวงบ่าวจำต้องเคารพภักดี ได้จัดแบ่งประเภทของเตาฮีดออกเป็น 3 ประเภท คือเตาฮีดอรรูบียะฮฺ เตาฮีดอัลอูลูฮียะฮฺ และเตาฮีดอัลฮัสมาย วัศซิฟาท ส่วนผู้ที่มองจากเบื้องล่างขึ้นสู่เบื้องบน หมายถึงมองจากความเป็นบ่าวที่จำต้องปฏิบัติเคารพสักการะภักดีต่ออัลลอฮฺ ﷻ ได้แบ่งเตาฮีดออกเป็น 2 ประเภท คือเตาฮีดอิลมีย และเตาฮีดอะมะลีย

2.การใช้สำนวนที่แตกต่างกันในความหมายที่เหมือนกัน อาทิ อุละมาฮฺสะลัฟบางท่านใช้คำว่า เตาฮีดอรรูบียะฮฺ แต่อีกท่านหนึ่งใช้คำว่า เตาฮีดอัลอิลมีย อัลเคาะบะรีย ซึ่งทั้งสองประโยคนี้มีความหมายที่เหมือนกัน กล่าวคือเตาฮีดอิลมียเคาะบะรียก็คือเตาฮีดอรรูบียะฮฺ ส่วน

¹หมายถึงเตาฮีดอัลอูลูฮียะฮฺ ส่วนสาเหตุที่เรียกชื่อดังกล่าวเป็นเพราะมันครอบคลุมทุกการกระทำของบ่าวทั้งภายในและภายนอก (al-Tamimi, 1999 : 39-40)

²อุละมาฮฺสะลัฟ หมายถึงผู้รู้หรือนักวิชาการอิสลามที่เจริญรอยตามแนวทางของท่านเราะซูลุลลอฮฺและเศาะหาบะฮฺในการอธิบายหลักอะกิดะฮฺและเตาฮีดไม่ว่าจะอยู่ในช่วงเวลาใดก็ตามก็คืออุละมาฮฺสะลัฟ

สาเหตุที่เรียกชื่อของเตาฮีดประเภทนี้ว่าเตาฮีดอิลมียุเคาะบะรียะเป็นเพราะมันคือสิ่งที่เราจะต้องเรียนรู้เกี่ยวกับอัลลอฮ์ ﷻ โดยอาศัยความรู้ที่มีอยู่ในอัลกุรอานและสุนนะฮ์ และด้วยเหตุนี้เองจึงเรียกเตาฮีดประเภทนี้อีกชื่อหนึ่งว่าเตาฮีดอิลมียุเคาะบะรียะ (al-Tamimiyy, 1995 : 39)

อย่างไรก็ตามทัศนะที่แตกต่างกันของอุละมาอูสะลัฟที่กล่าวมาข้างต้น เป็นข้อแตกต่างในเรื่องของจำนวนเท่านั้น มิได้เป็นการขัดแย้งในทางความหมายแต่อย่างใด ทั้งนี้ถือได้ว่าทัศนะทั้งสองถูกต้องตามหลักฐานที่ปรากฏในอัลกุรอานและสุนนะฮ์ ซึ่งทัศนะแรกเป็นทัศนะที่นิยมใช้ในหมู่บรรดาอุละมาอูในยุคแรก (มุตะกอคุดิมีน) และทัศนะที่สองเป็นทัศนะที่เป็นที่รู้จัก (มัชฮูร) ในหมู่อุละมาอูที่ใช้แนวทางของสะลัฟในการอธิบายหลักเตาฮีด (al-Tamimiyy, 1999 : 37)

2.2 ทัศนะของอุละมาอูกลุ่มที่สองคืออุละมาอูอะฮฺลุลกะลาม'

บรรดาอุละมาอูกลุ่มที่สองนี้ ต่างมีทัศนะที่เหมือนกับอุละมาอูสะลัฟในเรื่องจำนวนแต่จะแตกต่างกันในเรื่องของความหมายและเนื้อหา กล่าวคืออุละมาอูอะฮฺลุลกะลาม'ได้แบ่งประเภทของเตาฮีดออกเป็นดังนี้

1.อะชาอิเราะฮฺ ๒ ได้แบ่งเตาฮีดออกเป็น 3 ประเภทเช่นเดียวกันแต่เนื้อหาไม่เหมือนกัน คือ เตาฮีดซาต เตาฮีดอัฟอาล และเตาฮีดซิฟาท

อัชชะฮฺริสตานียุ' (al-Shahristaniyy, n.d. : 90) กล่าวว่า “อัลบารียะ (หนึ่งในพระนามของอัลลอฮ์) คือเป็นซาต(องค์) ที่ไม่สามารถจะเปรียบเทียบหรือเทียบเท่าได้ เป็นหนึ่งเดียวในซิฟาท(คุณลักษณะ) ที่ไม่มีใครจะเหมือนได้ และเป็นหนึ่งเดียวในอัฟอาล (กิริยา) ที่ไม่มีใครที่จะร่วมเป็นภาคีได้”

2.อัลมาตุริดียะฮฺ ๒ ได้แบ่งเตาฮีดออกเป็น 3 ประเภทเหมือนกับอะชาอิเราะฮฺ

2.3 ทัศนะของอุละมาอูกลุ่มที่สามคืออุละมาอูอะฮฺลุลบิดอะฮฺ³

บรรดาอุละมาอูกลุ่มที่สามนี้ คือกลุ่มอะฮฺลุลบิดอะฮฺที่แตกต่างกันอย่างสิ้นเชิงกับของอะฮฺลุลสุนนะฮฺและถือได้ว่าเป็นกลุ่มที่อุตริลิ่งต่างๆ มากมายในศาสนา จนกระทั่งมีการกล่าวว่ากลุ่มอะฮฺลุลบิดอะฮฺ 4 กลุ่มที่จะกล่าวถึงต่อไปนี้เป็นกลุ่มแกนนำที่อุตริและบิดเบือน

1.จะมีการอธิบายในรายละเอียดในเรื่องนี้ในหน้า 90

2.ท่านคือมูหัมมัด เบ็น อับดุลการิม เบ็น อะหฺมัด เบ็น อุละมาอูในสังกัดอะชาอิเราะฮฺ มีงานเขียนที่โดดเด่นคือ Nihayat al-Aqdam และ al-Milal wa nihall และ เกิดเมื่อปี ฮ.ศ.467 เสียชีวิตเมื่อปี ฮ.ศ.548 (al-Zahabiyy, 1992 : 20/286)

3.จะมีการอธิบายในรายละเอียดในเรื่องนี้ในหน้า 78

อย่างไรก็ตามบางกลุ่มมีทัศนะที่เหมือนกับอุละมาอะสะลัฟในเรื่องจำนวนแต่จะแตกต่างกันในเรื่องของความหมายและเนื้อหา และกลุ่มมีความแตกต่างกันอย่างสิ้นเชิงไม่ว่าจะเป็นในเรื่องของจำนวนหรือความหมาย ซึ่งพอจะสรุปได้ดังนี้

1. มุอะตะซียะฮฺ ได้แบ่งเตาฮีดออกเป็น 3 ประเภทเช่นเดียวกับอุละมาอะสะลัฟ แต่มีเนื้อหาที่แตกต่างกัน คือ 1) อัลลอฮฺทรงไม่ซับซ้อน 2) อัลลอฮฺ ~~ซึ้ง~~ ทรงเป็นมาตั้งแต่เดิมไม่มีสอง 3) อัลลอฮฺ ~~ซึ้ง~~ ทรงเป็นหนึ่งเดียวในเรื่องเกี่ยวกับสภาพที่เหมาะสมกับพระองค์ (Qādi al-Jabbar, n.d : 1/241)

2. เคาะวาริญฺ มีทัศนะที่เหมือนกับมุอะตะซียะฮฺในเรื่องของเตาฮีด (al-Ash ‘ariy, 1995 :203)

3. ญะฮฺมียะฮฺ ไม่มีการแบ่งเตาฮีดแต่อย่างใด และถือว่าการแบ่งประเภทของเตาฮีดออกเป็น 3 ประเภทเสมือนกับอะกีดะฮฺของนัศรอญีย์ ที่เรียกว่า *อัคศลียะฮฺ* หมายถึง การเชื่อหรือศรัทธาว่า เตาฮีดมี 3 ประเภทเสมือนกับความเชื่อของพวกเขาที่ว่าพระเจ้านั้นมีสามคือ อัลลอฮฺ มรัยัม และอีซา ซึ่งความคิดนี้คือความคิดของญะฮฺมียะฮฺรุ่นใหม่ที่ล่าสุดคือ หะสัน เป็น อาลี อัศสะกอฟ¹ (al-‘Abbād, 1997 :13)

สาเหตุของความขัดแย้งระหว่างอุละมาอะฮฺลุลสุนนะฮฺกับอุละมาอะฮฺลุลกะลาม และอุละมาอะฮฺลุลบิอะฮฺในการแบ่งประเภทของเตาฮีด

ความจริงแล้วความขัดแย้งในเรื่องดังกล่าว ถือว่าเป็นความขัดแย้งที่เกิดขึ้นจากความไม่เข้าใจในหลักฐานที่ปรากฏอยู่ในอัลกุรอานและสุนนะฮฺ ซึ่งความจริงแล้วเป็นเรื่องของปลายเหตุ หากศึกษาอย่างถี่ถ้วนแล้วจะพบว่าสาเหตุหลักที่แท้จริงของความขัดแย้งที่เกิดขึ้นระหว่างฝ่ายต่างๆ มีต้นเหตุที่สำคัญประการหนึ่งคือการให้ความสำคัญที่แตกต่างกันระหว่างอุละมาอะสะลัฟกับอุละมาอะฮฺลุลกะลามและอุละมาอะฮฺลุลบิอะฮฺในเรื่องเกี่ยวกับหลักฐานแหล่งที่มาของหลักฐานหรือการอ้างอิง ซึ่งเป็นที่รู้จักในหมู่นักวิชาการว่า “*มันฮัจญ์อัสติดาล*” หมายถึง

1. อัศสะกอฟ ได้เขียนหนังสือ (al-Tandid biman Addada al-Tawhid Ibtal Muhawalat al-Taslis Fi al-Tawhid Wal ‘Agīdat al-Islamiyah) โดยคัดค้านและตอบโต้การแบ่งประเภทของเตาฮีดของสะลัฟ และถือว่าเป็นสิ่งที่อุศริขึ้นมาใหม่โดยอิบนุคัยมีฮฺ ซึ่งไม่ปรากฏหลักฐานจากอัลกุรอานและสุนนะฮฺและไม่เป็นที่รู้จักของบรรดาอุละมาอะฮฺอิสลาม ในเรื่องนี้มีนักวิชาการชื่อดัง ศ.ดร. อับดุลรอซก อัลอับบาด ได้เขียนหนังสือชี้แจงและตอบโต้คำครหาของอัศสะกอฟในหนังสือของท่านชื่อว่า al-Qaul al-Sadid Fi al-Rad Ala Man Ankara Taqsim al-Tauhid

แนวทางในการยกอ้างหลักฐาน¹ ทั้งนี้เนื่องจากว่าอุละมาอะสะลัฟได้ให้ความสำคัญกับอัลกุรอาน และสุนนะฮฺมาเป็นอันดับหนึ่งพร้อมกับความเข้าใจของอุละมาอ์ในการอธิบายและทำความเข้าใจ (al-Suwaiyan, 2001 : 21) ในขณะที่อุละมาอ์อื่นๆได้ให้ความสำคัญกับเหตุผลหรือปัญญามาเป็นอันดับหนึ่งรองลงมาคืออัลกุรอานและสุนนะฮฺ กล่าวคือหากมีข้อขัดแย้งระหว่างคัมภีร์ไม่ว่าจะเป็นอัลกุรอานหรือสุนนะฮฺกับปัญญาหรือเหตุผลที่มีอยู่จะต้องนำเอาปัญญาหรือเหตุผลมาก่อน

อย่างไรก็ตามในเรื่องการแบ่งประเภทของเตาฮีดนี้ แต่ละกลุ่มได้ใช้หลักฐานต่างๆ เพื่อยืนยันถึงความถูกต้องของกลุ่มตัวเอง โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. หลักฐานของกลุ่มอุละมาอะฮฺลุลกะลามและอุละมาอะฮฺลุลบิอะฮฺ

เป็นที่เข้าใจกันว่าอุละมาอะฮฺลุลกะลามและอุละมาอะฮฺลุลบิอะฮฺได้ให้ความสำคัญกับเหตุผลและปัญญาหรือการตะวิลเป็นหลักรองลงมาคืออัลกุรอานและสุนนะฮฺ ดังนั้นจึงมิใช่เรื่องแปลกสำหรับการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องเตาฮีดของอุละมาอะฮฺลุลกะลามและอุละมาอะฮฺลุลบิอะฮฺที่จะไม่ค่อยปรากฏหลักฐานจากอัลกุรอานหรือสุนนะฮฺมากนัก ในทางกลับกันจะเห็นได้ว่าหลักฐานต่างๆที่นำมาเสนอนั้นก็ล้วนแต่วางอยู่บนพื้นฐานของปัญญาและเหตุผลเป็นหลัก โดยมีได้ใช้อัลกุรอานและสุนนะฮฺมาเป็นทางนำหรือตรวจสอบแต่อย่างใด

อย่างไรก็ตามอุละมาอะฮฺลุลกะลามและอุละมาอะฮฺลุลบิอะฮฺได้พยายามใช้เหตุผลต่างๆ เพื่อนำเสนอถึงความถูกต้องในการแบ่งประเภทของเตาฮีดหรือปฏิเสธการแบ่งประเภทของเตาฮีด ซึ่งพอจะสรุปได้ดังนี้

1. การแบ่งประเภทของเตาฮีดออกเป็น 3 ประเภท คือเตาฮีดรูปบิยะฮฺ เตาฮีดอูลูฮิยะฮฺ และเตาฮีดอัลอัสมาวุ วัศซิฟัต เป็นเรื่องที่ไม่ปรากฏหลักฐานจากอัลกุรอานและสุนนะฮฺ

2. การแบ่งประเภทของเตาฮีดทั้งสามประเภทไม่เป็นที่รู้จักของเหล่าบรรดาอุละมาอ์ในอดีต แต่เป็นสิ่งที่อุตริขึ้นมาโดยซัยคุ อัลอิสลาม อิบนุ คัยมียะฮฺ ซึ่งเกิดขึ้นหลังศตวรรษที่ 8 แห่งปีฮิจเราะฮ์ศักราช

3. เตาฮีดซิฟัตคือเตาฮีดรูปบิยะฮฺ จึงไม่จำเป็นต้องมีเตาฮีดที่ชื่อว่าอูลูฮิยะฮฺอีกแล้ว ทั้งนี้เนื่องจากว่าเตาฮีดอูลูฮิยะฮฺนั้นอยู่ในความหมายของเตาฮีดรูปบิยะฮฺ

1.เกี่ยวกับเรื่องนี้มีวิทยานิพนธ์เล่มหนึ่งที่ศึกษาโดยตรงถึงจุดยืนของพวกมุตะกัลลิมีนในการยกอ้างหลักฐานจากอัลกุรอานและสุนนะฮฺ ชื่อว่า Mu'aqif al-Mutakalimin Min Istidlal Bi Nusus al-Kitab wa al-Sunnat โดยสุไลมาน เบ็น คอลิหฺ เบ็น อับดุลอาซิซ อัลกิสนุ

4. การแบ่งประเภทของเตฮิดเป็นสิ่งที่ไม่ถูกต้อง ทั้งนี้เนื่องจากว่าหากเราเชื่อมั่นและศรัทธาว่าอัลลอฮ์ ﷻ มีคุณลักษณะที่มากมายอาจจะทำให้พระเจ้าเพิ่มขึ้นเป็นอีกหลายองค์

อัลลาละกาอีย (Al-Lalaka'iy, 1999 :1/240) ได้นำเสนอข้อความที่มีการอ้างถึงคำกล่าวของญะฮัม เบ็น ซอฟวาน ผู้นำกลุ่มญะฮุมิยะฮ์ ที่ได้กล่าวคำที่อันตรายอย่างมากว่า “หากฉันกล่าวว่า : แท้จริงสำหรับพระองค์อัลลอฮ์ ﷻ นั้นมีพระนาม 99 พระนาม แน่อนันฉันจะต้องทำอิบาอะฮ์ให้กับพระเจ้าถึง 99 องค์”

2. หลักฐานของอุละมาอะฮ์สุลตุสนนะฮ์

อุละมาอะฮ์สุลตุสนนะฮ์ได้ใช้หลักฐานจากอัลกุรอาน สุนนะฮ์ และความเข้าใจของอุละมาอะฮ์ มาเป็นบรรทัดฐานสำคัญในการกำหนดหรือแบ่งประเภทของเตฮิดออกเป็น 2 หรือ 3 ประเภทโดยมีรายละเอียดดังนี้

2.1 หลักฐานจากอัลกุรอาน

อัลกุรอานคือแหล่งข้อมูลหรือแหล่งอ้างอิงอันดับแรกที่เกี่ยวข้องกับเรื่องต่างๆของอิสลาม ไม่ว่าจะเป็นเรื่องอะกิดะฮ์ เตฮิด ปรักฮญา แนวความคิด กฎหมาย และอื่นๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการศรัทธาต่ออัลลอฮ์ ﷻ จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องใช้คัมภีร์ของพระองค์มาเป็นบรรทัดฐานและเป็นแหล่งอ้างอิงอันดับแรก

อิบนุ กอญูอิม (Ibn al-Qaiyim) ได้กล่าวว่า “แท้จริงในอัลกุรอานทั้งหมดนั้นคือเตฮิด” จากคำกล่าวของอิบนุ กอญูอิม พอจะสรุปได้ว่า อัลกุรอานทั้งหมดคือหลักฐานของการแบ่งประเภทของเตฮิด เนื่องจากว่าท่านคือหนึ่งในบรรดาอุละมาอะฮ์สะลฟัที่เห็นว่าเตฮิดนั้นแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือเตฮิดฟีอัลมะฮ์ริฟะฮ์วัลอิยบาด และเตฮิดฟีอัลมัจลอบวัลกอสฎ์ (อ้างใน al-Tamimi, 1999 : 39)

อย่างไรก็ตาม หากเราอ่านอัลกุรอานจะพบว่าในซูเราะฮ์ อัลฟาติหะฮ์ เพียงซูเราะฮ์เดียวก็บ่งบอกถึงเตฮิดรูนูบิยะฮ์ เตฮิดอูลูฮิยะฮ์ และเตฮิดอัลอัสมออ์ วัศซิฟาท ซึ่งเนื้อหาทั้งหมดที่มีอยู่ในซูเราะฮ์ดังกล่าวคือเนื้อหาของเตฮิดทั้ง 3 ประเภทตามที่อุละมาอะฮ์สะลฟัได้แบ่งไว้ เช่นเดียวกันในซูเราะฮ์อื่นๆ อาทิ ซูเราะฮ์ อัลอิกลาศ ซูเราะฮ์ อัลกาฟิรูน เป็นต้น

ส่วนการได้มาซึ่งหลักฐานจากอัลกุรอานนั้น บางท่านอาจจะสงสัยและไม่เข้าใจ เนื่องจากว่าไม่มีตัวบทที่ปรากฏและระบุอย่างชัดเจนและแจ่มแจ้งให้เห็นแม้แต่อายะฮ์เดียว ซึ่งความจริงแล้วการแบ่งประเภทของเตฮิดออกเป็น 2 หรือ 3 นั้นได้มาจากการอ่านและความเข้าใจของอุ

ละมาอู โดยวิธีการที่เรียกว่า“อัลอิสติการะฮะอู”หมายถึงการอ่านและการเข้าใจโดยผ่านกระบวนการสังเคราะห์จากเนื้อหาทั้งหมดที่มีอยู่ในอัลกุรอาน

อ็ชชังกีฎีย¹ (al-Shangqītiy) กล่าวว่า :“แท้จริงการอิสติการะฮะอูจากอัลกุรอานคือหลักฐานสำคัญในการแบ่งประเภทของเตาฮีดออกเป็น 3 ประเภท...” (อ้างใน al-‘Abbad, 1997 :13)

บะกัร อับดุลซัยด์² (Bakar Abu Zīd) กล่าวว่า “เตาฮีดทั้ง 3 ประเภทนี้ได้มาจากการอิสติการะฮะอูของอุละมาอูสะลัฟ ดังที่ อิบน์ มัณกะฮุและอิบน์ ญะรีรุ อ็ฏฏอบะรียู ได้ชี้ให้เห็นไว้ ซึ่งอิบน์ ตัยมียะฮุและอิบน์ กอญิม ต่างก็ยอมรับในเรื่องดังกล่าว ก็เช่นเดียวกับอาจารย์ของฉัน ชัยคุอ็ชชังกีฎีย มีความเห็นว่าการแบ่งประเภทของเตาฮีดตามที่ได้กล่าวมาได้มาจากการ อิสติการะฮะอู ของอุละมาอูจากหลักฐานอัลกุรอานและสุนนะฮุ เช่นเดียวกับในวิชาภาษาอาหรับที่แบ่งคำออกเป็นคำนาม คำกริยา และคำบุพบท ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการอิสติการะฮะอู” (อ้างใน al-‘Abbād, 1997 :13)

2.2หลักฐานจากสุนนะฮุ

บรรดาอุละมาอูอะฮ์ลุลสุนนะฮุต่างมีมติเป็นเอกฉันท์ว่าสุนนะฮุคือแหล่งที่มาอันดับสองของบทบัญญัติอิสลามรองลงมาจากอัลกุรอานไม่ว่าหะดีษนั้นจะจัดอยู่ในระดับมุตะวาติรหรืออะหฺาด³ ก็ตาม สามารถนำมาปฏิบัติและนำมาใช้เป็นหลักฐานอ้างอิงได้อย่างเต็มที่ไม่ว่าจะเกี่ยวกับอะกีดะฮุ เตาฮีด หรือเรื่องอื่นๆ ซึ่งแตกต่างจากกลุ่มอุละมาอูอะฮ์ลุลกะลามและอะฮ์ลุลบิตอะฮ์ลียะฮุที่ไม่ยอมรับหะดีษอะหฺาดในเรื่องที่เกี่ยวกับอะกีดะฮุ(เตาฮีด)และอิบาอะฮ์ลียะฮุ⁴

หากเราได้ศึกษาและค้นคว้าในสุนนะฮุหรือหะดีษของท่านนบีมุหัมมัด ﷺ เราจะพบว่าหะดีษมากมายที่กล่าวถึงเตาฮีด มีลักษณะคำพูด บทค่อและชกริ อิบาอะฮ์ลียะฮุ และอื่นๆ อีกมากมาย

อັตุรกี (al-Turkiy) กล่าวว่า “เราขอเป็นสักสีพยานว่า แท้จริงชีวิตของท่านนบี ﷺ คือเตาฮีดที่บริสุทธิ์เพื่อองค์อัลลอฮุ ﷻ เพียงองค์เดียว การศรัทธาของท่านคือเตาฮีด การตั้ง

1. ท่านคือมุหัมมัดอามีน เป็น มุหัมมัด อัลมุคตาร เป็น อับดุลกอดีรุ อ็ชชังกีฎีย เกิดเมื่อ ฮ.ศ. 1325 เสียชีวิตเมื่อปี ฮ.ศ. 1393 (al-Zerekiy,1992 : 6/45)

2. ปัจจุบันท่านคือนั่งอุละมาอูอาวโศ (ฮัยอะฮุ กิบารุ อัลอุลามอู) ประเทศซาอุดีอาระเบีย

3. หะดีษมุตะวาติร หมายถึงหะดีษที่มาจากกรรายงานของบุคคลเป็นจำนวนมากและรายงานอย่างต่อเนื่อง ซึ่งเป็นเรื่องยากที่พวกเขาจะสมรู้ร่วมคิดกันโกหกกับหะดีษของท่าน นบี ﷺ ส่วนหะดีษอะหฺาด หมายถึงหะดีษที่ไม่ครบเงื่อนไขของหะดีษมุตะวาติร (al-Azamiy,1999 : 348-350)

4. เกี่ยวกับรายละเอียดในเรื่องนี้สามารถศึกษาและอ่านเพิ่มเติมได้จากหนังสือ al-Sunnat Wa Makanatuha Fi Tashria al-Islamiyat เขียนโดย ชัยคุ มุสค็อฟา อัสสิบบาฮีย

เจตนารมณ์ของท่านคือเตาฮีดอิบาดะฮ์ของท่านคือเตาฮีด การงานของท่านคือเตาฮีด และมารยาทของท่านคือเตาฮีด” (1993 : 21) และท่านได้นำเสนอหะดีษมากมายที่เกี่ยวกับเตาฮีด เช่นเดียวกัน หากเราย้อนกลับไปดูงานเขียนของอุละมาอ์ในอดีตที่นำหะดีษต่างๆมารวบรวมเป็นตำรา อาทิ อิหม่ามอัลบุคอรียฺในหนังสือเศาะฮีหฺของท่าน และบรรดาอุละมาอ์หะดีษอื่นอีกหลายท่านที่ได้บันทึกหะดีษที่เกี่ยวกับเตาฮีดไว้ในตำราและมีการตั้งชื่อบทในตำราด้วยว่า *กิตาบอัลดเตาฮีด* บางท่านได้รวบรวมหะดีษที่เกี่ยวกับคุณลักษณะของอัลลอฮ์ ﷻ ไว้ในตำราเล่มเดียวกัน อาทิ อิหม่าม อัลบัยฮะกีในหนังสือ *อัลฮัสมาอ์ วัศศิฟَات* และอิหม่ามอิบน์คุซัยมะฮ์ในหนังสือ *กิตาบอัลดเตาฮีด* เป็นต้น เพียงแค่นี้ก็เพียงพอแล้วที่จะกล่าวว่ามีหะดีษมากมายที่กล่าวถึงเตาฮีด เพื่อเป็นตัวอย่าง จึงขอนำเสนอหะดีษบทหนึ่งที่บันทึกโดยอิหม่ามอัลบุคอรียฺจาก อิบน์ อับบาส رضي الله عنه เล่าว่า ท่านนบี ﷺ ได้ขอคูอาในช่วงเวลากลางคืนว่า:

)

...

...

(6945 :) ((...

ความว่า “โอ้อัลลอฮ์ สำหรับพระองค์เท่านั้นที่ควรแก่การสรรเสริญ พระองค์คือแสงสว่างแห่งฟากฟ้า พื้นแผ่นดิน และสำหรับพระองค์เท่านั้นที่ควรแก่การสรรเสริญ พระองค์คือผู้พิทักษ์และปกป้องฟากฟ้า แผ่นดิน และสำหรับพระองค์เท่านั้นที่ควรแก่การสรรเสริญ พระองค์คือผู้อภิบาลฟากฟ้าและแผ่นดินและผู้ที่อาศัยอยู่กับมัน โอ้อัลลอฮ์ สำหรับพระองค์เท่านั้นฉันขอมงาน (ชีวิตของฉัน) ด้วยกับพระองค์เท่านั้นที่ฉันศรัทธา และสำหรับพระองค์เท่านั้นฉันขอมอบหมาย (การงานทุกอย่าง) ของฉัน ...พระองค์คือพระเจ้าที่เที่ยงแท้ของฉัน ไม่มีพระเจ้าอื่นใดที่เที่ยงแท้ นอกจากพระองค์ ...” (บันทึกโดย al-Bukhāriy หมายเลขหะดีษ 6945)

จากหะดีษข้างต้น จะเห็นได้ว่ามีความหมายที่บ่งบอกถึงประเภทของเตาฮีดทั้ง 3 ประเภท ดังนี้

1. เตาฮีดรุมบิยะฮุ จะสังเกตุได้จากความหมายที่ว่า “ไอ้อัลลอฮุ พระองค์คือ (ผู้ประทาน) แสงสว่าง...” ตรงนี้เองที่บ่งบอกถึงความเป็นพระเจ้าผู้ทรงสร้างผู้ทรงอภิบาล ซึ่งหมายถึงความเป็นรุมบิยะฮุของอัลลอฮุ ﷻ

2. เตาฮีดอูลูฮิยะฮุ จะสังเกตุได้จากความหมายที่ว่า “สำหรับพระองค์เท่านั้นฉันยอมจำนน (ชีวิตของฉัน) ด้วยกับพระองค์เท่านั้นที่ฉันศรัทธา และสำหรับพระองค์เท่านั้นฉันขอมอบหมาย (การงานทุกอย่าง) ของฉัน” นี่คือนี่ที่บ่งบอกถึงความเป็นพระเจ้าที่เที่ยงแท้ที่ควรแก่การสักการะและเคารพภักดี ซึ่งหมายถึงความเป็นอูลูฮิยะฮุของอัลลอฮุ ﷻ เพียงองค์เดียว

3. เตาฮีดอัลฮัสมาอู วัศศิฟาต จะสังเกตุได้จากคำขอคูลาของท่านนบี ﷺ ที่ว่า “ไอ้อัลลอฮุ” ซึ่งคำว่า อัลลอฮุ เป็นหนึ่งในพระนามของอัลลอฮุ ﷻ เช่นเดียวกับคำว่า อัลกอซิม เป็นอีกหนึ่งในพระนามของอัลลอฮุ ﷻ ซึ่งพระนามและคุณลักษณะของอัลลอฮุ ﷻ นี้เองเป็นแหล่งที่มาของเตาฮีดอัลฮัสมาอู วัศศิฟาต

2.3.1 ประเภทของเตาฮีด

หลังจากที่ได้นำเสนอที่มาและที่ไปของการแบ่งประเภทของเตาฮีด และทัศนะต่างๆของอุละมาอ์เกี่ยวกับการแบ่งประเภทของเตาฮีดพร้อมกับหลักฐานของทุกฝ่ายแล้ว ต่อไปนี้คือเนื้อหาและรายละเอียดต่างๆที่เกี่ยวกับประเภทของเตาฮีดทั้ง 3 คือ เตาฮีดรุมบิยะฮุ เตาฮีดอูลูฮิยะฮุ และเตาฮีดอัลฮัสมาอู วัศศิฟาต ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

2.3.1.1 เตาฮีดรุมบิยะฮุ

เตาฮีดรุมบิยะฮุคือหนึ่งในสามประเภทของเตาฮีดที่มีความสำคัญ จะเห็นได้ว่าเตาฮีดประเภทนี้อุละมาอ์ทุกกลุ่มให้ความสำคัญ โดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มที่สองและสาม (อุละมาอ์อะฮ์ลุลกะลามและอุละมาอ์อะฮ์ลุลบิอะฮ์) เพราะเชื่อว่าเตาฮีดรุมบิยะฮุ คือแก่นแท้ของบรรดาเตาฮีด (Ibn Abi 'Aiz, 1988 : 79) มีรายงานจากอุละมาอ์อะฮาอิเราะฮ์เล่าจากอับูหะสัน อัลอัซหะรียฺ ว่า ท่านอับูหะสัน กล่าวว่า “สิ่งที่จำเป็นที่สุดสำหรับมุกลัฟ (ผู้บรรลุลศาสนา) คืออัลมะอฺริฟะฮ์” (Khālid Muhammad Nur, 1995 : 314)

1. อัลมะอฺริฟะฮ์ ในความหมายของอะฮาอิเราะฮ์คือการรู้ว่าอัลลอฮุ ﷻ มีจริงและพระองค์เท่านั้นคือพระเจ้าผู้ทรงสร้าง ซึ่งตรงกับเตาฮีดรุมบิยะฮุของสะลัฟ ถึงแม้จะแตกต่างกันเรื่องปลีกย่อยบางอย่างก็ตาม

อัลบาเกิลานียุ' (al-Baqillāniy,1986 :33) กล่าวว่า “สิ่งแรกที่เป็นฟิรฎู (วาญิบ) สำหรับปวงบ่าวของพระองค์คือพิจารณาหรือการรู้จักหลักฐานต่างๆที่บ่งบอกถึงความเป็นพระเจ้าของอัลลอฮฺ ﷻ ส่วนฟิรฎู (วาญิบ) ที่รองลงมาคือการศรัทธาและยอมรับต่อคัมภีร์ต่างๆของพระองค์และศาสนทูตของพระองค์”

อย่างไรก็ตามหากจะเปรียบเทียบระหว่างเตาฮีตฺรุมุบียะฮฺของอูละมาอฺสะลัฟจะเท่ากับเตาฮีตอัลอัฟอาลของอูละมาอฺอะฮฺลุลกะลามเพราะไปในทิศทางเดียวกัน ถึงแม้จะมีข้อแตกต่างกันในรายละเอียดบางเรื่อง อาทิ ความหมายของคำว่า อัรรอบ หรืออิลาฮฺ เป็นต้น

ก.ความหมายของเตาฮีตฺรุมุบียะฮฺ

บรรดาอูละมาอฺสะลัฟได้ให้ความหมายหรือคำนิยามของเตาฮีตฺรุมุบียะฮฺไว้มากพอสมควร แตกต่างกันไปตามสำนวนของแต่ละท่าน แต่ถึงอย่างไรก็ตามทั้งหมดก็วางอยู่บนพื้นฐานอันเดียวกันความหมายและเป้าหมายเดียวกันคือการให้ความเป็นเอกะต่อเอกองค์อัลลอฮฺ ﷻ ในด้านที่เกี่ยวกับความเป็นพระเจ้าผู้ทรงสร้าง ผู้ทรงกำหนดและผู้ทรงบริหารทุกกิจการ

1) ความหมายของคำว่า (รอบบู)

อัลอัศบะฮานียุ' (al-Asbahāniy,1999 : 199) กล่าวว่า : “คำว่า : (รอบบู) เป็นอาการนาม(ที่มีความหมายเท่ากับอิสมุลฟาอิด (เป็นประธาน) ซึ่งหมายถึงพระเจ้าผู้อภิบาลนั่นเอง”

อัลอันบารียุ' (al-Anbāriy) กล่าวว่า “คำว่า : (รอบบูน) สามารถแบ่งความหมายออกเป็น 3 ประการคือ

- (1) (อัลมาลิก) หมายถึงผู้ครอบครองหรือเจ้าของ
- (2) (อัศศัยอิด อัลมุฏออ) หมายถึงเจ้าของที่ต้องเชื่อฟัง
- (3) (อัลมุสลีหฺ) หมายถึงผู้ที่ทำการเปลี่ยนแปลงสู่สิ่งที่ดี(Khalid

Muhammad Nur, 1995 : 215)

อัลมุกริซียุ' (al-Mukriziy, 2003 : 31) ได้นิยามความหมายของคำว่า ร็อบบูน ว่า “คือผู้ทรงสร้างบ่าวของพระองค์ ผู้ทรงให้การเลี้ยงดูอบรมและประทานสิ่งดีๆต่างๆ ไม่ว่าจะการสร้าง

1. ท่านคือออบูบักรฺ มุหัมมัด เป็น ฎอฮฺยิบ เบ็น มุหัมมัด อัลบาเกิลานียุ เกิดเมื่อปี ฮ.ศ.338 เสียชีวิตเมื่อปี ฮ.ศ. 403 เป็นอูละมาอฺในสังกัดอัชชาอิเราะฮฺ (al-Zerekly,1992 : 6/176)

2. ท่านคืออัลหุเซ็น เบ็น มุหัมมัด เบ็น อัลมุฟฏออล อัลอัศบะฮานียุ เสียชีวิตเมื่อปี ฮ.ศ. 425 (al-Zerekly,1992 : 2/255)

3. ท่านคือ มุหัมมัด เบ็น อัลกอเซ็ม เบ็น มุหัมมัด เบ็น บัซซารุ เบ็น อัลอันบารียุ เกิดเมื่อปี ฮ.ศ. 271 เสียชีวิตเมื่อปี ฮ.ศ. 328 (al-Zerekly,1992 : 6/334)

หรือการประทานสิ่งยังชีพ หรือการให้ปลอดภัยและรอดพ้นจากภัยต่างๆ และการประทานสิ่งดีๆ ทั้งโลกนี้และโลกหน้า”

2) ความหมายของเตาฮีดรุมบิยะฮุ

อิบนุ อบีอิซฺ (Ibn Abi ‘Aiz, 1988 : 79) ได้นิยามความหมายของเตาฮีดรุมบิยะฮุว่า “คือการยอมรับว่าอัลลอฮฺ ﷻ คือผู้ทรงอภิบาลทุกสรรพสิ่งและแท้จริงพระองค์คือผู้ทรงสร้างเพียงพระองค์เดียวไม่มีสองที่เสมือนหรือมีความสามารถเหมือนพระองค์ไม่ว่าจะเป็นคุณลักษณะและพระนามของพระองค์”

อัลหะกะมียฺ (al-Hakamiy, 1999 : 1/55) ได้นิยามความหมายของเตาฮีดรุมบิยะฮุว่าหมายถึง “การยอมรับอย่างแน่วแน่ว่าพระองค์คือพระผู้เป็นเจ้าของทุกสิ่งทุกอย่าง พระองค์คือผู้ทรงสร้าง พระองค์คือผู้ให้กำเนิดชีวิตและผู้ให้เสียชีวิต พระองค์คือผู้ประทานสิ่งยังชีพ โดยไม่มีภาคีใดๆ ร่วมในการเป็นพระเจ้าของพระองค์ ไม่มีสิ่งที่พึงใดๆ นอกจากพระองค์ ไม่มีใครสามารถขัดความประสงค์ของพระองค์ ไม่มีใครสามารถติเตียนการบัญชาการของพระองค์ ไม่มีใครสามารถเปรียบเทียบหรือเทียบเท่ากับพระองค์ และจะไม่มีใครที่ขัดแย้งกับความเป็นพระเจ้าของพระองค์”

อัลอุยัยมีน (al-‘Usaimin, 1999 : 1/ 9-10) ได้นิยามความหมายของเตาฮีดรุมบิยะฮุว่า คือการให้ความเป็นเอกะต่อเอกองค์อัลลอฮฺ ﷻ ด้วยการเป็นผู้ทรงสร้าง เป็นผู้ทรงครอบครองและเป็นผู้ทรงบริหาร

จากการนิยามความหมายเตาฮีดรุมบิยะฮุของอุละมาอฺสะลัฟข้างต้น พอจะสรุปความหมายของเตาฮีดรุมบิยะฮุได้ว่า หมายถึงการให้ความเป็นเอกะต่อเอกองค์อัลลอฮฺ ﷻ ในด้านที่เกี่ยวกับการปกครอง การบริหารงานและการอภิบาลของอัลลอฮฺ ﷻ ในฐานะพระเจ้าผู้ทรงสร้าง โดยไม่มีผู้ใดสามารถจะเทียบเท่ากับพระองค์หรือร่วมภาคีกับพระองค์

ข. ชื่อของเตาฮีดรุมบิยะฮุ

เตาฮีดรุมบิยะฮุมีชื่อหลายชื่อ (al-Hamad, 1997 : 91) แต่ชื่อทั้งหมดก็อยู่ในความหมายเดียวกัน (al-Tamimiy, 1999 : 38-39) ดังนี้

1) เตาฮีดอ์รุมบิยะฮุ ()

1. ท่านคืออะหฺมัด เป็น อาลี เป็น อับดุลกอเดร์ อนุอับบาต อัลหุสัยนียฺ อัลอุบัยดียฺ อัลมุกริชียฺ เกิดเมื่อ ส.ศ. 766 เสียชีวิต ส.ศ.845 (al-Zereky, 1992 : 1/ 117)

2. ท่านคืออาลี เป็น อาลี เป็น มุหัมหมัด เป็น อับยฺอัลอิซฺ อัคคิมฺฆิกียฺ เสียชีวิตเมื่อปี ส.ศ. 792 (Ibn Abi Aiz, 2000 : 1)

3. ท่านคืออิมอฟีร์ เป็น อะหฺมัด เป็น อาลี อัลหะกะมียฺ เกิดเมื่อปี ส.ศ. 1342 เสียชีวิตเมื่อปี ส.ศ.1377

- 2) เตาฮีดอัลฮิลมียู ()
- 3) เตาฮีดอัลเคาะบะรียู ()
- 4) เตาฮีดอัลมะอูรีฟะฮ์ วัลอิษบาต ()
- 5) เตาฮีดอัลอูติกอดียู ()

ค. หลักฐานของเตาฮีดรูปียะฮุ

มีตัวบทมากมายจากอัลกุรอานและสุนนะฮ์ที่กล่าวถึงเตาฮีดรูปียะฮุ บางตัวบทเป็นมันตุก (ในตัวของ) และบางตัวบทเป็นมัฟฮูม (ความเป็นนัย) โดยผ่านกระบวนการและวิธีการที่เรียกว่า *ฮิสติกเราะฮุ* หรือที่เรียกว่า *สังเคราะหฺ*

1) หลักฐานจากอัลกุรอาน

หากเราได้ศึกษาอัลกุรอานจะพบว่า มีอายะฮ์อัลกุรอานที่มีความหมายบ่งบอกถึงเตาฮีดรูปียะฮุมากมาย พอจะยกตัวอย่างได้ดังต่อไปนี้

- (1). สุเราะฮ์อัลฟาติหะฮุ อัลลอฮุ ﷻ ได้ตรัสว่า:

(2 :) ﴿ الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ ﴾

ความว่า “การสรรเสริญทั้งหลายนั้น เป็นสิทธิของอัลลอฮุ ﷻ ผู้อภิบาลแห่งสากลโลก” (อัลฟาติหะฮุ: 2)

อัสซะออดี (Al-Sa'adiy, 2002 : 39-40) กล่าวว่า : สุเราะฮ์ อัลฟาติหะฮุ แม้จะเป็นสุเราะฮ์สั้นๆ แต่ก็ครอบคลุมเตาฮีดทั้ง 3 ประเภทคือเตาฮีดรูปียะฮุ จากอัลกุรอานที่ว่า ((رَبِّ الْعَالَمِينَ)) ความว่า : ผู้อภิบาลแห่งสากลโลก และเตาฮีดอัลอูลูฮียะฮุคือการศรัทธามั่น

ในความเป็นเอกะของเอกองค์อัลลอฮุ ﷻ ด้วยการทำอิบาตะฮุจากคำที่ว่า ((وَإِلَآكَ نَعْبُدُ))⁸

ความว่า: เฉพาะพระองค์เท่านั้นที่พวกข้าพระองค์เคารพอิบาตะฮุ และเตาฮีดอัลอัสมาอู วัลศิฟาตคือการยืนยัน (อิษบาต) คุณลักษณะที่สมบูรณ์สำหรับอัลลอฮุ ﷻ ที่พระองค์ได้ตรัสไว้ในอัลกุรอาน และสิ่งที่ท่านนบี ﷺ ได้กล่าวไว้ในหะดีษของท่าน โดยไม่เปลี่ยนแปลงหรือเปรียบเทียบหรือเสมือน

กับสิ่งใดๆ ซึ่งคำว่า((الْحَمْدُ لِلَّهِ)) เป็นหลักฐานที่บ่งบอกถึงเตาฮีดอัลฮัสมาอู วัศตีฟาด ดังที่ได้กล่าวมาข้างต้น

(2). สุเราะฮ์อัลบะเกาะเราะฮ์ อัลลอฮ์ ﷻ ได้ตรัสว่า :

﴿ يَا أَيُّهَا النَّاسُ اعْبُدُوا رَبَّكُمُ الَّذِي خَلَقَكُمْ وَالَّذِينَ مِنْ قَبْلِكُمْ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ ﴿٢١﴾ الَّذِي جَعَلَ لَكُمْ الْأَرْضَ فِرَاشًا وَالسَّمَاءَ بِنَاءً وَأَنْزَلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَأَخْرَجَ بِهِ مِنَ الثَّمَرَاتِ رِزْقًا لَكُمْ ﴿٢٢﴾ فَلَا تَجْعَلُوا لِلَّهِ أَنْدَادًا وَأَنْتُمْ تَعْلَمُونَ ﴿٢٣﴾ ﴾ (21-22 :)

ความว่า “มนุษย์เอ๋ย จงเคารพอิบาคะฮ์ พระผู้อภิบาลพวกเจ้าที่ทรงบังเกิดพวกเจ้า และบรรดาผู้ที่มาก่อนเจ้าเกิด เพื่อว่าพวกเจ้าจะยำเกรง คือผู้ทรงให้แผ่นดินเป็นที่นอน และฟ้าเป็นอาคารแก่พวกเจ้า และทรงให้น้ำหลั่งลงมาจากฟากฟ้า แล้วได้ทรงบรรดาศักดิ์ให้ผลไม้ออกมาเนื่องด้วยน้ำนั้น ทั้งนี้เพื่อเป็นปัจจัยยังชีพแก่พวกเจ้า ดังนั้นพวกเจ้าจงอย่าให้มีผู้เท่าเทียมใดๆ ขึ้น สำหรับอัลลอฮ์ โดยที่พวกเจ้าก็รู้กันอยู่”
(อัลบะเกาะเราะฮ์ : 21-22)

นอกจากสุเราะฮ์ทั้งสองนี้แล้วยังมีสุเราะฮ์อื่นๆอีกมากมายที่กล่าวถึงเตาฮีดรูปูบียะฮ์แต่ไม่ได้นำเสนอ ณ ที่นี้

2) หลักฐานจากสุนนะฮ์

จากอิบน์ อับบาส¹ ﷺ กล่าวว่า : ท่านนบี ﷺ ได้กล่าวไว้ว่า :

))

1. ท่านคืออับดุลลอฮ์ เป็น อับบาส เป็น อับดุลมฏอลิบ อัลกุรอซีฮ์ อัลฮาซิมีย เป็นอุละมาอูสะหะหะฮ์ เกิดก่อนฮิจเราะฮ์ปีที่ 3 เสียชีวิตเมื่อปี ฮ.ศ. 68 (al-Zereky,1992 : 5/55)

... (6945 :) ((...

ความว่า “โอ้ อัลลอฮ์ สำหรับพระองค์เท่านั้นที่ควรแก่การสรรเสริญ พระองค์คือแสงสว่างแห่งฟากฟ้า พื้นแผ่นดิน และสำหรับพระองค์เท่านั้นที่ควรแก่การสรรเสริญ พระองค์คือผู้พิทักษ์และปกป้องฟากฟ้า แผ่นดิน และสำหรับพระองค์เท่านั้นที่ควรแก่การสรรเสริญ พระองค์คือผู้อภิบาลฟากฟ้าและแผ่นดินและผู้ที่อาศัยอยู่กับมัน โอ้ อัลลอฮ์ สำหรับพระองค์เท่านั้นฉันขอมัจานน (ชีวิตของฉัน) ด้วยกับพระองค์เท่านั้นที่ฉันศรัทธา และสำหรับพระองค์เท่านั้นฉันขอมอบหมาย (การงานทุกอย่าง) ของฉัน ...พระองค์คือพระผู้เป็นเจ้าของที่เที่ยงแท้ของฉัน ไม่มีพระเจ้าอื่นใดที่เที่ยงแท้ นอกจากพระองค์ ... ”(บันทึกโดย al-Bukhariy, หมายเลขหะดีษ 6945)

2.3.1.2 เตาฮีดอูลูฮียะฮ์

เตาฮีดอูลูฮียะฮ์คือเตาฮีดประเภทที่สองจากเตาฮีดทั้งสามประเภท เตาฮีดอูลูฮียะฮ์มีความสำคัญอย่างมากหากจะเปรียบเทียบกับเตาฮีดทั้งสามประเภท ด้วยเหตุนี้เองบรรดาโรซุลต่างถูกส่งมายังโลกนี้เพื่อเชิญชวนมวลมนุษย์ทำการเคารพภักดีต่ออัลลอฮ์ ~~ﷻ~~ เพียงองค์เดียว ซึ่งหมายถึงอูลูฮียะฮ์ของอัลลอฮ์ ~~ﷻ~~ เพียงองค์เดียว นอกจากนี้แล้วเตาฮีดประเภทนี้ยังเป็นเตาฮีดเดียวที่เป็นข้อแตกต่างระหว่างมุอิมินกับมุชริกีน (al-Hamad, 1997 : 2) ทั้งนี้เนื่องจากว่าบรรดามุชริกีนในสมัยของท่านนบี ~~ﷺ~~ นั้นต่างก็ยอมรับในความเป็นรูปบิฮฺยะฮ์ของอัลลอฮ์ ~~ﷻ~~ แต่พวกเขากลับไม่เคารพภักดีต่ออัลลอฮ์ด้วยความบริสุทธิ์ใจ พวกเขาตั้งภาคีกับพระองค์ด้วยการบูชาสิ่งอื่นๆ พร้อมกับพระองค์

อิบน์ คัยมียะฮ์¹ (Ibn Taimiyat, n.d. : 39-40) ได้กล่าวถึงความสำคัญของเตาฮีดประเภทนี้ว่า ทั้งนี้เนื่องจากการทำอิบาดะฮ์ต่อเอกองค์อัลลอฮ์ ~~ﷻ~~ คือเป้าหมายอันสูงสุด ซึ่งเป็นสิ่งที่รักโปรดปรานสำหรับพระองค์ และจะเป็นที่ยอมรับจากพระองค์ อันเป็นเป้าหมายและความประสงค์ของพระองค์ที่ทรงสร้างสรรพสิ่งทั้งหลายบนโลกนี้ ดังที่พระองค์ได้ตรัสว่า:

1. ท่านคืออะหมัด เป็น อับดุลหาติม เป็น อับดุลสลาม อัลหุรรอเนีย อัลหันนะลีย เป็นที่รู้จักในนาม อิบน์ คัยมียะฮ์ เกิดเมื่อปี ฮ.ศ. 661 เสียชีวิต เมื่อปี ฮ.ศ. 728 (al-Zahabi, 1388 H. : 4/1496)

(56 :) ﴿ وَمَا خَلَقْتُ الْجِنَّ وَالْإِنْسَ إِلَّا لِيَعْبُدُونِ ﴾

ความว่า “และข้ามิได้สร้างญินและมนุษย์เพื่ออื่นใด เว้นแต่เพื่อเคารพ
ภักดีต่อข้า” (อัสซารียาต : 56)

ส่วนอุละมาอะฮ์ลุลกะลามและอุละมาอะฮ์ลุลบิอะฮ์มิได้ให้ความสำคัญกับเตาฮีดประเภทนี้มากนัก หากแต่พวกเขาถือว่าเตาฮีดอูลูฮียะฮ์ของสะลัฟคือเตาฮีดอัลอัฟอานั่นเอง(al-Sulamiy, 2001 : 123)

ก.ความหมายของเตาฮีดอูลูฮียะฮ์

บรรดาอุละมาอะฮ์ลุลสะลัฟได้นิยามหรือให้ความหมายของเตาฮีดอูลูฮียะฮ์ ดังนี้
อัลสะอะดี (al-Sa'adiy 2002, : 40) ได้นิยามเตาฮีดอูลูฮียะฮ์ว่า “คือการให้ความ
เป็นเอกะต่ออัลลอฮ์ด้วยการทำอิบาดะฮ์” เช่นเดียวกับ al-'Usaimin ที่ได้นิยามเตาฮีดอูลูฮียะฮ์
เหมือนกับ al-Sa'adiy

อัลหะกะมี (al-Hakamiy, 1999 : 51) ได้นิยามเตาฮีดอูลูฮียะฮ์ว่า “คือการให้
ความเป็นเอกะต่ออัลลอฮ์ด้วยการทำอิบาดะฮ์และด้วยเหตุนี้เองจึงเรียกอีกชื่อหนึ่งว่าเตาฮีดอิบาดะฮ์

ข. ชื่อของเตาฮีดอูลูฮียะฮ์

เตาฮีดอูลูฮียะฮ์มีชื่อหลายชื่อ (al-Hamad, 1997 : 111) ได้แก่

- 1) เตาฮีดอัลอูลูฮียะฮ์ ()
- 2) เตาฮีดอัลอิบาดะฮ์ ()
- 3) เตาฮีดอัลอิรอะฮ์ ()
- 4) เตาฮีดอัลกอศฎ ()
- 5) เตาฮีดอูลูฮียะฮ์ ()
- 6) เตาฮีดอัลฟิอิลีย ()
- 7) เตาฮีดอัลอะมัล ()

ค. หลักฐานของเตาฮีดอูลูฮียะฮ์

1) หลักฐานจากอัลกุรอาน

ในสุเราะฮ์อัลฟาติหะฮ์ อัลลอฮ์ ﷻ ได้ตรัสว่า :

(5 :) ﴿إِيَّاكَ نَعْبُدُ وَإِيَّاكَ نَسْتَعِينُ﴾

ความว่า “เฉพาะพระองค์เท่านั้นที่พวกข้าพระองค์เคารพอิบาคะฮ์ และเฉพาะพระองค์เท่านั้นที่ข้าพระองค์ขอความช่วยเหลือ” (อัลฟาติหะฮ์ : 5)

อัสซะอดี (al-Sa'adiy, 2002 : 40) ได้กล่าวว่า : “เตาฮีดออลอูฮียะฮ์คือการให้เอกภาพถึงความเป็นเอกะและความเป็นเจ้าของอัลลอฮ์ ﷻ ด้วยการทำอิบาคะฮ์ จากคำที่ว่า (()) และอัลกุรอานที่ว่า ﴿إِيَّاكَ نَعْبُدُ﴾ ความว่า : เฉพาะพระองค์เท่านั้นที่พวกข้าพระองค์เคารพอิบาคะฮ์ ” และมีอายะฮ์อัลกุรอานอีกมากมายที่ยังไม่ได้นำเสนอ ในงานวิจัยครั้งนี้

2) หลักฐานจากสุนนะฮ์

จากอิบน์ มัสอูด ﷺ กล่าวว่า : ท่านเราะสูลุลลอฮ์ ﷺ กล่าวว่า :

(())

(4137

ความว่า “ผู้ใดที่เสียชีวิตในขณะที่เขาขอวิงวอนต่อสิ่งอื่นที่นอกเหนือจากอัลลอฮ์โดยเท่าเทียม เขาจะต้องตกนรก” (บันทึกโดย al-Bukhāriy หมายเลขหะดีษ 4137)

จากหะดีษข้างต้น อับดุลเราะหฺมาน เป็น หะสัน อาลิซัยคุ ได้อธิบายเพิ่มเติมว่า “ผู้ที่ตั้งภาคีกับอัลลอฮ์ในเรื่องของอิบาคะฮ์เขาจะเข้านรก” (aal-Sheikh, n.d : 103-104) และหะดีษดังกล่าวยังเป็นหลักฐานสำคัญอีกเช่นเดียวกันที่บ่งบอกถึงเตาฮีดออลอูฮียะฮ์ ซึ่งเป็นที่รู้กันว่าอิบาคะฮ์คือหนึ่งในความหมายของเตาฮีดออลอูฮียะฮ์หรือหนึ่งในชื่อของเตาฮีดออลอูฮียะฮ์

ง. ความหมายของอิบาดะฮ์

สิ่งสำคัญอีกประการหนึ่งเกี่ยวกับเตาฮีดอูลูฮียะฮ์คือความหมายของอิบาดะฮ์ ทั้งนี้เนื่องจากว่าเตาฮีดประเภทนี้มีความเกี่ยวข้องโดยตรงกับอิบาดะฮ์ จะเห็นได้จากหนึ่งในชื่อของเตาฮีดอูลูฮียะฮ์คือเตาฮีดอัลอิบาดะฮ์

อิบาดะฮ์ ในทางภาษามายังถึง การนอบน้อมต่อมตนหรือการฎอฮัต(al-Raziyy, 1989 : 359) ส่วนในทางวิชาการอุละมาอ์ได้ให้ความหมายดังนี้

อิบนุ คัยมียะฮ์ (Ibn Taimiyat, n.d. : 38) ได้ให้ความหมายของอิบาดะฮ์ว่า “คือค่านามที่รวบรวมทุกสิ่งทุกอย่างที่อัลลอฮ์ ﷻ ทรงรักและทรงโปรดปรานและยอมรับจากคำพูดและการกระทำทั้งภายในและภายนอก”

อิบนุ กอญูอิม (Ibn Qaiyim, 1990 : 32) ได้อธิบายความหมายของอิบาดะฮ์เพิ่มเติมว่า “คือความสมบูรณ์ของความรักที่มีต่ออัลลอฮ์ ﷻ พร้อมกับความสมบูรณ์ในการนอบน้อมต่อมตนต่ออัลลอฮ์ ﷻ”

จากความหมายข้างต้นพอจะสรุปได้ว่า อิบาดะฮ์หมายถึงการงานทุกอย่างที่อัลลอฮ์ ﷻ ทรงยอมรับไม่ว่าจะเป็นทั้งภายในหรือภายนอก ซึ่งจะไม่ถือว่าเป็นอิบาดะฮ์ที่แท้จริงหากปราศจากความรักและนอบน้อมต่อมตนต่ออัลลอฮ์ ﷻ

2.3.1.3 เตาฮีดอัลอัสมาอู วัตศิฟัต

เตาฮีดอัลอัสมาอู วัตศิฟัตเป็นเตาฮีดที่สำคัญอีกประเภทหนึ่ง เนื่องจากว่ากลุ่มต่างๆที่หลงผิดก็มีสาเหตุประการหนึ่งมาจากความไม่เข้าใจในเรื่องของเตาฮีดอัลอัสมาอู วัตศิฟัต จะเห็นได้จากอะฮาอิเราะห์ที่ยืนยันศิฟัต(คุณลักษณะ) ของอัลลอฮ์ ﷻ เพียงไม่กี่ศิฟัต ทั้งๆที่ศิฟัตของอัลลอฮ์ ﷻ นั้นมีมากมาย เช่นเดียวกับกลุ่มมุอะชะฮิละฮ์ที่ปฏิเสธคุณลักษณะของอัลลอฮ์ ﷻ อย่างสิ้นเชิงเช่นเดียวกับกลุ่มญะฮูมิยะฮ์ที่ปฏิเสธพระนามและคุณลักษณะของอัลลอฮ์ ﷻ โดยอ้างว่าหากอิษบาด (ยืนยัน) ในบรรดาพระนามของอัลลอฮ์จะกลายเป็นว่าอัลลอฮ์ ﷻ นั้นมีหลายองค์¹

ก. ความหมายของเตาฮีดอัลอัสมาอู วัตศิฟัต

เตาฮีดอัลอัสมาอู วัตศิฟัต หมายถึงการศรัทธาต่อเอกองค์อัลลอฮ์ ﷻ ด้วยกับศิฟัต (คุณลักษณะ) ที่พระองค์ได้กล่าวไว้ในอัลกุรอานและที่ท่านบี ﷺ ได้กล่าวไว้ในหะดีษ โดยการเชื่อและศรัทธาตามแนวทางที่พระองค์ได้ตรัสไว้ (al-Hakamiy, 1999 : 56)

1. หากต้องการศึกษารายละเอียดเพิ่มเติมในเรื่องดังกล่าว สามารถอ่านหนังสือที่เขียนโดย ศ.ดร.มูฮัมหมัด เคาละลิฟะฮ์ อัลดะมิมียะฮ์ ชื่อว่า Makalah al-Ta'atil Wa al-Ja'ad Ibn Dirham ซึ่งท่านได้อธิบายถึงรายละเอียดต่างๆไว้อย่างชัดเจน

อิตตะมีมีย¹ (al-Tamimiy, 1999 : 29) ได้นิยามเตาฮีดอัลฮัสมออ วัศศิฟัตว่า “คือการศรัทธามั่นต่ออัลลอฮฺ ﷻ ด้วยพระนามที่ดีเลิศและคุณลักษณะที่สูงส่งของพระองค์ตามที่ปรากฏในอัลกุรอานและสุนนะฮฺ ศรัทธาในความหมายและเนื้อหาของทั้งสอง ตลอดจนหุกุม(บทบัญญัติ) ต่างๆ ของทั้งสอง”

จากความหมายที่ได้นำเสนอข้างต้นพอจะสรุปได้ว่า เตาฮีดอัลฮัสมออ วัศศิฟัต หมายถึงการให้ศรัทธามั่นต่ออัลลอฮฺ ﷻ ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับพระนามและคุณลักษณะของพระองค์ ดังที่พระองค์ได้กล่าวไว้ในอัลกุรอานและท่านเราะสูลได้ระบุไว้ในสุนนะฮฺ ซึ่งเข้าใจง่าย ไม่สลับซับซ้อน ไม่มีข้อสงสัยแคลงใจแต่อย่างใด เชื่อและศรัทธาตามที่อัลกุรอานและสุนนะฮฺได้กำหนดไว้ทุกประการพร้อมปฏิบัติพระนามหรือคุณลักษณะต่างๆที่ไม่ปรากฏในอัลกุรอานและสุนนะฮฺ

ข. ชื่อของเตาฮีดอัลฮัสมออ วัศศิฟัต

เตาฮีดอัลฮัสมออ วัศศิฟัตมีชื่อหลายชื่อเช่นเดียวกัน (al-Tamimiy, 1999 : 38-40) ดังนี้

- 1) เตาฮีดอัลฮัสมออ วัศศิฟัต ()
- 2) เตาฮีดอัลฮัสมออ วัศศิฟัต ()
- 3) เตาฮีดอัลฮัสมออ วัศศิฟัต ()
- 4) เตาฮีดอัลฮัสมออ วัศศิฟัต ()

ค. หลักฐานของเตาฮีดอัลฮัสมออ วัศศิฟัต²

1) หลักฐานจากอัลกุรอาน

ดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้นว่าในสุเราะฮ์อัลฟาติหะฮ์เพียงสุเราะฮ์เดียวก็รวบรวมเตาฮีดทั้ง 3 ประเภท ส่วนอายะฮ์ที่เกี่ยวข้องกับเตาฮีดอัลฮัสมออ วัศศิฟัต คือ ((الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ)) ผู้ทรงกรุณาปรานี ผู้ทรงเมตตาเสมอ

อัสสะอดีย (al-Sa'adiy, 2002 : 39) กล่าวว่า : “จงทราบเถิดว่า แท้จริงหนึ่งในกฎเกณฑ์ที่เป็นมติเห็นพ้องต้องกันระหว่างอุละมาฮ์สะลัฟทั้งหลายคือการศรัทธาต่อพระนามและ

1. ผู้หนึ่งที่มีความเชี่ยวชาญทางด้านเตาฮีดประเภทนี้โดยเฉพาะ ผลงานที่โดดเด่นของท่านในเรื่องนี้คือ Muatagad Ahli al-Sunat Wal al-Jamaat Fi Tawhid al-Asmaa Wa al-Sifat

2. เกี่ยวกับเรื่องนี้ขอแนะนำหนังสือเล่มหนึ่งที่รวบรวมหลักฐานจากอัลกุรอานและสุนนะฮ์เกี่ยวกับศิฟัต (คุณลักษณะ) ของอัลลอฮ์ ชื่อ Sifat Allah Eizzawajal al-Waridat Fi al-Kitab wa al-Sunnat เขียนโดย ซัยคุอะละวี เบ็น อับดุลกอเดร์ อัสสะกอฟ

คุณลักษณะของอัลลอฮ์ ﷻ หุกุม (บทบัญญัติ) ต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับคุณลักษณะของพระองค์ อาทิ การศรัทธาต่อพระองค์ผู้ทรงมีพระนามว่า อีรเราะหฺมาน และอีรเราะหฺอีม ...เช่นเดียวกันกับพระนามอื่นๆของพระองค์”

อัลลอฮ์ ﷻ ได้ตรัสไว้ว่า :

(180 :) ﴿ وَ لِلّٰهِ الْاَسْمَاءُ الْحُسْنٰى فَادْعُوْهُ بِهَا ﴾

ความว่า “และอัลลอฮ์นั้นมีบรรดาพระนามอันสวยงามดังนั้นพวกเจ้าจงเรียกหาวิงวอนขอพระองค์ด้วยพระนามเหล่านั้นเถิด” (อัลอะฮฺรอฟ : ส่วนหนึ่งจากอายะฮ์ 180)

อัลลอฮ์ ﷻ ได้ตรัสอีกว่า:

﴿ قُلْ اَدْعُوا اللّٰهَ اَوْ اَدْعُوا الرَّحْمٰنَ اَيًّا مَا تَدْعُوا فَلَهُ الْاَسْمَاءُ الْحُسْنٰى ﴾ (110 :)

ความว่า “จงกล่าวเถิด (มุหัมมัด) พวกท่านจงเรียกอัลลอฮ์หรือจงเรียกอีรเราะหฺมานเถิดอันใดก็ตามที่เจ้าเรียก สำหรับพระองค์นั้นมีพระนามที่สวยงามยิ่ง” (อัลอิสรอฮ์ : 110)

2) หลักฐานจากสุนนะฮ์

อิหม่ามอัลญะลาลีย์ได้บันทึกหะดีษที่รายงานโดยญะริร อิบน์ อับดุลลอฮ์ 1 เล่าว่า :

(6828 :) (())

1. ท่านคือญะบิร เป็น อับดุลลอฮ์ เป็น อุมัร เป็น หารอม อัลอันศอริย อัลสะลามียฺ เสียชีวิตหลังจากปี ฮ.ศ. ที่ 70 (al-Asqalaniy,1995 : 129)

ความว่า “ท่านกล่าวว่า : ท่านเราะสูลุลลอฮฺ ﷺ กล่าวว่า : อัลลอฮฺ ﷻ จะไม่ทรงปราณีบรรดาผู้ที่ไม่ปราณีมวลมนุษย์” (บันทึกโดย al-Bukhariy หมายเลขหะดีษ 6828)

จากหะดีษข้างต้น อิบน์ บัฏฏอล กล่าวว่า : อิหม่ามอัลบุกอรียุนำเอาหะดีษนี้เพื่อเป็นหลักฐานยืนยัน(อิษบาด) คุณลักษณะ(ศิฟาต) ของอัลลอฮฺ ﷻ ที่เรียกว่า อีรเราะหฺมะฮฺ ซึ่งเป็นหนึ่งในบรรดาคุณลักษณะ(ศิฟาต)ของอัลลอฮฺ ﷻ...(Al-Asqalāniy ,n.d. : 13/358)

ง. แนวทางของอุละมาอฺสะลัฟเกี่ยวกับเตาฮีดอัลอัสมาอฺ วัศศิฟาต

แนวทางการเข้าใจเตาฮีดอัลอัสมาอฺ วัศศิฟาตแตกต่างกันไปตามแนวทางของแต่ละกลุ่มที่ได้วางไว้ บางกลุ่มมีแนวทางที่ง่ายต่อการเข้าใจ ชัดเจน แจ่มแจ้งไม่ยุ่งยากหรือลำบาก บางกลุ่มมีแนวทางที่สลับซับซ้อน เข้าใจยาก ไม่ชัดเจน เป็นต้น ซึ่งทั้งหมดนี้คือข้อเท็จจริงที่ปรากฏอยู่ในตำราต่างๆ ที่มีการอธิบายเกี่ยวกับเตาฮีด หากไม่เคยศึกษาหรือไม่เคยฟังมาก่อนไม่อาจเข้าใจได้ เว้นแต่ผู้ที่สืบทอดหรือศึกษามาอย่างดีเท่านั้น

สำหรับแนวทางที่จะนำเสนอต่อไปนี้คือแนวทางกว้างๆของอุละมาอฺสะลัฟในการอธิบายหลักเตาฮีดอัลอัสมาอฺ วัศศิฟาตที่ชัดเจน แจ่มแจ้ง เข้าใจง่าย แน่นอนไม่แปรเปลี่ยน ไม่ว่าเวลาและสถานที่ใดจะเปลี่ยนไป (อบุล ลัยษ, 2544 : 38) ก็ยังคงไว้และจะมั่นคงอย่างนี้ตลอดไป พอจะสรุปได้ดังนี้

1) อัลอิษบาด () หมายถึงการยืนยันยอมรับอัสมาอฺ(พระนาม)และศิฟาต (คุณลักษณะ) ของอัลลอฮฺ ﷻ ตามที่พระองค์ได้ตรัสไว้ในอัลกุรอานหรือตามที่เราะสูลของพระองค์ได้กล่าวในหะดีษ โดยไม่มีการบิดเบือนหรือตัดทอนความหมายหรือนำไปเปรียบเทียบกับสิ่งอื่นแต่อย่างใด (al-Saboni,1998 : 4)

2) อันนัฟยฺ () หมายถึงการปฏิเสธไม่ยอมรับคุณลักษณะและพระนามของอัลลอฮฺที่พระองค์ได้ปฏิเสธไว้ในอัลกุรอานหรือที่ท่านเราะสูลของพระองค์ได้ปฏิเสธไว้ในสุนนะฮฺของท่าน พร้อมกับศรัทธามั่นว่า อัลลอฮฺ ﷻ ทรงมีคุณลักษณะที่สมบูรณ์ยิ่งทุกประการและปฏิเสธทุกคุณลักษณะที่ไม่สมบูรณ์สำหรับพระองค์ ﷻ (Al-Tammīy,1999 : 56) ดังที่พระองค์ได้ตรัสว่า :

(255 : :) ﴿ لَا تَأْخُذُهُ سِنَّةٌ وَلَا نَوْمٌ ﴾

ความว่า “พระองค์ไม่่วงนอน และการนอนหลับใดๆจะไม่เอา
พระองค์...” (อัลบะเกาะเราะฮฺ : ส่วนหนึ่งจากอายะฮฺที่ 255)

3. อัลดันซียฺ () หมายถึงการศรัทธามั่นว่าอัลลอฮฺ ﷻ ทรง
ปราศจากการเสมอเหมือนกับสิ่งถูกสร้างและบริสุทธิจากความบกพร่องทั้งหลายที่ ดังที่
อัลลอฮฺ ﷻ ตรัสว่า:

(11 : :) ﴿لَيْسَ كَمِثْلِهِ شَيْءٌ﴾

ความว่า “ไม่มีสิ่งใดเสมอเหมือนพระองค์” (อัลซุรอ : ส่วนหนึ่ง
จากอายะฮฺที่ 11)

4) เกาะฎอ อักฎาะมะอฺ อัน อิดร็อก หะกีกอฮฺ อัลกัยฟียะฮฺ
() หมายถึงการหยุดยั้งหรือการตัดความพยายามที่
ต้องการในการเข้าใจถึงภาวะที่แท้จริงของอัลลอฮฺ ﷻ (Al-Shaqtiy, n.d.: 26) ทั้งด้าน
คุณลักษณะและพระนามของพระองค์ ดังที่พระองค์ตรัสว่า :

﴿ وَلَا تُحِيطُونَ بِهِ عِلْمًا ﴾ (110 : :)

ความว่า “และความรู้ของพวกเขาไม่อาจจะเท่าเทียมความรู้ของ
พระองค์” (เกาะฮา : ส่วนหนึ่งจากอายะฮฺที่ 110)

5) อัตตะวักกุฟ () หมายถึงการสงวนไม่ออกความคิดเห็นไม่ว่าจะเป็น
การอียบาต (ยินยั้น) หรือนัฟยุ(ปฏิเสธ) ในกรณีที่ไม่มีหลักฐานยินยั้นหรือปฏิเสธจากอัลกุรอาน
และสุนนะฮฺ (Ibn Qaiyim,n.d : 1/141,253) หรือเป็นเรื่องที่มีการขัดแย้งกันระหว่างอุละมาอฺ อาทิคำ
ว่า () ที่หมายถึงเรื่อนร่าง () ที่หมายถึงทิส เป็นต้น (Al-Saqqaf,1994 : 20)

จากหลัก 5 ประการข้างต้นของอุละมาอฺสะลัฟ จะทำให้เข้าใจถึงแนวทางในการ
อธิบายหลักเตาฮีดและหลักการยึดมั่นที่เกี่ยวข้องกับเตาฮีดอัลอัสมออฺ วัศศิฟาต อย่างถูกต้องมากขึ้น
ตลอดจนสามารถเข้าใจและยับยั้งป้องกันแนวทางที่ไม่ถูกต้องที่จะซึมซับเข้ามาในความคิดและ
ความรู้สึกของมุสลิมทั้งหลายเป็นอย่างดี อินชาอัลลอฮฺ

ความสัมพันธ์ระหว่างเตฮีดทั้งสามประเภท

เตฮีดทั้งสามประเภทที่ได้กล่าวข้างต้นถือเป็นสิ่งสำคัญที่มุสลิมทุกคนจะต้องเข้าใจและยึดมั่นไว้ตลอดชีวิต หากขาดประเภทใดประเภทหนึ่งไป จะทำให้การยึดมั่นของเราไม่สมบูรณ์จะเหมือนกับคนพิการทำให้ไม่สามารถประกอบกิจกรรมต่างๆ ได้อย่างสมบูรณ์ แม้บางครั้งการปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ ได้แต่อาจจะไม่ถูกตอบรับจากอัลลอฮฺ ﷻ ดังที่ได้กล่าวมาแล้วในตอนต้น ทั้งนี้เนื่องจากไม่เข้าใจและไม่รู้จักพระผู้เป็นเจ้าอย่างแท้จริง

เตฮีดทั้งสามประเภทนี้จะต้องควบคู่กันตลอดไปไม่สามารถที่จะแยกออกจากกัน ให้อยู่คนละส่วนได้จะต้องอาศัยพึ่งพาซึ่งกันและกัน เตฮีดรูปบิยะฮฺจะไร้ค่าหากปราศจากเตฮีดอลุฮิยะฮฺ เตฮีดรูปบิยะฮฺและอลุฮิยะฮฺจะไร้ค่าเช่นเดียวกันหากปราศจากเตฮีดอัศมาอฺ วัศฟีฟาต (al-Tammimiy, 1999 : 40-41) นี้แหละคือวงจรของเตฮีดทั้งสามประเภทที่จะต้องควบคู่กันไปกับมุสลิมจนถึงวินาทีสุดท้ายของชีวิต อัลลอฮฺ ﷻ ได้ให้ความสำคัญกับเตฮีดทั้งสามประเภทและได้รวบรวมเตฮีดทั้งสามไว้ในอายะฮฺเดียวกัน (Al-'Usaimm, 1999 : 1/9) ดังที่พระองค์ตรัสว่า :

﴿ رَبُّ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا بَيْنَهُمَا فَاعْبُدْهُ وَاصْطَبِرْ لِعِبَادَتِهِ ۗ

هَلْ تَعْلَمُ لَهُ سَمِيًّا ﴿ (65 :)

ความว่า “ผู้อภิบาลแห่งบรรดาชั้นฟ้าและแผ่นดินและสิ่งที่อยู่ระหว่างทั้งสอง ดังนั้นจงเคารพภักดีต่อพระองค์ และจงอดทนต่อการเคารพภักดีพระองค์ สูเจ้ารู้หรือว่ามีผู้ใดเสมอเหมือนพระองค์”

(มรยัม : 65)

2.3.2 ประเภทของแนวทาง

จากการศึกษาและค้นคว้าจากอัลกุรอานและสุนนะฮฺเกี่ยวข้องกับแนวทาง ผู้วิจัยพบว่าโดยทั่วไปแล้วอัลกุรอานและสุนนะฮฺจะกล่าวถึงแนวทางสองชนิดควบคู่กัน ไปด้วยกัน คือแนวทางที่เที่ยงตรงและแนวทางที่เบี่ยงเบน ดังตัวอย่างที่ปรากฏในอัลกุรอานในสุเราะฮฺอัลฟาติหะฮฺ อายะฮฺที่ 6-7 และสุเราะฮฺอัลอันอามอายะฮฺที่ 153 เป็นต้น ส่วนสาเหตุที่แนวทางทั้งสองชนิดปรากฏอยู่ในอัลกุรอานและสุนนะฮฺนั้น ไม่ได้หมายถึงว่าแนวทางสองชนิดจะควบคู่กันตลอดไป หากแต่ความหมายที่แท้จริงของมันคือแนวทางทั้งสองแม้จะควบคู่กันมาตลอดแต่สักวันหนึ่งแนวทางที่เบี่ยงเบนจะสูญสลายไปและจะยังคงดำรงไว้ซึ่งแนวทางที่เที่ยงตรง แต่มีข้อแม้อยู่อย่างหนึ่งคือ

แนวทางที่เที่ยงตรงต้องปรากฏออกมาแสดงพลังแห่งสัจธรรมให้ประจักษ์แจ้ง ซึ่งสอดคล้องกับอัลกุรอานในสุเราะฮ์อัลอิสรอฺ ดังที่อัลลอฮ์ ﷻ ตรัสว่า :

﴿ وَقُلْ جَاءَ الْحَقُّ وَزَهَقَ الْبَاطِلُ إِنَّ الْبَاطِلَ كَانَ زَهُوقًا ﴾

(81 : _____)

ความว่า “และจงกล่าวเถิด เมื่อความจริงปรากฏขึ้นและความเท็จย่อมมลายไป แท้จริงความเท็จนั้นย่อมมลายไปเสมอ”(อัลอิสรอฺ : 81)

เช่นเดียวกับการอธิบายของอุละมาอ์ที่ว่า ทุกสิ่งที่เบี่ยงเบน (บาฏิล) จะไม่คงอยู่ร่วมกับสัจธรรม (อัลฮัก) อย่างถาวรตลอดไป (Ibn Kathir, 1993 : 3/58) ซึ่งทั้งหมดนี้สามารถพิสูจน์ได้จากประวัติศาสตร์ในอดีตที่แสดงให้เห็นอย่างชัดเจนว่า แนวทางที่เที่ยงตรงสามารถสลายและละลายแนวทางที่เบี่ยงเบนอย่างเห็นได้ชัด ถึงแม้ว่าจะไม่หมดสิ้นไปก็ตาม

อย่างไรก็ตาม พอจะสรุปได้ว่าแนวทางสามารถแบ่งออกเป็น 2 ประเภทใหญ่ๆ คือแนวทางที่เที่ยงตรงและแนวทางที่เบี่ยงเบน เพื่อความชัดเจนและความเข้าใจที่ถูกต้องมากขึ้น จึงขออธิบายดังรายละเอียดต่อไปนี้

2.3.2.1 แนวทางที่เที่ยงตรง

ก่อนที่จะนำเสนอความหมายของแนวทางที่เที่ยงตรง ผู้วิจัยใคร่ขอนำเสนอถึงสาเหตุที่นำแนวทางที่เที่ยงตรงมาอธิบายเป็นอันดับแรกและตามด้วยแนวทางที่เบี่ยงเบนมาเป็นอันดับที่สอง ทั้งนี้เป็นเพราะว่าต้องการปฏิบัติตามแนวทางของอัลกุรอานที่นำเสนอแนวทางที่เที่ยงตรงมาเป็นอันดับแรกและหลังจากนั้นจึงนำเสนอแนวทางที่เบี่ยงเบนมาเป็นอันดับสอง ดังปรากฏในอัลกุรอานดังนี้

1. ในสุเราะฮ์อัลฟาติหะฮ์ ดังที่อัลลอฮ์ ﷻ ได้ตรัสว่า :

﴿ صِرَاطَ الَّذِينَ أَنْعَمْتَ عَلَيْهِمْ غَيْرِ الْمَغْضُوبِ عَلَيْهِمْ وَلَا

(7 : _____) ﴿ الضَّالِّينَ ﴾

ความว่า “ทางของบรรดาผู้ที่พระองค์ได้ทรงโปรดปรานแก่พวกเขา มีไช้ทางของพวกที่ถูกกริ้ว และมีไช้ทางของพวกที่หลงผิด” (อัลฟาติหะฮ์ 7)

2. ในสุเราะฮ์อัลอิสรออ์ ดังที่อัลลอฮ์ ﷻ ได้ตรัสว่า :

﴿ وَقُلْ جَاءَ الْحَقُّ وَزَهَقَ الْبَطْلُ إِنَّ الْبَطْلَ كَانَ زَهُوقًا ﴾
(81 :)

ความว่า “และจงกล่าวเถิด เมื่อความจริงปรากฏขึ้นและความเท็จย่อมมลายไป แท้จริงความเท็จนั้นย่อมมลายไปเสมอ” (อัลอิสรออ์ : 81)

3. ในสุเราะฮ์ฮุญุส ดังที่อัลลอฮ์ ﷻ ได้ตรัสว่า :

﴿ فَمَاذَا بَعَدَ الْحَقِّ إِلَّا الضَّلَالُ فَأَنَّى تُصَرِّفُونَ ﴾ () :
(32)

ความว่า “ฉะนั้นหลังจากความจริงแล้วจะมีอะไรอีกเล่านอกจากความหลงผิดเท่านั้นแล้วทำไมเล่าพวกท่านจึงถูกให้หันเหออกไป” (ฮุญุส : ส่วนหนึ่งจากอายะฮ์ที่ 32)

จากอายะฮ์อัลกุรอานข้างต้น พอจะสรุปได้ว่าแนวทางของอัลกุรอานในการนำเสนอเรื่องที่เกี่ยวข้องกับแนวทางที่เที่ยงตรงและสัจธรรมนั้นคือการนำเสนอแนวทางที่เที่ยงตรงมาก่อนและตามด้วยแนวทางที่เบี่ยงเบน เพื่อความเข้าใจที่ถูกต้องและชัดเจนมากขึ้น จึงขอแบ่งประเด็นการศึกษาในเรื่องดังกล่าวดังต่อไปนี้

ก. ความหมายของแนวทางที่เที่ยงตรง

อัลกุรอานได้กำชับให้มุสลิมทุกคนขอวิงวอนจากอัลลอฮ์ ﷻ ให้อยู่ในแนวทางที่เที่ยงตรง ตลอดจนนำเสนอแนวทางที่เที่ยงตรงและปฏิเสธแนวทางที่เบี่ยงเบน ดังที่พระองค์ตรัสว่า

﴿ أَهْدِنَا الصِّرَاطَ الْمُسْتَقِيمَ ﴿٦﴾ صِرَاطَ الَّذِينَ أَنْعَمْتَ عَلَيْهِمْ غَيْرِ

الْمَغْضُوبِ عَلَيْهِمْ وَلَا الضَّالِّينَ ﴾ (: 7-6)

ความว่า “ขอพระองค์ทรงแนะนำพวกข้าพระองค์ ซึ่งแนวทางอันเที่ยงตรง (คือ) แนวทางของบรรดาผู้ที่พระองค์ได้ทรงโปรดปรานแก่พวกเขา มิใช่ทางของพวกที่ถูกกริ้ว และมิใช่ทางของพวกที่หลงผิด” (อัลฟาติหะฮ : 6-7)

พระองค์ตรัสอีกว่า :

﴿ وَلَوْ أَنَّا كَتَبْنَا عَلَيْهِمْ أَنْ اقْتُلُوا أَنْفُسَكُمْ أَوْ اخْرَجُوا مِنْ دِيَارِكُمْ مَا

فَعَلُوهُ إِلَّا قَلِيلًا مِّنْهُمْ ﴿٧﴾ وَلَوْ أَنَّهُمْ فَعَلُوا مَا يُوعَظُونَ بِهِ لَكَانَ خَيْرًا لَهُمْ

وَأَشَدَّ تَثْبِيتًا ﴿٨﴾ وَإِذًا لَّاتَيْنَهُمْ مِّن لَّدُنَّا أَجْرًا عَظِيمًا ﴿٩﴾

وَلَهَدَيْنَهُمْ صِرَاطًا مُّسْتَقِيمًا ﴿١٠﴾ وَمَنْ يُطِيعِ اللَّهَ وَالرَّسُولَ

فَأُولَئِكَ مَعَ الَّذِينَ أَنْعَمَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ مِنَ النَّبِيِّينَ وَالصِّدِّيقِينَ

وَالشُّهَدَاءِ وَالصَّالِحِينَ وَحَسُنَ أُولَئِكَ رَفِيقًا ﴿١١﴾ (: 69-66)

ความว่า “และแม้ว่าพวกเขาได้กระทำตามสิ่งที่พวกเขาได้รับคำแนะนำแล้ว แน่นนอนก็เป็นสิ่งดียิ่งแก่พวกเขาและเป็นสิ่งที่ทำให้มั่นคงยิ่ง และถ้านั้นแล้วแน่นอน เราก็จะให้แก่พวกเขาซึ่งรางวัลอันใหญ่หลวงจากที่เรานี้เอง และแน่นอน เราก็จะแนะนำแก่พวกเขาซึ่งทางอันเที่ยงตรง และผู้ใดที่เชื่อฟังอัลลอฮ์ และรอซูลแล้วชนเหล่านี้จะอยู่ร่วมกับบรรดาผู้ที่อัลลอฮ์ ทรงกรุณาเมตตาแก่พวกเขา อันได้แก่บรรดานะบี บรรดาผู้ที่เชื่อโดยคหุญญ์ บรรดาผู้ที่เสียชีวิตในสงคราม และบรรดาผู้ที่ประพฤดี และชนเหล่านี้แหละเป็นเพื่อนที่ดี” (อันนิสาฮ : 66-69)

อิบน์ กะษีรฺ (Ibn Kathir, 1993 : 1/27) ได้นำอายะฮ์ทั้งสองข้างต้นในการอธิบายความหมายของแนวทางที่เที่ยงตรงโดยนำเอาอัลกุรอานมาอธิบายอัลกุรอานด้วยกัน ซึ่งถือว่าเป็นหนึ่งในวิธีการอธิบายกุรอานโดยท่านได้กล่าวว่า “และบรรดาผู้ที่อัลลอฮ์ ﷻ ทรงประทานความเมตตาคือบรรดาผู้พระองค์ทรงกล่าวในซูเราะฮ์ อันนิซาอฺ (อายะฮ์ที่69)”

ส่วนความหมายของแนวทางที่เที่ยงตรงมีการให้ความหมายกันอย่างกว้างขวางและหลากหลายจากบรรดาเศาะหาบะฮ์ ﷺ และอุละมาอ์ที่เป็นที่ยอมรับ ซึ่งพอจะสรุปได้ดังนี้

1. แนวทางที่เที่ยงตรง คือ อิสลาม เป็นทัศนะของ อิบน์ อับบาส ﷺ, อิบน์ มัสอูด ﷺ, ญะบิร เป็น อัลคุดลอสฺ ﷺ (al-Bakhawiy, 19932 : 1/41)
2. แนวทางที่เที่ยงตรงคือ อัลกุรอาน เป็นทัศนะของ อาลี เบน อับียุฏอเล็บ ﷺ และรายงานหนึ่งจากอัลคุดลอสฺ เบน มัสอูด ﷺ (al-Bakhawiy, 19932 : 1/41)
3. แนวทางที่เที่ยงตรง คือ ท่านนบีมุหัมมัด ﷺ และเศาะหาบะฮ์ ﷺ ของท่าน เป็นทัศนะของอบูอาลีเยฮ์ (al-Bakhawiy, 19932 : 1/41)
4. แนวทางที่เที่ยงตรง คือ สัจธรรม เป็นทัศนะของมูญาฮิด (Ibn Kathir, 1993 : 1/27)
5. แนวทางที่เที่ยงตรง คือ ทุกๆ แนวทางที่เป็นสัจธรรมคือแนวทางที่เที่ยงตรง เป็นทัศนะของ อิบน์ ญะริร อัฏเฏาะบะรียฺ (อ้างใน Ibn Kathir, 1993 : 1/26)

อิบน์ กะษีรฺ (Ibn Kathir , 1993 : 1/27) กล่าวว่า “ความหมายทั้งหมดที่กล่าวมาในข้างต้นนี้เป็นความหมายที่ถูกต้องและสอดคล้องกันทั้งหมด จะเห็นได้ว่า ผู้ที่ปฏิบัติตามแนวทางของท่านนบีมุหัมมัดและปฏิบัติตามบรรดาเศาะหาบะฮ์ที่มาหลังจากท่านนบีมุหัมมัด ﷺ อาทิอบูบักกร ﷺ และอุมัร ﷺ แท้จริงพวกเขาได้ปฏิบัติตามในสิ่งที่เป็นสัจธรรมและผู้ใดที่ปฏิบัติตามสัจธรรมแน่นอนเขาคือผู้ที่ปฏิบัติตามอิสลาม และผู้ที่ปฏิบัติตามอิสลาม เขาคือผู้ที่ปฏิบัติตามอัลกุรอาน ซึ่งเป็นคัมภีร์ของอัลลอฮ์ ﷻ ที่เป็นแนวทางที่เที่ยงตรงอยู่แล้ว”

ส่วนแนวทางที่ถูกต้องนั้นมีเพียงหนึ่งเดียวเท่านั้น ซึ่งแตกต่างจากแนวทางที่เบี่ยงเบนที่มีความหลากหลายและมากมาย ดังที่อัลลอฮ์ ﷻ ได้ตรัสในอัลกุรอานว่า :

﴿ وَأَنَّ هَذَا صِرَاطِي مُسْتَقِيمًا فَاتَّبِعُوهُ وَلَا تَتَّبِعُوا السُّبُلَ فَتَفَرَّقَ بِكُمْ عَنْ سَبِيلِهِ ۚ ذَٰلِكُمْ وَصَّاكُم بِهِ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ ﴾

(153 :)

ความว่า “และแท้จริงนี่คือทางของข้าอันเที่ยงตรงพวกเจ้าจงปฏิบัติตามมันเถิด และอย่าปฏิบัติตามหลายๆ ทาง เพราะมันจะทำให้พวกเจ้าแยกออกไปจากทางของพระองค์ นั่นแหละที่พระองค์ได้ตั้งเสียมันไว้แก่พวกเจ้า เพื่อว่าพวกเจ้าจะยำเกรง” (อัลอันอาม : 153)

มีหะดีษรายงานจากอับดุลลอฮฺ เป็น มัสอูด رضي الله عنه ' เล่าว่า : ท่านเราะสูล ﷺ ได้อธิบายถึงแนวทางที่เที่ยงตรงว่ามีทางเดียวเท่านั้น ซึ่งแตกต่างจากแนวทางที่เบี่ยงเบนที่มีมากและหลากหลายโดยใช้วิธีอธิบายที่ง่ายต่อการเข้าใจอย่างมาก ดังนี้

” :))

:

: :

)

(3928 :) “(

ความว่า “จากอับดุลลอฮฺ เป็น มัสอูด เล่าว่า : “ท่านนบีมุหัมมัด ﷺ ได้ขีดเส้นหนึ่งเส้นให้พวกเรา หลังจากนั้นท่านกล่าวว่า “นี่คือทางของอัลลอฮฺ” หลังจากนั้นท่านได้ขีดอีกเส้นอีกหลายๆ เส้นจากทางขวาของท่าน และทางซ้ายของท่าน หลังจากนั้นท่านก็กล่าวว่า “นี่คือแนวทางที่หลากหลาย” ท่านก็กล่าวต่อไปว่ามันจะเพิ่มขึ้นบนทุกๆ เส้นทางที่หลากหลายนั้นมีชัยฏอนที่คอยเชิญชวนไปกับมัน หลังจากนั้นท่านนบีมุหัมมัดก็ได้อ่านอายะฮ์อัลกุรอานความว่า “และแท้จริงนี่คือทางของข้าอันเที่ยงตรงพวกเจ้าจงปฏิบัติตามมันเถิด และอย่าปฏิบัติตามหลายๆ ทาง เพราะมันจะทำให้พวกเจ้าแยกออกจากทางของพระองค์” (บันทึกโดย Ahmad หมายเลขหะดีษ 3928)

จากอัลกุรอานและสุนนะฮฺข้างต้นพอจะสรุปได้ว่าแนวทางที่เที่ยงตรงคือแนวทางที่ท่านนบีมุหัมมัด ﷺ เสาะหาบะฮฺ رضي الله عنه และบรรพชนรุ่นแรกที่ได้ปฏิบัติไว้เป็นแบบอย่างตาม

1.ท่านคืออับดุลลอฮฺ เป็น มัสอูด เป็น ขอฟีล เป็น ฮาบีบ อัลสุหะลีย เป็นหนึ่งบุคคลแรกๆที่เข้ารับอิสลาม ได้ถือเราะสูลสองครั้ง ได้เข้าร่วมสงครามบะดร์ และเป็นหนึ่งในอุละมาอฺอาวุโสของเสาหาบะฮฺ เสียชีวิตเมื่อปี ฮ.ศ 32 (al-Asqalaniy, 1995 : 545)

อัลกุรอานและสุนนะฮ์อย่างครบถ้วนในทุกๆด้านไม่ว่าจะเป็นหลักการปฏิบัติ หลักการศรัทธา โดยเฉพาะอย่างยิ่งที่เกี่ยวข้องกับเตาฮีด ทั้งนี้เนื่องจากว่าแนวทางในเรื่องดังกล่าวมีความหลากหลาย อาทิแนวทางของมูตะซึละฮ์ แนวทางของญะฮ์มิยะฮ์ แนวทางของอะชาอิเราะฮ์ ซึ่งแนวทางทั้งหมดนี้ขัดแย้งอย่างสิ้นเชิงกับแนวทางของอัลกุรอานและสุนนะฮ์ ดังที่อิหม่ามฮ์รอซีย์¹ ได้กล่าวในบั้นปลายชีวิตของท่านว่า

”

...

“

ความว่า“แท้จริงข้าพเจ้าได้สังเกตแนวทางของกลุ่มอะฮ์ลุลกะลาม และแนวทางของกลุ่มฟิละสะฟิยะฮ์² ข้าพเจ้าไม่เห็นเลยว่ามันสามารถรักษาผู้ป่วย(โรคเขลาได้) และไม่สามารถแก้กระหายความยากของผู้กระหายได้ และข้าพเจ้าเห็นว่าแนวทางที่ใกล้เคียง(กับความถูกต้องมากที่สุด) คือแนวทางของอัลกุรอาน และผู้ใดที่ผ่านประสบการณ์เหมือนข้าพเจ้า เขาจะรับรู้เหมือนกับความรู้ที่ข้าพเจ้าได้รับรู้” (อ้างใน Ibn Qāsim, 1398 H. : 4/72)

อัสสุบกี³ (al-Subkiy 1992 : 8/91) ได้บันทึกข้อความที่มีความหมายคล้ายกันมากในหนังสือของท่าน *ฎะวะอะฮ์ กอดอ์ซฮาฟิยะฮ์ อัลกุบรอ* ความว่า คือ ข้าพเจ้าได้ทดสอบแนวทางของชาวอะฮ์ลุลกะลาม และแนวทางของชาวฟิละสะฟิยะฮ์ ข้าพเจ้าไม่เห็นเลยว่ามันจะมีประโยชน์อะไรเลยเท่ากับประโยชน์ที่ข้าพเจ้าพบในอัลกุรอาน

เช่นเดียวกันกับ al-Ash‘ariy⁴ ที่ใช้เวลาเกือบ 40 ปี อยู่กับแนวทางของมูตะซึละฮ์ จนกระทั่งเลิกและถอยออกมา หลังจากได้เห็นถึงความไม่ถูกต้องของแนวทางมูตะซึละฮ์ และหัน

1. ท่านคืออิหม่ามมัด เป็น อุมร์ เป็น อัลหะสัน อัลหุสَيْنียะฮ์ ฟิครุดดีน ฮ์รอซีย์ เกิดเมื่อปี ฮ.ศ. 544 เสียชีวิตเมื่อปี ฮ.ศ. 606 (al-Zereky, 1999 : 6/313)

2. ฟิละสะฟิยะฮ์ หมายถึงกลุ่มที่ใช้แนวทางฟิละสะฟิยะฮ์ในการอธิบายอะกีดะฮ์และเตาฮีด แนวทางดังกล่าวนี้มีจุดเริ่มต้นมาจากพวกยูนาณ และได้เข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องกับสังคมมุสลิมเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะในยุคของราชวงศ์อับบาสิยะฮ์ที่นำโดยเคาะลีฟะฮ์อัลมะอุมูนในคริสต์ศตวรรษที่ 9 (al-Juhaniy, 1418 H. : 1120-1121)

3. ท่านคืออับดุลวะฮาบ เป็น อาลี เป็น อับดุลกาฟิยะฮ์ อัสสุบกี เกิดเมื่อปี ฮ.ศ. 727 เสียชีวิตเมื่อปี ฮ.ศ. 771 (al-Zereky, 1999 : 4/184)

4. ท่านคืออาลี เป็น อิสมาเอล เป็น อบิยะฮ์ บิซรุ อิศฮาก เป็น สาเล็ม อัลอัซฮารีเยฮ์ เกิดเมื่อปี ฮ.ศ. 260 เสียชีวิตเมื่อปี ฮ.ศ. 324 (al-Zereky, 1999 : 5/69)

มาตอบได้อย่างเอาจริงเอาจังว่าแนวทางดังกล่าวคือแนวทางที่เบี่ยงเบน และหลังจากที่ท่านได้ ทอดทิ้งแนวทางของมูอะตะซียะฮ์แล้ว ท่านอับดุลฮะสันอัลฮัซซารีได้พบกับแนวทางใหม่คือแนวทาง ของอัลกุละบียะฮ์และได้เริ่มศึกษาแนวทางดังกล่าวอย่างจริงจัง หลังจากที่ท่านได้ศึกษาและค้นคว้า ก็พบอีกว่าแนวทางที่ตัวเองกำลังเดินอยู่ในขณะนี้ยังไม่ถูกต้องอีกเช่นเคย ท่านจึงตัดสิ้นใจออกจาก แนวทางดังกล่าว ซึ่งเป็นแนวทางที่สองที่ท่านได้ทอดทิ้งมันไป หลังจากที่ท่านได้ออกจากแนวทาง กุละบียะฮ์แล้ว ท่านได้พยายามค้นคว้าและศึกษาหาแนวทางใหม่ที่ที่สุดและในที่สุดด้วยความเมตตา จากอัลลอฮ์และความพยายามของท่านในการไฝ่หาสัจธรรม ท่านก็ได้พบกับแนวทางแสงสว่างอัน เปรียบเสมือนดวงอาทิตย์ที่ส่องแสงอยู่กลางท้องฟ้า นั่นก็คือแนวทางอะฮฺลุสสุนนะฮ์วัลญะมาอะฮ์ ซึ่งเป็นแนวทางเดียวที่ได้รับสัญญาว่าจะรอดพ้นจากไฟนรก หลังจากที่มันใจและเข้าใจอย่างชัดเจน ในแนวทางนี้แล้ว ท่านก็ได้เขียนตำราประกาศถึงการเปลี่ยนแปลงแนวทางของท่านและจะยืนยันหยุด อยู่ในแนวทางอะฮฺลุสสุนนะฮ์ตลอดจนกระทั่งเสียชีวิต ตำราและหนังสือต่างๆที่ท่านได้เขียนไว้เป็น ข้อยืนยันว่าแนวทางสุดท้ายของท่านคือแนวทางอะฮฺลุสสุนนะฮ์วัลญะมาอะฮ์ ดังที่ปรากฏใน หนังสืออัลอับานะฮ์ และริชาละฮ์ อิลา อะฮฺลุลญะมาอะฮ์ของท่าน¹ (al-Mūsiliy 1990 : 39-47)

ข. ชื่อของกลุ่มที่อยู่ในแนวทางที่เที่ยงตรง

ความจริงแล้วชื่อของกลุ่มแนวทางที่เที่ยงตรงหรือเบี่ยงเบนหรือชื่อกลุ่มต่างๆมิได้ เป็นที่รู้จักในช่วงแรกของอิสลาม ทั้งนี้เนื่องจากว่ามีเพียงแค่นำแนวทางเดียวคือแนวทางของอิสลาม เท่านั้น จะเห็นได้ว่าอุละมาอ์หลายท่านในอดีตไม่เห็นด้วยกับการตั้งชื่อใหม่ๆและกำชับอยู่ ตลอดเวลาว่าแนวทางที่เที่ยงตรงนั้น ไม่มีชื่ออื่นใดนอกจากแนวทางอิสลามเท่านั้น อิหม่ามมาลิก กล่าวว่า อะฮฺลุสสุนนะฮ์ นั้น ไม่มีชื่ออื่นใดที่เป็นที่รู้จัก มิใช่ญะฮ์มิยะฮ์ มิใช่เกาะคะริยะฮ์ และมิใช่ รอฟิเคียฮ์ (Ibn'Abdulbar, 1350 H. : 35) เช่นเดียวกับอุละมาอ์สะลัฟส่วนใหญ่คัดค้านอย่างหนัก แน่นสำหรับผู้ที่ใช้ชื่ออื่นที่มีใ้แบบอิสลาม ดังรายงานจากอับนุ อับบาส ว่าใครที่ยอมรับชื่อที่อุตริ ขึ้นมา แท้จริงแล้วเขาได้นำเอาอิสลามออกจากห้วงของเขา (Ibn Batai ,n.d. : 137)แต่หลังจากที่เกิด เหตุการณ์ต่างๆขึ้นและสิ่งอุตริทั้งหลายเริ่มขยายตัวมากขึ้น ได้มีการเรียกชื่อของแนวทางอิสลามว่า อะฮฺลุสสุนนะฮ์ พร้อมกับปฏิบัติตามบทบัญญัติและเจตนารมณ์ของอิสลามอย่างเคร่งครัด การ เริ่มเรียกชื่อใหม่นี้ขึ้นมามีเหตุผลที่สำคัญประการหนึ่งคือ เพื่อเป็นที่ประจักษ์อย่างชัดเจนและเป็น

1.เกี่ยวกับเรื่องดังกล่าวมีวิทยานิพนธ์เล่มหนึ่งที่เขียนโดยอับนุบักร์ คอสิล อิบรอฮีมี อะหมัดอัลมุซลิย มีชื่อว่า Shu'abat al-'Aqidat baina Abi Hasan al-Ahs'ary wal Muntasibina Ailaihi fi al-'Aqidat พิมพ์โดย สำนักพิมพ์คารุกกูบ อัลอะรอเบีย ประเทศเลบานอน

ข้อแตกต่างระหว่างกลุ่มผู้อุตริทั้งหลาย (Al-Ruhailiy, 1422 H. : 1/44) ดังนั้นชื่อที่เป็นที่รู้จักของแนวทางที่เที่ยงตรง ดังนี้ คือ

- 1) อะฮฺลุสสุนนะฮฺ วัลญะมาอะฮฺ
- 2) อัลฟิรกอฮฺ อันนาญิหะฮฺ
- 3) อัญญออิฟะฮฺ อัลมันศูรอฮฺ
- 4) สะลัฟ

ชื่อของแนวทางที่เที่ยงตรงที่เป็นที่รู้จักที่กล่าวมาข้างต้น ไม่ได้ขัดแย้งใดๆกับสิ่งที่ได้กล่าวมาในข้างต้นที่ว่า ไม่มีแนวทางที่เป็นที่รู้จักนอกจากอิสลามเท่านั้น ทั้งนี้เนื่องจากว่าชื่อทั้งหมดนี้บ่งบอกถึงความเป็นอิสลามอยู่แล้ว แต่ทว่ามีกลุ่มที่เบี่ยงเบนหลายกลุ่มที่พยายามแอบอ้างชื่ออิสลามมาผนวกกับชื่อของกลุ่มตัวเอง จึงมีการเรียกของกลุ่มแนวทางที่เที่ยงตรงขึ้นเพื่อจะเป็นข้อแตกต่างระหว่างแนวทางที่เที่ยงตรงกับแนวทางที่เบี่ยงเบน

สิ่งสำคัญอีกประการหนึ่งเกี่ยวกับการตั้งชื่อของกลุ่มแนวทางที่เที่ยงตรงคือความสอดคล้องกับอิสลามอย่างแท้จริง บางชื่อมีแหล่งที่มาจากหะดีษของท่านนบีมุหัมมัด ﷺ และบางชื่อมีการปฏิบัติตามครรลองของอิสลามอย่างสมบูรณ์แบบ ซึ่งแตกต่างอย่างสิ้นเชิงกับชื่อของกลุ่มแนวทางที่เบี่ยงเบนที่ส่วนใหญ่มาจากชื่อของผู้นำซึ่งไม่เกี่ยวข้องกับอิสลามเลยแม้แต่น้อย อาทิ กลุ่มญะมียะฮฺ มาจากชื่อของผู้นำกลุ่มนี้ที่มีชื่อว่า ญะฮัม เป็น ซอฟวาน, กลุ่มกุดลาบียะฮฺ มาจากชื่อของผู้นำที่มีชื่อว่า अबดุลฮุ เป็น กุดลาบ, กลุ่มอัชชะรียะฮฺ มาจากการพาดพิงถึงผู้นำที่มีชื่อว่า อับดุลฮัน อัลอัซฮารีเย เช่นเดียวกับชื่อของกลุ่มอะฮฺลุลบิดอะฮฺกลุ่มอื่นๆที่มาจากสิ่งที่พวกเขาอุตริขึ้นมา อาทิ รอฟีฎะฮฺ มาจากการไม่ยอมรับและผินหลังให้แก่ผู้นำของเขาชื่อซัยด์ เป็น อาลีหรือการไม่ยอมรับเคาะลีฟะฮฺทั้งสองได้แก่อบูบักรและอุมร์ ~~رضي~~, อิบาญียะฮฺ เนื่องจากการที่พวกเขาอ้างว่า อัลกูรออันนั้นมีความหมายทั้งภายในและภายนอก, อัลเกาะดะรียะฮฺ มาจากพวกเขาที่มีแนวทางที่เบี่ยงเบนเกี่ยวกับกอดร์ อัลมูรญิอะฮฺ เนื่องจากการที่พวกเขามีทัศนะว่าอิมานนั้นไม่จำเป็นต้องมีการปฏิบัติ มุตะชีละฮฺ มาจากการที่พวกเขาหัวหน้าที่พวกเขาเดินออกด้วยความไม่พอใจจากหัลกอฮฺของท่านหะสัน อัลบัสรีเย เป็นต้น (Al-Ruhailiy, 1422 : 2/45-46)

อย่างไรก็ตามชื่อของแนวทางหรือกลุ่มที่อยู่ในแนวทางที่เที่ยงตรงที่ได้กล่าวมาข้างต้นมีที่ไปที่ไปอย่างชัดเจนและเป็นชื่อที่สอดคล้องกับความเป็นจริงทุกประการ ดังรายละเอียดดังนี้

(1) อะฮฺลุสสุนนะฮฺ วัลญะมาอะฮฺ

อะฮฺลุสสุนนะฮฺ วัลญะมาอะฮฺ เป็นชื่อที่มาจากคำสองคำคือ อะฮฺลุสสุนนะฮฺ และ อัลญะมาอะฮฺ ทั้งสองคำนี้เกิดขึ้นเพื่อหักล้างกลุ่มตรงข้ามคืออะฮฺลุลบิดอะฮฺ จะเห็นได้จากหะดีษ

ของอิรบาฏ เป็น สาริยะฮฺ ที่ท่านนบีมุหัมมัด ﷺ ได้อธิบายถึงสุนนะฮฺของท่านและสุนนะฮฺของ
เคาะลีฟะฮฺว่าทั้งสองคือแนวทางที่เที่ยงตรง ในขณะที่เดียวกันท่านนบีมุหัมมัด ﷺ ได้กำชับให้
ห่างไกลจากแนวทางที่เบี่ยงเบนที่จะทำให้ผู้ออกนอกกลุ่มออกทาง ซึ่งท่านนบีมุหัมมัด ﷺ ได้ชี้ให้เห็น
อย่างชัดเจนว่าแนวทางที่เบี่ยงเบนนี้คือแนวทางอะฮฺลุลบิดอะฮฺ

อัลบารบะฮารี¹ (al-Barbāhariy, 1999 : 25) กล่าวว่า “แท้จริงสุนนะฮฺนั้นคืออิสลาม
และอิสลามนั้นคือสุนนะฮฺ ทั้งสองไม่อาจจะลุกขึ้นมาได้หากขาดอย่างใดอย่างหนึ่ง และหนึ่งใน
แนวทางของสุนนะฮฺนั้นคือการเคียงคู่กับญะมาอะฮฺ และผู้ใดก็ตามที่ไม่ใฝ่หาและทอดทิ้งญะมาอะฮฺ
แท้จริงเขาได้ทอดทิ้งอิสลามออกจากหัวอกอกเขา และเขาจะเข้าข่ายอยู่ในกลุ่มผู้หลงผิดและผู้ที่ทำ
ให้คนอื่นหลงผิดอีกด้วย” เช่นเดียวกันกับคำว่า ฮัดญะมาอะฮฺ ซึ่งหมายถึงกลุ่ม ชื่อนี้ปรากฏอยู่ในหะ
ดีษที่รายงานโดยมุอาวียะฮฺ เป็น อิบิซุฟยาน ² กล่าวว่า : ท่านนบีมุหัมมัด ได้กล่าวว่า

...))

(16329 :) ((

ความว่า “แท้จริงชนชาวคัมภีร์ก่อนหน้าพวกท่านแตกแยกในเรื่อง
ศาสนาของพวกเขามากถึง 72 พวกด้วยกัน และประชาชาตินี้จะ
แตกแยกออกมากถึง 73 พวกด้วยกัน 72 กลุ่มจะตกนรกและกลุ่มเดียว
ที่จะเข้าสวรรค์ มันคืออัลญะมาอะฮฺ” (บันทึกโดยAhmad , หมายเลข
หะดีษ 16329)

มีรายงานจากอนัส เป็น มาลิก ³ กล่าวว่าท่านเราะฮฺลุลลอฮฺ ﷺ กล่าวว่า :

”))

(12022 :) ((“

1.ท่านคืออัลหะสัน เป็น อาลี เป็น คอลีฟ อัลบารบะฮารี อัลฮัมบาลีย เกิดเมื่อปี ฮ.ศ. 233 เสียชีวิตเมื่อปี ฮ.ศ. 329 (al-Zereky,1999 : 2/201)

2.ท่านคือมุอาวียะฮฺ เป็น อิบิซุ ซุฟยาน ศอคริน เป็น หัรบีน เป็น อุมัยยะฮฺ อัลอุมะวีย เข้ารับอิสลามก่อนการเปิดมัสกัฮฺ เป็นหนึ่งใน
ในบรรดาเศาะหาบะฮฺที่เขียนวะฮฺยู เสียชีวิตเมื่อปี ฮ.ศ. 60 (al-‘Asqalaniy,1995 : 954)

3.ท่านคืออนัส เป็น มาลิก เป็น อันนะฎอ์ อัลอันศอริย อัลคอซรอฮีย เป็นผู้ช่วยงานท่านนบีมุหัมมัด นานถึง 20 ปี เสียชีวิตเมื่อปี
ฮ.ศ.92 บางสายรายงานระบุว่า เสียชีวิตปี ฮ.ศ. 93 (al-‘Asqalaniy,1995 : 154)

ความว่า “แท้จริงประชาชาตินั้นจะแตกออกเป็นเจ็ดสิบสองกลุ่มด้วยกัน ซึ่งเจ็ดสิบเอ็ดกลุ่มจะพบกับความหายนะนอกจากกลุ่มเดียวเท่านั้น (ที่ปลอดภัย) มีคนถามว่าโอ้ ท่านเราะฮ์ลุส กลุ่มเดียวนั้นคือใคร ท่านเราะฮ์ลุส^{رضي}ตอบว่า คืออัลญะมาอะฮ์ อัลญะมาอะฮ์” (บันทึกโดย Ahmad หมายเลขหะดีษ 12022)

(2) อัลฟิรกอฮ์ อันนาญียะฮ์

อัลฟิรกอฮ์ อันนาญียะฮ์ เป็นชื่อที่ได้มาจากความหมายของหะดีษที่ว่า มีหนึ่งเดียวเท่านั้นที่ประสบความสำเร็จและได้เข้าสวนสวรรค์ ซึ่งมาจากศัพท์ที่ว่า อันนาญียะฮ์ หมายถึงความปลอดภัยและรอดพ้น ดังรายงานจากยูซุฟ เป็น อัศบาอ์ว่าเขาได้กล่าวว่าแหล่งที่มาของอะฮ์ลุส บิดอะฮ์มาจาก 4 กลุ่ม คือ อรรอวาฟิด อัลเคาะวาริจญ์ อัลเคาะคะริยะฮ์ และอัลมูรญียะฮ์ และแต่ละกลุ่มแตกออกเป็นกลุ่มย่อยกลุ่มละ 18 พวก และทั้งหมดเท่ากับ 72 พวก ส่วนพวกที่ 73 คืออัลญะมาอะฮ์ คือกลุ่มที่ท่านบีมุหัมมัด ^{رضي} ได้กล่าวไว้ว่า คือกลุ่มเดียวที่ประสบความสำเร็จ (al-Ajuriy, 1993 : 15)

การขนานนามว่า อัลฟิรกอฮ์ อันนาญียะฮ์ เป็นที่รู้จักในหมู่บรรดาอุละมาอ์ จะเห็นว่าการจัดชื่อบทหรือชื่อหมวดในตำราที่เกี่ยวข้อง อาทิ อิบน์ บัฏฏอฮ์ ในตำราของท่านบทที่ว่าด้วย ความชัดเจนจากชะรีอ์ของกลุ่มที่ประสบความสำเร็จ และการห่างไกลจากกลุ่มกลุ่มที่ไม่ดีคือ อิบน์ บัฏฏอฮ์ ที่ได้จัดหมวดหนึ่งในหนังสือ อัลฟิเราะกั บัยนา อัลฟิเราะกั ว่า บทที่ว่าด้วยการอธิบายคุณลักษณะของกลุ่มที่ประสบความสำเร็จอย่างแน่นอน ตลอดจนอธิบายถึงข้อดีต่างๆของกลุ่มนี้ (al-Ruhaiiy, 1422 H. : 1/56-59)

(3) อัลญุออิฟะฮ์ อัลมันศูรอฮ์

ญุออิฟะฮ์ อัลมันศูรอฮ์ เป็นอีกหนึ่งในชื่อของกลุ่มแนวทางที่เที่ยงตรง ซึ่งชื่อในลักษณะดังกล่าวนี้มาจากหะดีษบทหนึ่งที่ท่านบีมุหัมมัด ^{رضي} ได้กล่าวว่า :

))

(15044 : ,) ((

ความว่า “และจะมีกลุ่มหนึ่งจากประชาชาติของฉัน ผู้ซึ่งได้รับชัยชนะ ไม่มีใครสามารถทำให้พวกเขาเป็นอันตรายได้ จนถึงวันกิยามะฮฺ” (บันทึกโดย Ahmad หมายเลขหะดีษ 15044)

และในอีกสายรายงานหนึ่งจากอัลมุฆีรอฮฺ เป็น ซุอบะฮฺ¹ กล่าวว่า : แท้จริงท่านเราะฮ์ลุล กล่าวว่า :

))

(3544 :) ((

ความว่า “จะมีกลุ่มหนึ่งจากประชาชาติของฉันที่ยืนหยัดอยู่ในแนวทางที่เที่ยงตรง ไม่มีใครสามารถทำอันตรายกับพวกเขา จนกระทั่ง (ความตาย) ได้มาหาพวกเขาในขณะที่พวกเขายืนหยัดอยู่ (ในแนวทางดังกล่าว)” (บันทึกโดย Muslim, หมายเลขหะดีษ 3544)

อันนะวาเวีย (al-Nawawiy,1998 : 12/68) กล่าวว่า “ความหมายกลุ่มนี้ตามคำอธิบายของอิหม่ามอัลบุคอรีคือบรรดาผู้รู้ และตามทัศนะของอะฮ์มัดคือ อะฮ์ลุลหะดีษ คำพูดของท่านที่ว่า ถ้าไม่ใช่อะฮ์ลุลหะดีษแล้ว ข้าพเจ้าไม่รู้ว่าอีกเลยว่าพวกเขาคือใคร”

(4) สะลัฟ

สะลัฟ หมายถึง กาลยาชนรุ่นแรกที่อยู่ในช่วงสามศตวรรษแรกคือยุคของเศาะหะบะฮฺ ตะบิอีน และอัคบาอตะบิอีน คือผู้ที่ท่านนบีมุหัมมัด ﷺ ได้ประกาศว่าเป็นบรรพชนที่ดีเลิศดังหะดีษที่ว่า :

))

(2147 :

1. ท่านคืออัลมุฆีรอฮฺ เป็น ซุอบะฮฺ เป็น มัสอูด เป็น มุอฺตับ อัศสะกอฟีเย เสียชีวิตเมื่อปี ฮ.ศ. 50 (al-Aqalāniy,1995 : 965)

ความว่า “ปวงชนที่ดีที่สุดคือปวงชนที่อยู่ในศตวรรษของฉัน หลังจากนั้นคือปวงชนที่อยู่ในศตวรรษถัดไป หลังจากนั้นคือปวงชนที่อยู่ในศตวรรษถัดไป” (บันทึกโดย Muslim, หมายเลขหะดีษ 2147)

จากหะดีษข้างต้นแสดงให้เห็นอย่างชัดเจนว่ากาลยาชนในยุค 300 ปีแรกนั้นคือกาลยาชนที่ดีที่สุดที่ควรนำไปเป็นแบบอย่างในทุกๆด้าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งที่เกี่ยวกับหลักอะกีดะฮ์และเตาฮีด อย่างไรก็ตามการจำกัดระยะเวลาที่ชัดเจนจากหะดีษข้างต้นไม่ได้หมายความว่าแนวทางหรือหลักการของกาลยาชนเหล่านี้จะสูญหายหรือสาบสูญไป ในทางตรงกันข้ามแนวทางของกาลยาชนเหล่านี้จะคงอยู่ต่อไปจนถึงวันกิยามะฮ์ ทั้งนี้เพราะเป็นแนวทางเดียวที่เป็นแนวทางที่เที่ยงตรงที่ท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ ได้ให้คำมั่นสัญญาว่า :

))

(3544 :) ((

ความว่า “จะมีชนกลุ่มหนึ่งจากประชาชาติของฉันที่ยืนหยัดอยู่ในแนวทางที่เที่ยงตรง ไม่มีใครสามารถทำอันตรายกับพวกเขาจนกระทั่ง(ความตาย)ได้มาหาพวกเขาในขณะที่พวกเขายืนหยัดอยู่ (ในแนวทางดังกล่าว)” (บันทึกโดย Muslim, หมายเลขหะดีษ 3544)

ดังนั้นจึงเป็นที่ประจักษ์อย่างชัดเจนและแจ่มแจ้งแล้วว่า แนวทางที่เที่ยงตรงมิได้จำกัดเฉพาะในระยะเวลาที่แน่นอนและจะคงดำรงไว้ตลอดไปจนถึงวันกิยามะฮ์

ค. สัญลักษณ์ของแนวทางที่เที่ยงตรง

เป็นที่ทราบกันแล้วว่าประชาชาติของนบีมุฮัมมัด ﷺ จะแตกออกเป็น 73 กลุ่ม และมีกลุ่มเดียวเท่านั้นที่รอดพ้นจากไฟนรก ส่วนกลุ่มที่เหลือคือกลุ่มที่หลงผิดและจะต้องถูกทุบทำลายในนรก ดังหะดีษที่ได้นำเสนอมาแล้วข้างต้น ซึ่งพอจะเป็นที่เข้าใจร่วมกันว่ากลุ่มที่รอดพ้นจากไฟนรกนั้นคือกลุ่มอะฮ์ลุลสุนนะฮ์วัลญะมาอะฮ์ แต่ประเด็นที่สำคัญมากกว่านี้คือคำถามที่ว่าใครคืออะฮ์ลุลสุนนะฮ์วัลญะมาอะฮ์ มีคุณสมบัติอย่างไร มีสัญลักษณ์รูปร่างแบบไหน มีเงื่อนไขหรือองค์ประกอบอะไรบ้าง โดยเฉพาะอย่างยิ่งที่เกี่ยวข้องกับเตาฮีด ซึ่งทั้งหมดนี้คือคำถามที่ต้องการคำตอบอย่างชัดเจนและถูกต้อง ทั้งนี้เนื่องจากว่าทุกกลุ่มที่มีอยู่ทั้งในอดีตและปัจจุบันต่างก็อ้างว่ากลุ่มนั้นคือกลุ่มอะฮ์ลุลสุนนะฮ์วัลญะมาอะฮ์

ส่วนสัญลักษณ์ของแนวทางที่เที่ยงตรงที่เกี่ยวข้องกับเตฮีด โดยภาพรวมแล้วสามารถสรุปได้ดังนี้

1) ใช้อัลกุรอานและสุนนะฮ์เป็นบรรทัดฐานในการเข้าใจหลักเตฮีด

เป็นที่ยอมรับร่วมกันว่าอัลกุรอานและสุนนะฮ์คือแหล่งที่มาที่สำคัญที่สุดของบทบัญญัติอิสลามไม่ว่าจะเกี่ยวข้องกับหลักการศรัทธา หลักการปฏิบัติ หลักจริยธรรมและศีลธรรม ก็ล้วนแต่จะต้องมีแบบฉบับจากอัลกุรอานและสุนนะฮ์ ด้วยเหตุนี้ท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ ได้ยืนยันว่า トラบที่พวกท่านยังคงยึดมั่นกับอัลกุรอานและสุนนะฮ์ พวกท่านไม่มีวันที่หลงผิดอย่างแน่นอน ไม่ใช่แค่บอกกล่าวให้รับรู้เท่านั้น แต่ท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ ยังกำชับให้ประชาชาติของท่านให้ขมับทั้งสองด้วยฟันกราม ดังหะดีษที่รายงานโดยอิรฺบาฏ เป็น อัศสารียะฮ์¹ ใ้ว่า :

”))

:

:

:

((“
(2600

ความว่า “หลังละหมาดวันหนึ่งท่านเราะฮูล ﷺ ได้กล่าวคำตักเตือนพวกเราด้วยคำตักเตือนที่จงใจทำให้น้ำตาไหลออกมา มีคนชายหนึ่งกล่าวขึ้นมาว่า แท้จริงนี่เป็นการตักเตือนครั้งสุดท้ายของท่าน โอ้ท่านเราะฮูลลุลลอฮ์ ท่านจงสังเสียให้กับพวกเราด้วยเถิด ท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ กล่าวว่า : “จงอย่าเกรงต่ออัลลอฮ์ ﷻ จงเชื่อฟังและปฏิบัติตาม แม้ว่า (ผู้นำ) เขาจะเป็นคนผิวดำจากหะบะชิยะ และแท้จริงใครในหมู่พวกท่านที่มีอายุยาวจะให้เห็นความแตกแยกที่มากมาย ดังนั้นเมื่อเป็นเช่นนั้นแล้ว จงฟังระวังและจงห่างไกลจากสิ่งอูตรีทั้งหลาย เพราะแท้จริงสิ่งอูตรีทั้งหลายนั้นคือสิ่งที่หลงผิด และใครในหมู่ของ

1.ท่านคืออิรฺบาฏ เป็น อัศสารียะฮ์ อัศสุละมียะ เสียชีวิตหลังจากปี ฮ.ศ. 70 (al-‘Asqalāniy,1995 : 673)

อัลกุรอานมาเป็นข้ออ้างกันทั้งนั้น ดังนั้นการเข้าใจต่ออัลกุรอานและสุนนะฮ์อย่างลึกซึ้ง มิใช่ทุกคนสามารถตีความหรือเข้าใจตามความรู้สึกนึกชอบของตัวเองได้ ท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ ได้กำชับให้ประชาชาติของท่านใช้ความรู้ในการเข้าใจอัลกุรอานและห้ามปรามอย่างจริงจังสำหรับผู้ที่ยังอธิบายอัลกุรอานด้วยความรู้สึกและความโง่เขลา ดังหะดีษที่ว่า :

) (())

(3167 :

ความว่า “ผู้ที่กล่าว (อธิบาย) อัลกุรอานด้วยกับสติปัญญาของเขาอย่าง เดียวถึงจะถูกต้อง แต่แท้จริงมันเป็นการกระทำที่ผิดพลาด” (บันทึก โดย Abu Dawūd หมายเลขหะดีษ 3167)

ดังนั้นการอาศัยอุละมาอ์ในการเข้าใจอัลกุรอานและสุนนะฮ์ จึงเป็นสิ่งที่มีความจำเป็น จะเห็นได้ว่าบรรดาอุละมาอ์ในอดีตจะเรียนรู้คำรับคำร่าต่างๆ โดยผ่านกระบวนการเรียนรู้ที่เรียกว่า อัลตะลักกีฮ์ หมายถึงการถ่ายทอดจากผู้รู้โดยตรง ซึ่งจะเห็นได้ว่าพวกเขาจะรายงานว่าได้ ฟัง เราได้ยิน เราได้ฟัง เราได้เห็น ซึ่งกระบวนการนี้ถือว่าเป็นกระบวนการที่ถึงค้ำยั้ง ดังที่ท่านมูญาฮิด ได้อ่านอัลกุรอานต่อหน้าท่านเป็น อับบาส และถามเกี่ยวกับปัญหาต่างๆ ที่มีอยู่ในอัลกุรอาน ซึ่งท่านได้ใช้ระบบ ตะลักกีฮ์ ทั้งนี้เพื่อป้องกันข้อผิดพลาดที่อาจจะเกิดขึ้น ในขณะที่เดียวกันก็ต้องเลือกหาอุละมาอ์ที่เชื่อถือได้และเป็นที่ยอมรับ จะเห็นได้ว่าคำกล่าวของอุละมาอ์ในอดีตที่ว่า พวกเขาจงดูด้วยว่าผู้ที่ท่านจะร่ำเรียนด้วยนั้นเป็นเช่นไร เช่นเดียวกับการเฝ้าระวังของอุละมาอ์เกี่ยวกับสายรายงานที่จำเป็นต้องมาพิจารณาว่าเป็นสายรายงานในลักษณะใด โดยเฉพาะอย่างยิ่งหลังจากที่อะฮ์ลุลบิตอะฮ์ได้แพร่หลายและกระจายแนวคิดไปยังพื้นที่ต่างๆ ดังคำกล่าวของท่านมุฮัมมัด เป็น สิริน ที่ว่า

"

"

ความว่า “แต่เดิมไม่มีใครมีการซักถามถึงอิสнад(สายรายงาน) แต่หลังจากเกิดฟิตนะฮ์ขึ้น พวกเขาก็เริ่มถามสายรายงาน ดังนั้นพวกเขาจะดูว่าเป็นสายรายงานของอะฮ์ลุลสุนนะฮ์หรือไม่หากเป็นสายรายงานของอะฮ์ลุลสุนนะฮ์ก็จะรับหะดีษของพวกเขาหากเป็นสาย

รายงานของกลุ่มอะฮฺลุลบิดอะฮฺ พวกเขาจะไม่รับหะดีษของพวกเขา”

(al-'Umary, 1994 : 44)

และท่านยังได้กล่าวอีกว่า :

“

”

ความว่า “สายรายงานนั้นเป็นเรื่องของศาสนา ถ้ามิใช่เป็นเพราะสาย
รายงานแล้วแน่นอน ใครจะกล่าวอะไรก็ได้ตามใจชอบ”

(al-'Umary, 1994 : 51)

ดังนั้นสายรายงานจึงเป็นอย่างที่มีหัมมัด เป็น สิริน ได้กล่าวมา โดยเฉพาะอย่างยิ่ง
หลังจากที่แนวทางของกลุ่มเบี่ยงเบนต่างๆได้แพร่หลายออกมาและกระจัดกระจายไปทั่วหัวเมือง
ต่างๆในยุคนั้น

ง. การได้รับแนวทางที่เที่ยงตรง

การได้รับแนวทางที่เที่ยงตรงเป็นความประสงค์ของพระเจ้าเป็นเจ้า เราไม่มีสิทธิที่
จะกำหนดหรือบังคับใครได้ ดังที่อัลลอฮฺ ﷻ ตรัสแก่ท่านนบีหัมมัด ﷺ ว่า :

﴿ إِنَّكَ لَا تَهْدِي مَنْ أَحْبَبْتَ وَلَكِنَّ اللَّهَ يَهْدِي مَنْ يَشَاءُ وَهُوَ أَعْلَمُ
بِالْمُهْتَدِينَ ﴾ (56 :)

ความว่า “แท้จริงเจ้าไม่สามารถที่จะชี้แนะทางที่ถูกต้องแก่ ผู้ที่เจ้ารัก
ได้ แต่อัลลอฮฺ ﷻ ทรงชี้แนะทางที่ถูกต้องแก่ผู้ที่พระองค์ทรง
ประสงค์ และพระองค์ทรงรู้ดียิ่งถึงผู้ที่อยู่ในแนวทางที่ถูกต้อง”(อัล
เกาะศอศ : 56)

ดังนั้นการได้รับแนวทางที่เที่ยงตรงจึงเป็นความประสงค์ของอัลลอฮฺ ﷻ เพียงองค์
เดียวไม่มีใครสามารถที่มากำหนดหรือจัดสรรได้ หากมองอย่างผิวเผินแล้วอาจจะเข้าใจผิดได้ว่าไม่
เป็นการยุติธรรมเลยสำหรับบ่าวของพระองค์และยังเป็นการปิดกั้นในการเดินทางสู่แนวทางที่
เที่ยงตรงโดยทางอ้อม ซึ่งความจริงแล้วมิใช่ดังที่เราคิดและเข้าใจเลยแม้แต่น้อย หากเรามาพิจารณา

อย่างถนัดแล้ว เราจะพบว่า อัลลอฮ์ ﷻ ได้กำชับว่าของพระองค์ ตั้งแต่ต้นแล้วว่าจงขอวิงวอนต่อพระองค์และพระองค์จะทรงตอบรับคำวิงวอน จะเห็นได้ว่าพระองค์ทรงบังคับให้มุสลิมทุกคนขอวิงวอนแนวทางอันเที่ยงตรงต่อพระองค์อย่างน้อยวันละ 17 ครั้ง ดังที่ปรากฏในสุเราะฮ์อัลฟาติอะฮ์อายะฮ์ที่ 6-7 ซึ่งพระองค์ทรงบังคับให้มุสลิมทุกคนที่มีความสามารถต้องกล่าวไม่ว่าสถานการณ์จะเป็นเช่นไร ณ สถานที่แห่งใด ที่ไหน จำเป็นต้องอ่านสุเราะฮ์นี้ ซึ่งมีใจความสำคัญคือการวิงวอนต่อเอกองค์อัลลอฮ์ ﷻ ให้ทรงประทานแนวทางที่เที่ยงตรงและดำรงไว้ตลอดไป

ดังนั้นการเดินทางสู่แนวทางที่เที่ยงตรง จึงต้องอาศัยการศรัทธาที่มั่นคง และการปฏิบัติที่ยั่งยืน กล่าวคือการศรัทธาด้วยอิมานที่แท้จริง ด้วยความรู้และความเข้าใจที่ชัดเจนและถูกต้อง ตลอดจนการปฏิบัติตามแบบฉบับของอิสลามอย่างเคร่งครัดในทุกเวลาและสถานที่ โดยเฉพาะหลักปฏิบัติห้าประการที่มุสลิมทุกคนจะต้องดำรงไว้อยู่ตลอดไป

2.3.2.2 แนวทางที่เบี่ยงเบน

หลังจากที่ผู้วิจัยได้นำเสนอแนวทางที่เที่ยงตรงแล้ว ถึงเวลาที่ต้องมาศึกษาทำความเข้าใจกับแนวทางที่เบี่ยงเบน ซึ่งเป็นหน้าที่ของมุสลิมทุกคนที่ควรจะศึกษาและทำความเข้าใจเพื่อจะได้หลีกเลี่ยงห่างไกล ดังคำกล่าวของท่านอุมัร เบน อัลค็อฏฏอบ ที่ว่า “มุสลิมจะไม่เข้าใจอิสลามอย่างถ่องแท้ หากเขาไม่รู้จักอัลญาฮิลียะฮ์” เป็นคำกล่าวที่สั้นแต่มีความหมายที่ทรงคุณค่ายิ่ง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในยุคปัจจุบันที่เต็มไปด้วยญะฮิลียะฮ์ เช่นเดียวกับคัชชัฟะฮ์ เบน ญะมาล ที่พยายามศึกษาถึงสิ่งเลวร้ายต่างๆจากท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ เพื่อหลีกเลี่ยงและออกห่างไกล

ดังนั้นการศึกษาในหัวข้อดังกล่าว จึงมีความสำคัญที่จะทรงผลต่อการดำเนินชีวิตทั้งโลกคุณยารนี้และโลกวันอาคีรอฮ์ เพื่อความเข้าใจที่ถูกต้องและชัดเจนมากขึ้น จึงแบ่งประเด็นในการศึกษา ดังนี้

1). ความหมายของแนวทางที่เบี่ยงเบน

เป็นที่เข้าใจร่วมกันแล้วว่าแนวทางที่เที่ยงตรง หมายถึง แนวทางที่ท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ เสาะหาบะฮ์ ﷻ และบรรพชนรุ่นแรกได้ปฏิบัติไว้เป็นแบบอย่างตามอัลกุรอานและสุนนะฮ์ในทุกๆด้าน ดังนั้นจึงเป็นการง่ายในการที่จะเข้าใจแนวทางที่เบี่ยงเบนเนื่องจากเป็นแนวทางที่ตรงกันข้ามกันกับแนวทางที่เที่ยงตรงนั่นเอง

1. ญาฮิลียะฮ์ หมายถึงทุกสิ่งทุกอย่างที่ขัดแย้งกับอิสลามมันคือญาฮิลียะฮ์ อาทิ การปะปนการระหว่างชายหญิง การแต่งตัวโอ้อวด การขอวิงวอนต่อมนุษย์ที่เสียชีวิตแล้ว การเลี้ยงอาหารที่สุสานในวันอีด เป็นต้น

ส่วนจำนวนแนวทางที่เบี่ยงเบน มีมากมายและหลากหลาย มีมากถึง 72 แนวทางด้วยกันซึ่งทุกๆแนวทางจะมีแนวทางที่แตกต่างกัน แต่ละแนวทางจะแตกยอดออกไปอีกเป็นจำนวนมาก ดังหะดีษที่ได้กล่าวมาแล้วในข้างต้น ซึ่งบรรดาอุละมาอ์ได้พยายามให้ความสำคัญเกี่ยวกับเรื่องนี้จนมีการรวบรวม เรียบเรียง และเขียนตำราและรายละเอียดต่างๆทั้งจำนวน แนวคิด และตำราหนังสือที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนการตอบโต้และชี้แจงข้อเท็จจริงเกี่ยวกับแนวทางที่ไม่ถูกต้อง อาทิ อิหม่ามอัลบูกอริยฺในหนังสือ คอลฎุ อ์ฟอาล อัลอิบาด, อิหม่ามอะหมัดในหนังสือ *อรร็อดดุอะลาฎะมียะฮะชะนาติกอฮฺ*, อิบนุ มัณดะฮฺ ในหนังสือ *อรร็อดดุอะลาฎะมียะฮะฮฺ*, อิหม่าม อิบิยู อาเค็ม ในหนังสือ *อัสสุนนะฮฺ*, อิหม่าม อัคคาร์ิมียฺ ในหนังสือ *ร็อดดุอะมาน* เป็น *สะอิด อาลี อัลมูรียะฮฺ*, อิหม่ามอัลอัฟฟาหานียฺ อัชชาฟีอียฺ ในหนังสือ *อัลสุญญะฮฺฟีบะยานียฺ อัลมะฮัจญะฮฺ* *วะฮัรหุอะกัศฮฺ อะฮฺลียฺอัสสุนนะฮฺ* เป็นต้น

ส่วนต้นแบบของแนวทางที่เบี่ยงเบนนั้น อุละมาอ์หลายท่านมีทัศนะที่คล้ายๆกัน กล่าวคือมีต้นแบบมาจากแนวทางของอะฮฺลุลบิตอะฮฺ 4 กลุ่มหลักได้แก่ 1. กลุ่มอัลเคาะวาริจญ์ 2. กลุ่มอัลมูรญิอะฮฺ 3. กลุ่มอัลมูอะตะฮิละฮฺ 4. กลุ่มอรรอฟีฎะฮฺ (ชีอะฮฺ) (Abu Muhamad al-Yamaniy ,1414 H. : 1/10)

Ibn al-Mubārak' กล่าวว่า ต้นแบบของกลุ่ม 72 กลุ่มที่เบี่ยงเบนมาจาก 4 กลุ่มหลักคือ อัลเคาะคะริยะฮฺ , อัลมูรญิอะฮฺ, อัชชีอะฮฺ (รอฟีฎะฮฺ) และเคาะวาริจญ์ (al-Barbahāriy,1999 : 57)

มีสายรายงานจากยูซุฟ เป็น อัศบาฎุ ว่า เขาได้กล่าวว่า แหล่งที่มาของอะฮฺลุลบิตอะฮฺมาจาก 4 กลุ่ม คือ อรรอวาฟิด อัลเคาะวาริจญ์ อัลเคาะคะริยะฮฺ และอัลมูรญิอะฮฺ แต่ละกลุ่มจะแตกออกเป็นกลุ่มย่อย กลุ่มละ 18 กลุ่ม และทั้งหมดเท่ากับ 72 กลุ่ม ส่วนกลุ่มที่ 73 คือ อัลญะมาอะฮฺ คือกลุ่มที่ท่านบิรฺฮัมมัด رضي الله عنه ได้สัญญาว่า คือหนึ่งเดียวเท่านั้นที่ประสบความสำเร็จ (al-Ajuriy, 1993 : 15)

2). ชื่อกลุ่มแนวทางที่เบี่ยงเบน

เนื่องจากว่ากลุ่มแนวทางที่เบี่ยงเบนมีจำนวนมากจึงใคร่ขอนำเสนอบางกลุ่มที่เป็นที่รู้จักและเป็นกลุ่มต้นแบบในทางเบี่ยงเบนประกอบไปด้วย 2 กลุ่มคือ

1) กลุ่มอะฮฺลุลบิตอะฮฺ ซึ่งมีกลุ่มต้นแบบที่มี 5 กลุ่มหลักด้วยกัน คือกลุ่มเคาะวาริจญ์ กลุ่มรอฟีฎะฮฺ กลุ่มมูรญิอะฮฺ กลุ่มเคาะคาร์ียะฮฺ และกลุ่มญะฮฺมียะฮฺ

1.ท่านคืออับดุลลอฮฺ เป็น อัลมูบารอก อัลมัวราซียฺ เกิดเมื่อปี ฮ.ศ. 118 เสียชีวิตเมื่อปี ฮ.ศ. 181(al-Zerekly,1992 : 4/115)

2) กลุ่มอะฮฺลุลกะลาม ประกอบด้วย กลุ่มอัลอะชาอิเราะฮฺ กลุ่มอัลมาตุรีดิยะฮฺ และกลุ่มมูตาชีละฮฺ

ทั้งสามกลุ่มนี้แม้จะมีชื่อที่แตกต่างกัน แต่ก็มีจุดรวมที่คล้ายๆกันคือมีแนวทางที่เบี่ยงเบน โดยเฉพาะอย่างยิ่งที่เกี่ยวกับเตฮิด ดังรายละเอียดต่อไปนี้

(1) กลุ่มอะฮฺลุลบิตอะฮฺ

เคาะวาริจญ์¹

กลุ่มเคาะวาริจญ์นับได้ว่าเป็นกลุ่มนอกรีตกลุ่มแรกที่เกิดขึ้นในประวัติศาสตร์อิสลาม (al-Akl, 1998 : 9) ทั้งนี้ก่อนหน้านั้นไม่เคยมีกลุ่มใดเกิดขึ้นก่อนหน้านี้ที่ส่งผลให้เกิดแนวทางที่เบี่ยงเบนอย่างเห็นได้ชัดเหมือนกับกลุ่มเคาะวาริจญ์ ถึงแม้ว่าความเห็นที่แตกต่างกันเคยเกิดขึ้นในยุคของท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ และช่วงต้นๆของยุคเศาะหาบะฮฺ ﷺ แต่ความเห็นที่แตกต่างที่เกิดขึ้นในเวลานั้นเป็นแค่ความเห็นที่แตกต่างในเรื่องที่เกี่ยวกับการปฏิบัติ เช่นเดียวกับความเห็นที่แตกต่างที่เกิดขึ้นระหว่างเศาะหาบะฮฺเกี่ยวกับการฝังญะนาซะฮฺ (ศพ) ของท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ หรือ ความความขัดแย้งเกี่ยวกับการแต่งตั้งเคาะลีฟะฮฺ ซึ่งความขัดแย้งดังกล่าวมิได้ก่อให้เกิดเป็นกลุ่มนอกรีตอย่างที่เกิดขึ้นกับกลุ่มเคาะวาริจญ์แต่อย่างใด อย่างไรก็ตามการศึกษาในเรื่องนี้ถือว่าเป็นเรื่องสำคัญ ทั้งนี้ก็เป็นเพราะว่าความเป็นมาและแนวทางความคิดของกลุ่มนี้มีรายละเอียดที่ต้องทำความเข้าใจเป็นอย่างยิ่ง ดังนั้นผู้วิจัยขอแบ่งหัวข้อและจัดลำดับเรื่องตามรายละเอียดดังต่อไปนี้

ชื่อกลุ่ม

เคาะวาริจญ์คือชื่อที่เป็นที่รู้จักมากที่สุด แม้ว่าจะมีชื่ออื่นอีกมากมายก็ตาม ส่วนสาเหตุของการเรียกชื่อกลุ่มนี้ว่า เคาะวาริจญ์ ก็เนื่องจากว่า ท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ เคยบอกถึงคุณลักษณะเกี่ยวกับกลุ่มนี้ซึ่งมีคุณลักษณะเด่นอยู่ประการหนึ่งคือชอบออกนอกรีต ดังหะดีษที่ท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ ได้กล่าวว่า :

‘

”))

1.เกี่ยวกับเรื่องนี้มีหนังสือที่อธิบายถึงรายละเอียดต่างๆของกลุ่มเคาะวาริจญ์ ได้แก่ อะฮฺลุลอะอีด สะลาฮฺวะฮฺบีน ของอิหม่าม อุมมูหัมมัด อัลยะมานียฺ ,อัลเคาะวาริจญ์ ของ ดร.ฆอลิบ เบ็น อาลี อัลอะวาญียฺ, และอัลเคาะวาริจญ์ ของ ศ.ดร.นาเซอร์ อัลอักล

) ((“

(4669 :

ความว่า “ต่อไปจะมีชนกลุ่มหนึ่งออกมาในยุคสุดท้ายมีลักษณะเป็น
คนหนุ่ม ปัญญาเขลา ซึ่งพวกเขาจะอ้างถึงคำพูดของผู้ที่ประเสริฐสุด
ในหมู่พวกเขา การศรัทธาของพวกเขาอยู่ไม่เกินกระเดื่อง (หมายถึง
อยู่ที่ปาก) และนักธนูออกจากศาสนาดังลูกธนูที่ฟงทะลุเป้าของมัน
ดังนั้นไม่ว่าพวกท่านจะพบพวกเขาที่ไหนก็จงฆ่าพวกเขาเสียเพราะ
ในการฆ่าพวกเขานั้นมีรางวัลตอบแทนในวันกียามะสำหรับผู้ที่มา
เขา” (al-Buhkārīy, 1987 : 4669)

กลุ่มเคาะวาริจญ์นอกจากจะเป็นชื่อที่เป็นที่รู้จักแล้วยังมีชื่ออื่นๆ และกลุ่มย่อยต่างๆ
ที่แตกยอดออกมามากมายดังต่อไปนี้ (al-Akī, 1998 : 22-23)

อัลมุหักกิมะฮฺ ()

หนึ่งในชื่อของกลุ่มเคาะวาริจญ์คือ อัลมุหักกิมะฮฺ เนื่องจากว่าพวกกลุ่มนี้ได้ปลีก
ออกจากท่านอาลี และญะมาอะฮฺมุสลิมด้วยสาเหตุจากการพิพาทภายในสงครามที่เกิดขึ้น พวกเขา
ได้กล่าวต่อท่านอาลี ﷺ ว่า “วันนี้ไม่มีหุคุมไหนนอกจากหุคุมของอัลลอฮฺ ﷻ เท่านั้น และพวกเขา
ยังได้กล่าวหาท่านอาลีว่าเป็นผู้ปฏิเสธ เช่นเดียวกับตัวแทนทั้งสองฝ่ายที่ขึ้นทำหน้าที่ในการ
พิพาทภายในวันนั้นด้วย ซึ่งชื่อดังกล่าวเป็นชื่อที่เป็นที่รู้จักในยุคของเคาะวาริจญ์รุ่นแรก

อัลหะรूरียะฮฺ ()

หนึ่งในชื่อของกลุ่มเคาะวาริจญ์คือ อัลหะรूरียะฮฺ หมายถึงกลุ่มคนที่ปลีกตัวออก
จากอาลี ﷺ และญะมาอะฮฺของเศาะหาบะฮฺ ﷺ ซึ่งในขณะที่พวกเขาออกไปนั้น ได้ไปรวมตั้งกัน
ณ สถานที่แห่งหนึ่งชื่อว่า *หะรूरอก* ในประเทศอิรัก

อะฮฺลุล นะฮฺรอวาน ()

หนึ่งในชื่อของกลุ่มเคาะวาริจญ์คือ อะฮฺลุล นะฮฺรอวาน หมายถึงกลุ่มที่ได้มีการ
ทำสงครามกับท่านอาลี ﷺ ซึ่งพวกเขาคือกลุ่มหะรूरียะฮฺ อัลมุหักกิมะฮฺนั่นเอง

อัชชอรอต ()

หนึ่งในชื่อของกลุ่มเคาะวาริจญ์คือ อัชชอรอต หมายถึงกลุ่มที่อ้างว่าตัวเองได้ขายตัวเองเพื่อหนทางของอัลลอฮ์เพื่อความโปรดปรานของอัลลอฮ์ ซึ่งชื่อดังกล่าวนี้เป็นชื่อที่เป็นที่รู้จักในยุคแรกของเคาะวาริจญ์เช่นเดียวกัน

อัลมาริกอส ()

หนึ่งในชื่อของกลุ่มเคาะวาริจญ์คือ อัลมาริกอส เนื่องจากท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ ได้เรียกกลุ่มนี้ว่า อัลมาริกอส หมายถึง พวกที่ปลื้มอก และมึนงงขณะที่เป็นเช่นดังกล่าว ดังปรากฏในหะดีษข้างต้น

อัลมุกัฟฟิเราะฮ์ ()

หนึ่งในชื่อของกลุ่มเคาะวาริจญ์คือ อัลมุกัฟฟิเราะฮ์ เนื่องจากว่าพวกเขามีแนวคิดที่ว่าผู้ที่กระทำผิดบาปใหญ่คือผู้ปฏิเสธ และผู้ที่ไม่เห็นด้วยในแนวทางของเขาเป็นผู้ปฏิเสธ แนวคิดในลักษณะนี้มีมาตั้งแต่อดีตจนกระทั่งปัจจุบัน

อัศสะบะอียะฮ์ ()

หนึ่งในชื่อของกลุ่มเคาะวาริจญ์คือ อัศสะบะอียะฮ์ เนื่องจากว่าต้นเหตุที่มาของพวกเขามาจากฟิถนะที่ปั่นขึ้นโดยอัลคุดลอส เป็น สะบะอ์ ซึ่งเป็นชาวยิวที่ปลอมตัวเข้ารับอิสลามเพื่อทำลายล้างอิสลาม ชื่อดังกล่าวนี้เป็นชื่อที่ถูกเรียกในยุคแรกของเคาะวาริจญ์และหัวหน้ากลุ่มในยุคนั้น

อันนาศิบะฮ์ ()

หนึ่งในชื่อของกลุ่มเคาะวาริจญ์คือ อันนาศิบะฮ์ หมายถึงกลุ่มที่ต้องการจะลบล้างอาลี عليه السلام และทำตัวเป็นศัตรูกับอาลี عليه السلام และแสดงออกอย่างชัดเจน

อัลอะซารีเกาะฮ์ ()

มีผู้นำชื่อ นาฟิอ์ เป็น อัลอัชรอก ซึ่งนับได้ว่าเป็นคนแรกของกลุ่มเคาะวาริจญ์ที่ทำให้กลุ่มเคาะวาริจญ์เดิมแตกยอดออกมามากถึง 16 กลุ่มย่อยด้วยกัน

อัลฮุฟรียะฮฺ ()

มีผู้นำชื่อ ซิยาต เป็น อัลฮุฟรียะฮฺ ซึ่งมีแนวคิดที่เบี่ยงเบนคือ ผู้ใดที่เจตนากล่าวคำพูดในสิ่งใดสิ่งหนึ่งทำให้เกิดศาสนา ไม่ตกเป็นผู้ปฏิเสธ แม้ว่าคำกล่าวที่กล่าวหรือคำพูดที่พูดออกมาจะเป็นคำพูดที่ตกศาสนาอย่างแน่นอนก็ตาม

อัลญะฮาด ()

มีผู้นำชื่อ นัจดะฮฺ เป็น อามิร เป็น อับดุลลอฮฺ เป็น สะนาต เป็น อัลมุฟรอจ อัลหะนะฟียะ มีแนวคิดที่เบี่ยงเบนคือการอิติฮาด (วินิจฉัย) ว่า เมื่อได้มีการวินิจฉัยแล้วแสดงว่าถูกต้องเสมอไป ถึงแม้ว่าจะไม่ถูกต้องก็ตาม

อัลอิบฏียะฮฺ ()

มีผู้นำชื่อ ญาบิร เป็น ซัยด อัลฮะดีษ ซึ่งเป็นผู้ริเริ่มในแนวทางดังกล่าวและหลังจากนั้นได้มีการพาดพิงถึงผู้นำคนใหม่ที่เป็นที่รู้จักคืออับดุลลอฮฺ เป็น อิบาดู เนื่องจากเขาเป็นเป็นที่รู้จักในนามผู้ที่ต่อต้านผู้นำหรือรัฐบาล ผู้ที่ติดตามและเดินรอยตามเขาจะเรียกตัวเองว่าอิบฏียะฮฺ ส่วนแนวคิดที่เบี่ยงเบนคือการเชื่อและศรัทธาว่า อับดุลลอฮฺ เป็น อิบาดู คนนี้คืออิหม่ามผู้ยิ่งใหญ่

อัลบัฆดาดี¹ (al-Baghdādī, 1037 H. : 130) กล่าวว่า “ชาวอิบฏียะฮฺมีมติว่าอับดุลลอฮฺ เป็น อิบาดู เป็นอิหม่ามที่ยิ่งใหญ่”

หลักอะกิดะฮฺและเตาฮีดที่สำคัญของกลุ่มเคาะวาริจญ์

เคาะวาริจญ์มีแนวทางและแนวคิดที่แตกต่างและขัดแย้งกับอะฮฺลุลสุนนะฮฺ มากมาย (Al-'Akl, 1998 : 31-32) อาทิ

1. ผู้ที่กระทำความบาปใหญ่เป็นการฟิร
2. อนุญาตให้ปลีกตัวออกจากผู้นำและญะมาอะฮฺมุสลิมินได้
3. เปลี่ยนแปลงอัลกุรอานที่เกี่ยวกับการห้ามปรามความชั่วและการส่งเสริมให้ทำดีให้เปลี่ยนมาใช้กับผู้นำหรืออิหม่าม
4. ทำตัวเป็นผู้รู้ในหลักการศาสนา ซึ่งความจริงแล้วไม่ใช่ผู้รู้แต่อย่างใด

1. ท่านคืออะหมัด เป็น อาลี เป็น ฮาบีบ เป็น อะหมัด อัลบัฆดาดี เสียชีวิตเมื่อปี ฮ.ศ. 463 (al-Zereky, 1992 : 1/75)

5. แสดงออกถึงความเป็นผู้ปฏิบัติอิบาดะฮ์อย่างมากมาย อาทิ การละหมาด การถือศีลอด เป็นผู้ถือศีล รักในวัน โลกอะกีเราะฮ์ เป็นต้น ซึ่งถูกต้องตามที่ท่านนบีมุหัมมัด ﷺ ได้อธิบายให้บรรดาเศาะหาบะฮ์ได้ฟังว่าพวกเขาจะถูกลงโทษการละหมาดของพวกเขา

6. อ่อนแอในเรื่องที่เกี่ยวกับศาสนา ไม่ชอบศึกษาหาความรู้

7. ไม่มีความรู้เกี่ยวกับสุนนะฮ์ที่แท้จริงของท่านนบีมุหัมมัด ﷺ และส่วนใหญ่จะเพียงพอกับอัลกุรอานบางอายะฮ์

8. หย่อนยานในเรื่องที่เกี่ยวกับการอ้างอิง ไม่มีที่ไปที่ไปจากหลักฐาน

9. หยิ่งยโส โอหังกับอุละมาอ์ จนกระทั่งคิดว่าตัวเองเก่งกว่าท่านอาลี เป็นอปีญอูลิบ, อิบน์ อับบาส และเศาะหาบะฮ์ทั้งหลาย

10. ชอบเงินฆ่ามุสลิมด้วยตัวเองและชอบโต้เถียง

จุดยืนของเศาะหาบะฮ์และชาวสะลัฟต่อกลุ่มเคาะวาริจญ์

เศาะหาบะฮ์ ﷺ คือผู้ที่ยืนหยัดอยู่ในแนวทางที่เที่ยงตรงมาโดยตลอด เป็นผู้รักษาไว้ซึ่งสังฆกรรมแห่งอิสลาม เมื่อต้องเผชิญความกลุ่มที่เบี่ยงเบนศาสนา พวกเขาจึงมีความตั้งใจอย่างแน่วแน่ที่จะปกป้องสังฆกรรมแห่งอิสลามให้คงดำรงไว้ จะเห็นว่าพวกเขาพยายามถกเถียงและไต่ถามเกี่ยวกับบรรดาผู้ที่หลงผิด ดังที่อาลี ﷺ และอิบน์ อับบาส ﷺ ได้กระทำมาเป็นตัวอย่างแล้วกับพวกเคาะวาริจญ์จนกระทั่งต้องประกาศสงครามกับกลุ่มชนนี้ เช่นเดียวกันกับสะลัฟที่มีจุดยืนที่หนักแน่นต่อกลุ่มนี้ ดังรายละเอียดดังนี้

1. รายงานจากอับดุลลอฮ์ บิน อะหฺมัด จากสายรายงานของมุอาวิยะฮ์ บิน กุรรอฮ์ เล่าว่า พวกกลุ่มเคาะวาริจญ์อัลมุหักกิมะฮ์ได้ปลื้มออกจากญะมาอะฮ์ของเศาะหาบะฮ์ พวกเขาจึงรวบรวมอาวุธและออกทำสงครามกับชนกลุ่มนี้ ซึ่งหนึ่งในนั้นมี อาอิซุ บิน อัมรุ (Ibn Abi ‘Asim, 1992 : 2/640) ซึ่งเป็นหนึ่งในบรรดาผู้นำของเคาะวาริจญ์

2. รายงานจากอับดุลลอฮ์ บิน อะหฺมัด เช่นเดียวกันจากเอาวรอค บิน กอญุส เล่าว่าพวกเราได้อยู่ ณ สถานที่แห่งชื่อว่า อัลอะฮฺวัช เราได้ทำสงครามกับพวกเคาะวาริจญ์ (Ibn Abi ‘Asim, 1992 : 2/640)

3. รายงานจากอิบน์ อับบาส ﷺ เล่าว่า อาลี บิน อปีญอูลิบ ﷺ ได้ออกไปหาพวกเคาะวาริจญ์และได้พูดคุยกับพวกเขาให้กลับมาสู่สังฆกรรม แต่พวกเขากลับตอบโต้ ซึ่งเป็นเรื่องที่พวกเขาชอบโต้เถียงกันอยู่แล้ว (Ibn Abi ‘Asim, 1992 : 2/640)

4. อับดุลลอฮ์ บิน อุมัร ﷺ มีทัศนะว่าพวกเคาะวาริจญ์นี้เป็นกลุ่มคนที่เลวร้ายมาก (al-‘Asqalāniy , n.d. : 12/282)

5.อัลอาญูรีย¹ (al-Ajuriy,1993 : 29) กล่าวถึงความเลวร้ายของกลุ่มเคาะวาริจญ์ว่าเป็นกลุ่มที่เลวร้ายมากอนุญาตให้สังหารคนกลุ่มนี้ได้และยังได้ผลบุญอีกต่างหาก มุหัมมัด เป็นอัลหุซัยนุ กล่าวว่ามีไม่มีความขัดแย้งใดๆ ระหว่างอุละมาอ์ทั้งในอดีตและปัจจุบันว่า เคาะวาริจญ์คือกลุ่มที่ทรยศต่อพระเจ้าและศาสนทูตของพระองค์ แม้ว่าพวกเขาจะละหมาด ถือศีลอด และประกอบอิบาดะฮ์มากมายก็ตาม ซึ่งการงานทั้งหมดที่พวกเขาได้ปฏิบัติไม่สามารถที่จะเป็นประโยชน์สำหรับพวกเขาได้ เพราะพวกเขาได้เปลี่ยนแปลงความของอัลกุรอานให้สอดคล้องกับสิ่งที่พวกเขาต้องการและถูกพี่น้องมุสลิมด้วยกัน ซึ่งแท้จริงอัลกุรอาน สุนนะฮ์ เคาะลีฟะฮ์ทั้งสี่ และเศาะหาบะฮ์ได้กำชับให้เราห่างไกลจากกลุ่มพวกนี้

6. อิบน์ บัฏฏอฮ์² (Ibn Battat 1418 H. : 2/607-608) ได้รายงานคำอธิบายอัลกุรอานของเคาะตาอะฮ์ต่ออายะฮ์อัลกุรอานในตอนหนึ่งว่า ถ้าไม่ใช่พวกหะรूरียะฮ์และสะบะฮียะฮ์แล้ว ฉันไม่รู้อีกแล้วว่ามันคือใครอีก หากฉันมีอายุยืนและพวกกลุ่มนี้ได้รับทางนำฉันคงจะเข้าร่วมกลุ่มด้วย แต่ทว่าพวกเขาเป็นกลุ่มที่หลงผิดและสร้างความแตกแยก ฉันขอสาบานด้วยพระนามของอัลลอฮ์ แท้จริงพวกหะรूरียะฮ์และสะบะฮียะฮ์นี้เป็นพวกอะฮ์ลุลบิตอะฮ์ซึ่งคำสอนของพวกเขาไม่มีในอัลกุรอานและสุนนะฮ์ ท้ายสุด อิบน์ บัฏฏอฮ์ ได้กล่าวว่า พวกหะรूरียะฮ์ สะบะฮียะฮ์ และรอฟีฎะฮ์ที่มาจากพรรคพวกของอับดุลลอฮ์ เป็น สะบะฮ์ ได้ถูกอาลี عليه السلامปราบปรามอย่างหนักด้วยการจับเผาเกือบทั้งหมด แต่ก็ยังคงหลงเหลืออยู่บ้าง

รอฟีฎะฮ์

อรรรอฟีฎะฮ์จัดเป็นอีกกลุ่มหนึ่งที่มีแนวทางที่เบี่ยงเบนจากอะฮ์ลุลสุนนะฮ์วัลญะมาอะฮ์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในส่วนที่เกี่ยวข้องกับเศาะหาบะฮ์และอิหม่ามอะฮ์ และที่สำคัญและอันตรายมากคือการไม่ยอมรับการเป็นเคาะลีฟะฮ์ของท่านอับูบักร عليه السلام ท่านอุมร์และท่านอูษมาน عليهما السلام จนกลายเป็นประเด็นที่ขัดแย้งกันระหว่างทั้งสองฝ่าย เพื่อเป็นที่กระจ่างและชัดเจนมากขึ้น ขอแบ่งประเด็นการศึกษาในเรื่องดังกล่าวดังต่อไปนี้

ชื่อ

อรรรอฟีฎะฮ์ หมายถึงชื่อกลุ่มที่มีแนวทางที่เบี่ยงเบนในเรื่องที่เกี่ยวกับอะกิดะฮ์และปฏิเสธไม่ยอมรับการเป็นเคาะลีฟะฮ์ของท่านอับูบักร عليه السلام ท่านอุมร์ عليه السلام และท่านอูษมาน عليهما السلام โดย

1.ท่านคือมุหัมมัด เป็น อัลหุซัยนุ เป็น อับดุลลอฮ์ อัลอาญูรีย เสียชีวิตเมื่อปี ฮ.ศ.306 (al-Zereky,1992 : 5/80)

2.ท่านคืออับดุลอะฮ์ เป็น มุหัมมัด เป็น มุหัมมัด เป็น หะมะดาน อัลอักญูรีย เกิดเมื่อปี ฮ.ศ.304 เสียชีวิตเมื่อปีฮ.ศ.387 (al-Zereky,1992 : 6/120)

อ้างว่าตำแหน่งเคาะลีฟะฮ์เป็นของท่านอาลี عليه السلام และเชื้อสายของท่านเท่านั้นและอ้างว่าเรื่องดังกล่าว นั้นมีหลักฐานที่เป็นตัวบทอย่างชัดเจนจากท่านนบี ﷺ และผู้ใดที่ขึ้นมาเป็นเคาะลีฟะฮ์ นอกจากอาลีและเชื้อสายของท่านแล้วถือว่าเป็นโมฆะ (‘Awajiy,1998:1/206) ส่วนสาเหตุที่เรียก กลุ่มนี้ว่า รอฟีฎะฮ์ หมายถึง การไม่ยอมรับ การปฏิเสธ มาจากสาเหตุมากมาย ดังต่อไปนี้

1. เป็นเพราะไม่ยอมรับและไม่เชื่อฟังอิหม่ามซัยด เป็น อาลี หลังจากที่ได้อำนาจ ปรามมิให้กล่าวร้ายต่อท่านอับูบักร์ ﷺ และท่านอุมร์ ﷺ (Ibn Kathīr , 1993 : 9/330)
2. เป็นเพราะพวกเขาไม่ยอมรับเศาะหาบะฮ์ส่วนใหญ่และเคาะลีฟะฮ์ทั้งสอง (al- ‘Ashariy, 1995 : 1/89)
3. เป็นเพราะไม่ยอมรับหลักศาสนา (al-‘Ashariy, 1995 : 1/89)

อับดุลลอฮ์ เป็น อะหมัด เป็น หันบัล กล่าวว่า “ข้าพเจ้าได้ถามบิดาของข้าพเจ้าว่า รอฟีฎะฮ์คือใคร ? ท่านตอบว่า คือกลุ่มที่กล่าวร้ายและให้ร้ายต่อท่านอับูบักร์ ﷺ และท่านอุมร์ ﷺ (Ibn Abi Yakla,1998 : 1/33)

ส่วนการแพร่หลายของคำว่า รอฟีฎะฮ์ อุละมาอ์ส่วนใหญ่เห็นว่า การใช้ชื่อนี้ กลายเป็นที่รู้จักในยุคการปกครองของกษัตริย์อิซาม เป็น อับดุลมาลิก เป็น มรวานในปี ฮ.ศ.127 หลังจากที่ซัยด เป็น อาลี ได้ปลื้มตัวออกจากการปกครองของอิซาม เป็น อับดุลมาลิก

รอฟีฎะฮ์ นอกจากจะเป็นชื่อที่เป็นที่รู้จักแล้วยังแตกย่อยออกเป็นกลุ่มที่อยู่ในเครือชายเดียวกัน มี 4 กลุ่มหลักใหญ่ๆตามทัศนะของ อัลบัฆดาดี (al-Bahkdadiy, 1037 H. : 21-23) ดังต่อไปนี้

อัชชะดียะฮ์ ()

อัชชะดียะฮ์ หมายถึงกลุ่มรอฟีฎะฮ์ที่เชื่อฟังมีผู้นำที่มีนามว่า ซัยด เป็น อาลี หลังจากที่ท่านได้อำนาจปรามมิให้กล่าวร้ายต่อเศาะหาบะฮ์ อัชชะดียะฮ์นับได้ว่าเป็นกลุ่มใกล้เคียง กับอะฮ์ลุลสุนนะฮ์มากที่สุด หากจะเปรียบเทียบกับกลุ่มรอฟีฎะฮ์อื่นๆที่มีอยู่ทั้งในอดีตและ ปัจจุบัน

อย่างไรก็ตามการจัดกลุ่มชะดียะฮ์ว่าอยู่ภายใต้กลุ่มรอฟีฎะฮ์ ยังเป็นข้อขัดแย้ง ระหว่างอุละมาอ์ ทั้งนี้เนื่องจากว่า พวกเขายอมรับในคำคัดค้านของท่านซัยด เป็น อาลี จึงมีชื่อว่า อัชชะดียะฮ์ ในทางตรงกันข้ามกับอีกกลุ่มหนึ่งที่ไม่ยอมรับก็คือกลุ่มรอฟีฎะฮ์

อัลอิมามียะฮฺ ()

อัลอิมามียะฮฺ หมายถึง ผู้นำ สาเหตุที่เรียกกลุ่มนี้ว่า อิมามียะฮฺ เนื่องจากว่าพวกเขาได้อ้างว่า ท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ ได้ตั้งเสียอย่างชัดเจนว่าท่านอาลีคือเคาะลีฟะฮฺหลังจากท่านด้วยตัวบทที่ชัดเจน โดยการกล่าวชื่อว่าเป็นท่านอาลี ﷺ และเชื้อสายของท่าน หรืออาจจะมีสาเหตุเพราะการให้ความสำคัญกับอิมามียะฮฺเป็นอย่างมาก หรืออาจเป็นเพราะการรอคอยอิมามที่จะออกมาจากถ้ำที่พวกเขากำลังรอคอยอยู่จนกระทั่งถึงปัจจุบัน

อัลกิสานียะฮฺ ()

อัลกิสานียะฮฺ คือหนึ่งในกลุ่มเครือข่ายของรอฟีฎะฮฺที่มีผู้นำชื่อกิสานซึ่งเป็นทาสรับใช้ของท่านอาลี เป็น อับดุลกิลิบ ﷺ ซึ่งมีแนวคิดที่แหวกแนวจากกลุ่มเครือข่ายของตัวเอง กล่าวคือ มีมติอย่างเป็นเอกฉันท์ของอุละมาอฺรอฟีฎะฮฺว่า อิมามหลังจากท่านอาลี ﷺ คือ ท่านหะสัน ﷺ และท่านหุเซน ﷺ แต่อัลกิสานียะฮฺถือว่าอิมามหลังจากท่านอาลี ﷺ คืออาจารย์ของพวกเขาเองคือ มุฮัมมัด เบน หะนาฟีย์ และบางกลุ่มจากพวกเขาไม่ยอมรับการเป็นอิมามของท่านหะสัน ﷺ และท่านหุเซน ﷺ (al-Awajiy, 1999 : 1/93)

อัลฆอลียะฮฺ ()

อัลฆอลียะฮฺ หมายถึง ผู้ที่สุดโตรง เป็นชื่อที่เป็นที่รู้ที่อยู่ในกลุ่มเครือข่ายของรอฟีฎะฮฺ แต่มีแนวคิดที่สุดโตรง กล่าวคือ ศรัทธาและเชื่อว่า อาลี ﷺ คือพระเจ้า (Al-Ruhailiy, 1422 H. : 1/141)

หลักอะกิดะฮฺและเตาฮีดที่สำคัญของรอฟีฎะฮฺ

รอฟีฎะฮฺเป็นกลุ่มที่มีแนวทางที่เบี่ยงเบนอย่างชัดเจน แต่ที่จะนำเสนอในงานวิจัยชิ้นนี้เป็นแค่ส่วนหนึ่งที่เป็นหลักอะกิดะฮฺและเตาฮีด ดังต่อไปนี้

1. อิมามคือหนึ่งในหลักการศรัทธา
2. อิมามของพวกเขาทั้งหลายไม่มีباب ปราศจากมลทินต่างๆ หรือเรียกเป็นภาษาอาหรับว่า มะอฺศุม
3. เชื่อและศรัทธาว่าอัลลอฮฺจะไม่รับรู้สิ่งใดนอกจากว่าสิ่งนั้นต้องเกิดขึ้นมาก่อน หรือเรียกเป็นภาษาอาหรับว่า อัลบะดาอฺ อะลลลอฮฺ
4. อัลกุรอานที่อะฮฺลุลสุนนะฮฺศรัทธาและเชื่อมั่นอยู่ยังไม่สมบูรณ์ ขาดอีกสุเราะฮฺหนึ่งคือสุเราะฮฺ อัลวิลายะฮฺ

อัลมูรญูอะฮ์

อัลมูรญูอะฮ์เป็นอีกหนึ่งในบรรดากลุ่มที่มีแนวทางที่เบี่ยงเบนและเอนเอียงจากสัจธรรมแห่งอิสลาม มีแนวทางที่ขัดแย้งกับแนวทางของอะฮ์ลุลสุนนะฮ์วัลญะมาอะฮ์ในเรื่องของอิมาน เรื่องของเตฮ์ดีค และอื่นๆ เพื่อความเข้าใจที่ง่ายขึ้น ขอแบ่งประเด็นการศึกษา ดังนี้

นิยามของมูรญูอะฮ์

อะหมัด เบ็น หันบัล' (Ahmad bin Hambal) ได้นิยามกลุ่มมูรญูอะฮ์ว่า “พวกเขาถือกลุ่มที่อ้างว่าแท้จริงอิมานนั้นเพียงแค่การกล่าวด้วยวาจา และแท้จริงมุสลิมนั้นไม่ได้แตกต่างกันในเรื่องของอิมาน กล่าวคืออิมานของพวกเขาเหมือนกับอิมานของบรรดามะลาอิกะฮ์ และบรรดานบีทั้งหลาย และอิมานนั้นจะไม่เพิ่มขึ้นหรือลดลง และอิมานนั้นจะไม่มีการยกเว้น และผู้ใดที่ศรัทธาแค่เพียงปากอย่างเดียวหรือด้วยวาจาอย่างเดียวถือว่าเป็นผู้ศรัทธาที่แท้จริงแม้ว่าจะไม่ปฏิบัติอิบาดะฮ์ใดๆ ก็ตาม” (อ้างใน Ibn Abi Yakla, 1998 :31-32)

ระดับของกลุ่มมูรญูอะฮ์

อิบนุ ตัยมียะฮ์ (Ibn Taimiyat) ได้แบ่งระดับของกลุ่มมูรญูอะฮ์ออกเป็น 3 ระดับด้วยกัน ดังนี้

ระดับที่ 1 กลุ่มที่กล่าวว่า อิมานนั้นแค่ตั้งเจตนา (เนียต) เพียงอย่างเดียว และบางคนในกลุ่มนี้มีความเชื่อว่าการกระทำภายในหัวใจอย่างเดียวก็เข้าข่ายของคำว่าอิมานแล้ว ซึ่งเป็นพวกมูรญูอะฮ์ส่วนใหญ่ และมีบางคนจากกลุ่มนี้เช่นเดียวกันที่ไม่ได้นำเอาการกระทำที่มาจากภายในของหัวใจมาเป็นส่วนหนึ่งของอิมาน อาทิ ญะฮ์ลิม เบ็น ซอฟวานและพวกพ้องของเขา

ระดับที่ 2 กลุ่มที่กล่าวว่าอิมานแค่คำกล่าวหรือแค่วาจาเท่านั้น ซึ่งเป็นของกลุ่มนี้ที่มีชื่อว่าอัลกะรอมียะฮ์

ระดับที่ 3 กลุ่มที่กล่าวว่า อิมานนั้นคือการยอมรับด้วยหัวใจและกล่าวด้วยวาจา ซึ่งเป็นทัศนะของกลุ่มมูรญูอะฮ์ที่เป็นอูละมาอ์ฟิกฮ์ (Ibn Qasim, 1398 H. : 7/195)

ทัศนะของอูละมาอ์ต่อกลุ่มมูรญูอะฮ์

กลุ่มมูรญูอะฮ์ แม้ว่าจะมีแนวทางที่เบี่ยงเบนจากแนวทางของอูละมาอ์อะฮ์ลุลสุนนะฮ์แต่ก็ยังคงถือว่าเป็นมุสลิมอยู่

1. ท่านคืออะหมัด เบ็น มุหัมมัด เบ็น หันบัล อัซซัยบานียุ เกิดเมื่อปี ฮ.ศ 164 เสียชีวิตเมื่อปี ฮ.ศ. 241 (al-Zereky, 1992 : 1/47)

อิบน์ ตัยมียะฮฺ (Ibn Taimiyat) กล่าวว่า “เช่นเดียวกันกับกลุ่มมูรญิอะฮฺที่มาพร้อมกับบิดอะฮฺที่เขาได้อุทริขึ้นมาจากบรรดาอะลิมะฮฺสายฟิกฮุนั้น ไม่ใช่ปีนการเฟร์ ซึ่งข้อตัดสินดังกล่าวนี้ไม่มีข้อขัดแย้งใดๆ จากบรรดาอะลิมะฮฺ” (Ibn Qasim, 1398 H : 20/399)

หลักอะกิดะฮฺและเตาฮีดที่สำคัญของกลุ่มมูรญิอะฮฺ

ดังที่กล่าวมาข้างต้นแล้วว่า หลักอะกิดะฮฺและเตาฮีดที่สำคัญของกลุ่มนี้ขึ้นอยู่กับความเชื่อของเขาในความหมายของคำว่า อิมาน ซึ่งจะมีผลกระทบต่อเตาฮีดของเขา กล่าวคือ หากอิมานของเขาไม่ถูกต้องจะทำให้เตาฮีดของเขาเสื่อมสลายไปด้วย

อัลเกาะดะริยะฮฺ

อัลเกาะดะริยะฮฺ เป็นหนึ่งในบรรดากลุ่มที่จัดอยู่ในกลุ่มที่มีแนวทางที่เบี่ยงเบนจากอะฮฺลุลสุนนะฮฺวัลญะมาอะฮฺ เนื่องจากว่ามีแนวทางที่แตกต่างอย่างสิ้นเชิงกับแนวทางของอะฮฺลุลสุนนะฮฺในเรื่องที่เกี่ยวกับการกระทำของบ่าวที่เชื่อว่าการกระทำทุกอย่างที่เกิดขึ้นไม่ได้มาจากอัลลอฮฺ แต่มาจากการกระทำของบ่าวเองทั้งนั้น ซึ่งตรงกันข้ามกับกลุ่มที่เบี่ยงเบนอีกกลุ่มที่ชื่อว่า ญะบะริยะฮฺ ที่เชื่อว่าการงานทุกอย่างที่บ่าวปฏิบัตินั้นล้วนแต่เป็นการกระทำของอัลลอฮฺ ซึ่งบ่าวไม่มีสิทธิใดๆ ทั้งสิ้น

กลุ่มเกาะดะริยะฮฺ เริ่มปรากฏอย่างชัดเจนเมื่อช่วงท้ายๆของยุคเศาะหาบะฮฺ ในช่วงการปกครองของเคาะลีฟะฮฺอับดุลลอฮฺ เป็น ชุบัยร เมื่อปี 64-73 ฮิจเราะฮฺศักราช หลังจากที่ท่านมูอาวิยะฮฺ ได้เสียชีวิตแล้ว (Ibn Taimiyat , n.d. : 1/103)

ส่วนคนแรกที่ปฏิเสธในเรื่องดังกล่าวคือ ชาวมะญุสียฺ (พวกนุซาไฟ) ที่คนเรียกว่า สุลตัน () แม้ว่าจะมีกล่าวว่าคนแรกที่เบี่ยงเบนเกี่ยวกับเรื่องนี้คือ มะอูบัด เป็น คอลิด อัลญะนีฮฺ (Al-Lalakaiy, 1999 : 4/750)

อัลหะรอวีฮฺ (Al-Harawiy ' 1994 : 1/154) กล่าวว่า “ส่วนเรื่องที่เกี่ยวข้องกับอัลเกาะดะร นั้น คนแรกที่กล่าวและปฏิเสธในเรื่องนี้คือ มอูบัด เป็น คอลิด อัลญะนีฮฺ หรือ มอูบัด เป็น อับดุลลอฮฺ เป็น อุวัยมฺ เป็นชาวบักเราะฮฺ มีความรู้่น้อยนิด ผู้ซึ่งอับดุลลอฮฺ เป็น อุมร์ ได้ปฏิเสธและไม่มีความเกี่ยวข้องกับชายคนนี้ เช่นเดียวกับอิหม่ามมุสลิมที่ได้รายงานจาก ยะฮฺยา เป็น ญะฮฺมฺแล้วว่าเขาได้กล่าวว่า คนแรกที่พูดไม่ถูกต้องเกี่ยวกับการกำหนดสถานะของอัลลอฮฺ คือ มอูบัด อัลญะนีฮฺ

1.ท่านคืออับดุลลอฮฺ เป็น มุหัมมัด เป็น อาลี อัลอันศอริฮฺ อัลฮะรอวีฮฺ เกิดเมื่อปี อ.ศ. 396 เสียชีวิตเมื่อปี ฮ.ศ. 481 (al-Zereky,1992 : 6/120)

อ็ซซะซะฮะบียู (Al-Zahabi, 1992 : 4/187) กล่าวว่า “เขาถูกประหารชีวิตโดยหัจญาด์ เป็น ยูฟูซ บางสายรายงานระบุว่า เขาถูกอับดุลมาลิก เป็น มัรวาน จับกางเขนจนเสียชีวิตในปีที่ 80 แห่งปีอิหฺเราะฮ์ศักราช

ชื่อ

อัลเกาะดารียะฮฺ มีชื่อเดียวที่เป็นที่รู้จักคือ เกาะดะริยะฮฺ หมายถึง กลุ่มที่ปฏิเสธการกำหนดศภาวะของอัลลอฮฺ ﷻ ซึ่งเป็นหนึ่งในหลักศรัทธาที่มุสลิมทุกคนต้องศรัทธาและเชื่อมั่น พวกเขาเชื่อและศรัทธาว่า อัลลอฮฺ ﷻ จะทรงไม่รับรู้สิ่งใดเลยนอกจากว่าสิ่งนั้นจะต้องเกิดขึ้นมาก่อน และทุกสิ่งที่เกิดขึ้นไม่มีผู้ใดเป็นผู้กำหนด แต่เกิดขึ้นโดยตัวของมันเอง มิใช่มาจากการกำหนดของอัลลอฮฺ ﷻ แต่อย่างใด

อันนะวะวี (Al-Nawawiy, 1998 :1/154) ได้อธิบายถึงสาเหตุของการเรียกกลุ่มนี้ว่า “อัลเกาะดะริยะฮฺ” เป็นเพราะว่า พวกเขาปฏิเสธการกำหนด (ตรัสรู้) ของอัลลอฮฺ ﷻ

กลุ่มต่างๆ ของเกาะดะริยะฮฺในเรื่องของเตฮิด

เราสามารถแบ่งกลุ่มเกาะดะริยะฮฺในส่วนที่เกี่ยวข้องกับเตฮิดออกเป็น 2 กลุ่มดังต่อไปนี้

1. กลุ่มที่สุดโต่งในการปฏิเสธ () กล่าวคือ เกาะดะริยะฮฺกลุ่มนี้ได้ปฏิเสธอย่างสิ้นเชิงว่า อัลลอฮฺทรงไม่รับรู้ทุกสิ่งอย่างที่จะเกิดขึ้น ซึ่งหมายถึงการปฏิเสธคุณลักษณะของอัลลอฮฺ ﷻ ที่ อัลอิหมฺ หมายถึงพระองค์ทรงรอบรู้ และอัลลอฮฺ ﷻ คือผู้ทรงกำหนดทุกอย่างที่เกิดขึ้นทั้งดีและไม่ดี

2. กลุ่มที่สุดโต่งในการยอมรับ () กล่าวคือกลุ่มเกาะดะริยะฮฺที่ยืนยันว่าทุกอย่างมาจากอัลลอฮฺ ﷻ ทั้งหมด และพระองค์จะทรงรอบรู้ และมนุษย์เป็นคนที่กำหนดทุกสิ่งทุกอย่างด้วยตัวเองไม่เกี่ยวกับอัลลอฮฺ ﷻ

หลักอะกีดะฮฺและเตฮิดที่สำคัญของกลุ่มเกาะดะริยะฮฺ

ดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้น ว่า เกาะดะริยะฮฺ คือกลุ่มที่ปฏิเสธการกำหนดศภาวะของอัลลอฮฺ ﷻ และเชื่อมั่นว่าพระองค์ทรงไม่มีส่วนเกี่ยวข้องใดๆ ต่อการกระทำหรือการงานของบ่าว และไม่ได้อยู่ภายใต้การควบคุมของพระองค์ สิ่งที่เกิดขึ้นเป็นการกระทำตามความต้องการของบ่าวเองทั้งสิ้น ซึ่งสามารถสรุปได้ 2 ประเด็นใหญ่ๆ ดังนี้

1. การปฏิเสธการรับรู้และรอบรู้ของอัลลอฮฺ ﷻ

2. การปฏิบัติของปวงปวณัน ปวณเป็นผู้กำหนดขึ้นมาเอง

ทัศนคติของอุละมาอเกี่ยวกับกลุ่มเกาะคารียะฮุ

บรรดาอุละมาอและชาวสะลัฟต่างมีทัศนคติที่แตกต่างกันไป พอจะสรุปได้ออกเป็น 2 ทัศนคติดังนี้

1. กลุ่มที่เชื่อและศรัทธาว่า พระองค์อัลลอฮฺ ﷻ ทรงไม่รับรู้และไม่รอบรู้ในสิ่งที่จะเกิดขึ้น นอกจากเสียว่ามันต้องเกิดขึ้นมาก่อนนั้น ถือว่าเป็นการฟิร (ตกศาสนา)
2. กลุ่มที่เชื่อและศรัทธาว่า พระองค์อัลลอฮฺ ﷻ ทรงรอบรู้ในสิ่งที่จะเกิดขึ้น ถือว่าไม่เป็นกาฟิร (ไม่ตกศาสนา) แม้ว่าพวกเขาจะเชื่อว่ามนุษย์นั้นเป็นคนกำหนดทุกอย่างด้วยตนเองก็ตาม

อัลญะฮุมียะฮุ

กลุ่มญะฮุมียะฮุเป็นอีกกลุ่มหนึ่งที่มีแนวทางที่เบี่ยงเบนและเอนเอียงจากแนวทางของอะฮฺลุสสุนนะฮฺวัลญะมาอะฮฺอย่างเห็นได้ชัด โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องที่เกี่ยวกับอัลกุอานและคุณลักษณะของอัลลอฮฺ ﷻ ดังรายละเอียดต่อไปนี้ (‘Awajiy, 1998 : 2/1012-1014)

ชื่อ

ญะฮุมียะฮุเป็นชื่อเคียวที่เป็นที่รู้จักและโด่งดัง ภายใต้การนำของญะฮุม เป็นซอฟวาน ในบางครั้งอาจจะผนวกชื่อกับกลุ่มอื่นๆ อาทิ ญะบะรียะฮุญะฮุมียะฮุ เป็นต้น ทั้งนี้ก็เพื่อแสดงว่ากลุ่มนี้ได้ใช้แนวทางของญะฮุมียะฮุผนวกเข้าไปด้วยในเรื่องนั้นๆ

ระดับต่างๆ ของกลุ่มญะฮุมียะฮุ

1. กลุ่มที่มีแนวคิดที่ปฏิเสธพระนามและคุณลักษณะของอัลลอฮฺ ﷻ อย่างสิ้นเชิง กลุ่มนี้เป็นที่รู้จักในนาม *อัลญะฮุมียะฮุอัลฮอลียะฮุ* ()
2. กลุ่มที่มีแนวคิดที่ยอมรับในพระนามของอัลลอฮฺ ﷻ แต่ปฏิเสธคุณลักษณะของอัลลอฮฺ ﷻ
3. กลุ่มที่มีแนวคิดที่ยอมรับในคุณลักษณะและพระนามของอัลลอฮฺ ﷻ ในบางส่วน และปฏิเสธในอีกบางส่วน

หลักอะกีดะฮฺและเตาฮีดที่สำคัญของญะฮุมียะฮฺ

1. ปฏิเสธพระนามและคุณลักษณะของอัลลอฮฺ ﷻ และมีทัศนะว่าพระนามและคุณลักษณะของอัลลอฮฺ ﷻ เป็นมาอาญาฮฺ
2. ปฏิเสธสะพานศิรอกฺในวันกียามะฮฺ
3. ปฏิเสธตราซังในวันกียามะฮฺ (อัลมีฆาน)
4. ปฏิเสธการมองเห็นอัลลอฮฺ ﷻ (อรรุยะฮฺ)
5. ปฏิเสธการสทิตของอัลลอฮฺบนบัลลังก์
6. อัลลอฮฺทรงใกล้ชิดกับบ่าวของพระองค์ด้วยองค์ (ซาต) ของพระองค์และจะทรงอยู่กับมนุษย์ทุกๆ คน
7. สวรรค์และนรกจะสูญเสียไปในที่สุด

ทัศนะของอุละมาอ์ต่อกลุ่มญะฮุมียะฮฺ

อุละมาอ์ส่วนใหญ่เห็นว่ากลุ่มญะฮุมียะฮฺเป็นกลุ่มนอกรีตที่ออกจากศาสนาอิสลาม (กุฟร) ผู้ที่มีความเห็นดังกล่าว เช่น อิหม่ามอัคดารีมียฺ, สะลาม เบ็น อิบิ มุฎ็อ, ฮัมมาด เบ็น ซัยยิด, ยาซิด เบ็น ฮารูน, อับดุลลอฮฺ เบ็น อัลมุบารอก, ยะหฺยา เบ็น ยะหฺยา, ฮัมมาด เบ็น อิบิ สุลัยมาน, อับดุลบัต อรรอบีอฺ เบ็น นาฟิอฺ และอิหม่ามมาลิก เบ็น อนัส

(2). กลุ่มอะฮฺลุลกะลาม

อะฮฺลุลกะลาม คือกลุ่มที่ใช้แนวทางหลักตรรกหรือสติปัญญาเป็นหลักในการอธิบายหลักอะกีดะฮฺและเตาฮีด ส่วนสาเหตุที่เรียกกลุ่มนี้ว่า อะฮฺลุลกะลาม มีสาเหตุหลายประการ ดังต่อไปนี้ (Al-Kons, 1996 : 1/22-24)

1. พวกเขาใช้กะลาม (เนื้อหาคะลาม) เป็นแนวทางหลักในการอธิบายอะกีดะฮฺและเตาฮีด
2. เนื่องจากเรื่องที่เกี่ยวข้องกับ กะลาม เป็นเรื่องใหญ่ที่พวกเขามีการถกเถียงกัน
3. เนื่องจากเนื้อหาคะลามส่วนใหญ่ต้องมาถกเถียง จึงต้องใช้ กะลาม (เนื้อหาคะลาม) มาหักล้างกันอย่างมากมาย
4. เนื่องจากว่าพวกเขาใช้กะลาม(เนื้อหาคะลาม)เป็นหลักในการลบล้างคุณธรรม เช่นเดียวกับวิชามอฎ็อ (ตรรกวิทยา) ของชาวฟิลิปปินส์

5. เนื่องจากว่าวิชานี้จะไม่มีประโยชน์หากปราศจากกะลาม (เนื้อหาสาระ) ซึ่งแตกต่างจากวิชาฟิกฮ์ที่มีหลักการปฏิบัติเข้ามาด้วย

จากความหมายข้างต้นพอจะสรุปนิยามของ อะฮฺลุลกะลาม ได้ว่า หมายถึงผู้ที่อธิบายหลักอะกีดะฮ์และเตฮีดโดยใช้แนวทางดังกล่าว เขาคืออะฮฺลุลกะลาม ไม่ว่าจะอยู่ในยุคใด สังกัดสำนักใด จะอยู่ ณ สถานที่แห่งใด อาทิเช่น อัลญะมิยะฮ์ อัลมุตะชิลละฮ์ อัลอะชาอิเราะฮ์ เป็นต้น เพื่อความเข้าใจที่ชัดเจนและง่ายต่อการทำความเข้าใจมากขึ้น จึงขอแบ่งประเด็นการศึกษาเรื่องดังกล่าวดังต่อไปนี้

อัลมุตะชิลละฮ์

มุตะชิลละฮ์เป็นหนึ่งในบรรดากลุ่มอะฮฺลุลกะลามที่มีบทบาทสำคัญในการนำเสนอแนวทางที่เบี่ยงเบนและเอนเอียงจากแนวทางของท่านนบีผู้มหัศจรรย์และเศาะหาบะฮ์ เป็นแนวทางที่มีการแพร่หลายเป็นอย่างมากจนกระทั่งถึงปัจจุบัน แม้ว่ากลุ่มนี้จะเกิดขึ้นในศตวรรษที่ 2 แห่งปีอิเราะฮ์สุตทราฮ์ ในระหว่างปี ฮ.ศ. 105 -110 ดังรายละเอียดต่อไปนี้ (Awajiy, 1998 : 2/1020-1022)

ชื่อ

กลุ่มมุตะชิลละฮ์มีชื่อเรียกมากมาย แต่ชื่อที่เป็นที่รู้จักมากที่สุดคือ อัลมุตะชิลละฮ์ ซึ่งหมายถึง ผู้ที่ถอนตัวออกไป ส่วนสาเหตุของการเรียกกลุ่มนี้ว่า มุตะชิลละฮ์ก็เป็นที่น่าสงสัยว่าได้เดินออกจากหลักอัส (กลุ่มศึกษา) ของอิหม่ามอะฮ์มัด อัลบัศรีฮ์ หลังจากที่พอใจในคำตอบของท่านอะฮ์มัด อัลบัศรีฮ์เกี่ยวกับหุกุม(บทบัญญัติ)ของผู้ที่กระทำบาปใหญ่ ส่วนชื่ออื่นๆที่มีการเรียกขานเช่นเดียวกันคือ

3.1.1 อัลญะมิยะฮ์ เนื่องจากมีแนวทางที่คล้ายคลึงกันมาก และกลุ่มมุตะชิลละฮ์ถือได้ว่าเป็นผู้ที่นำแนวทางของญะมิยะฮ์มาแพร่กระจายออกไป

3.1.2 อัลเกาะดะริยะฮ์ เนื่องจากว่าสอดคล้องกับแนวทางของกลุ่มเกาะดะริยะฮ์ในการปฏิเสธกฏสถานะของอัลลอฮ์

3.1.3 อัลसानูวียะฮ์ วัลมาญูซียะฮ์ เนื่องจากว่าพวกเขายอมรับว่าความดีมาจากอัลลอฮ์ และความชั่วมาจากมนุษย์ ซึ่งสอดคล้องกับกลุ่มसानูวียะฮ์และกลุ่มมาญูซียะฮ์ ที่พวกเขาเชื่อว่า พระเจ้านั้นมีสององค์ องค์หนึ่งคือพระเจ้าแห่งความดี และองค์ที่สองคือพระเจ้าแห่งความชั่ว

3.2.4 อัลมุอ์ญิดละฮ์ เนื่องจากมีแนวทางที่เหมือนกับพวกญะมิยะฮ์ในการปฏิเสธพระนามของอัลลอฮ์

ผู้นำกลุ่ม

ผู้นำกลุ่มนี้คือ วาซิด เบ็น อาฏออ ซึ่งเป็นศิษย์ของหะสันอัลบศรีฎที่เมืองบศเราะฮฺ ประเทศอิรักในปัจจุบัน

กลุ่มมูอะตะซิดะฮฺ

มูอะตะซิดะฮฺ แยกออกเป็นกลุ่มต่างๆ (Al-Hifziy, 2000 : 15-18) ดังนี้

1. อัลวาซิดะฮฺ ()
2. อัลอัมรฺวียะฮฺ ()
3. อัลสุซะลียะฮฺ ()
4. อัลนิซอมมียะฮฺ ()
5. อัลสุมามียะฮฺ ()
6. อัลมะอุมะรียะฮฺ ()
7. อัลบิซรียะฮฺ ()
8. อัลฮิซามียะฮฺ ()
9. อัลมูรคาดียะฮฺ ()
10. อัลญะอฺฟะรียะฮฺ ()
11. อัลอัสวารียะฮฺ ()
12. อัลอิสกาฟียะฮฺ ()
13. อัลคอบฎียะฮฺ ()
14. อัลมูวัยซียะฮฺ ()
15. อัลศอลิฮียะฮฺ ()
16. อัลญุฮาหียะฮฺ ()
17. อัลซุหามียะฮฺ ()
18. อัลคียาฎียะฮฺ ()
19. อัลญบบาอียะฮฺ ()
20. อัลกะบียะฮฺ ()
21. อัลบะซุซะมียะฮฺ ()
22. อัลหุมารียะฮฺ ()

หลักอะกีดะฮ์และเตาฮีดของกลุ่มมูตะซิดะฮ์

บรรดานักวิชาการอิสลามทั้งอดีตและปัจจุบันพยายามสรุปถึงหลักอะกีดะฮ์และเตาฮีดที่สำคัญของกลุ่มนี้ ออกเป็น 5 ประการ หรือ เรียกว่า อูศูลุลคอมชะฮ์ หมายถึง รากฐานสำคัญ 5 ประการ ดังนี้

- 1.เตาฮีดตามแนวทางของญะฮ์มียะฮ์
- 2.อัลอัคดู () หมายถึง ความยุติธรรมที่ใช้ตามแนวทางของเกาะคารียะฮ์
- 3.อัลวะฮดู วัลวะฮีด () หมายถึง สัญญาความดีและสัญญาความชั่ว จากอัลลอส ~~ฮะ~~
- 4.อัลมันซิดะฮ์ บัยนะมันซิดาตัย () หมายถึง ความเชื่อและศรัทธาระหว่างสถานภาพการเป็นกาเฟร์และการเป็นมุอฺมิน กล่าวคือผู้ที่กระทำบาปใหญ่จำเป็นต้องปฏิบัติต่อเขาในโลกนี้ในสถานภาพของมุอฺมิน ส่วนในวันอาคีเราะฮ์เขาจะถาวรในนรก
- 5.อัลอัมรฺบิลมะอฺรูฟ วันนัฮฺยูอะนิลมนกัร () หมายถึง การสั่งให้ทำดี การห้ามปรามการทำความชั่ว (‘Awajiy, 1998 : 983 – 1055)

อัลอะฮาอิเราะฮ์

อัลอะฮาอิเราะฮ์ เป็นหนึ่งในกลุ่มอะฮฺลุลกะลามที่โด่งดังและเป็นที่ยอมรับ มีแนวทางที่เบี่ยงเบนจากแนวทางอะฮฺลุลสุนนะฮ์ในเรื่องที่เกี่ยวกับเตาฮีด ตั้งแต่ความหมายของเตาฮีด การแบ่งประเภทของเตาฮีด โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องที่เกี่ยวกับคุณลักษณะ(ศิฟาต) ของอัลลอส ~~ฮะ~~ ที่พวกเขายอมรับเพียงแค่บางส่วนเท่านั้น

กลุ่มอะฮาอิเราะฮ์คือกลุ่มที่พาดพิงถึงแนวทางของอิหม่ามอฺนูหะสัน อัลอัซฮารีฮ์ในการอธิบายหรือศึกษาเกี่ยวกับหลักอะกีดะฮ์และเตาฮีด เกิดขึ้นในศตวรรษที่ 3 แห่งปีอิเราะฮ์ ศักราช ที่เมืองบัสรอฮ์ ประเทศอิรัก (Khalid Muhammad Nur, 1995 : 1/28) เพื่อความเข้าใจที่ชัดเจนและง่ายต่อการทำความเข้าใจมากขึ้น จึงขอแบ่งประเด็นการศึกษาดังต่อไปนี้

ชื่อ

อะฮาอิเราะฮ์เป็นชื่อเดียวที่เป็นที่ยอมรับมากที่สุด แม้ว่าจะมีบางอะฮฺลุลมะอฺรูฟเรียกกลุ่มนี้ว่า อัลสับอียะฮ์ หมายถึง กลุ่ม 7 สาเหตุที่เรียกกลุ่มนี้ว่ากลุ่ม 7 ก็เป็นเพราะพวกเขาอิษบาด (ยืนยันว่า) อัลลอส ~~ฮะ~~ ทรงมีคุณลักษณะแค่ 7 คุณลักษณะเท่านั้น ส่วนที่นอกเหนือจากนั้นให้ตีความ (ตะวีล) (‘Awajiy, 1998 : 1/1059)

ผู้ก่อตั้งแนวทางอะฮาเราะฮ์

จากการศึกษาและค้นคว้าพบว่า นักวิชาการหลายท่านได้อธิบายว่าแนวทางของอะฮาเราะฮ์มีต้นกำเนิดมาจากการพาดพิงถึงอิหม่ามอบูหะสัน อัลอัซฮารีฮ์ ซึ่งการพาดพิงถึงท่านในเรื่องดังกล่าวนี้มีข้อสังเกตหลายประการ ดังนี้

ด้านประวัติศาสตร์ กล่าวคือหากเราศึกษาอย่างละเอียดรอบคอบ เราจะพบว่าแนวทางของท่านอิหม่ามอบูหะสันอัลอัซฮารีฮ์สามารถแยกออกมาได้ 3 ระยะด้วยกัน คือ ระยะแรก ระยะที่สอง และระยะสุดท้าย ดังที่ Al-Musiliy ได้อธิบายในรายละเอียด ดังนี้

ระยะแรก

ในระยะแรกนี้ท่านอิหม่ามอบูหะสันได้ถือแนวทางมูตะชีละฮ์ เนื่องจากว่าท่านได้อาศัยอยู่กับอาลี อัลญุบายฮ์ ซึ่งเป็นผู้นำหรืออุละมาอฺอาวุโสของมูตะชีละฮ์ในสมัยนั้น ท่านได้ใช้เวลาในระยะดังกล่าวนี้ 40 ปี ด้วยกันจนในที่สุดท่านก็ได้ละทิ้งมันไปและได้ประกาศตัวเองในมัตยิดเมืองบัสรอฮ์ ว่า ข้าพเจ้าได้ละทิ้งแนวทางของมูตะชีละฮ์แล้ว

ส่วนสาเหตุที่ทำให้อิหม่ามอบูหะสันอัลอัซฮารีฮ์ต้องทอดทิ้งแนวทางของมูตะชีละฮ์ ตามทัศนะของ อิบน์ อะซากีร์และอุละมาอฺท่านอื่นรายงานว่ามีสาเหตุมาจากสองประการ คือ

1. การฝันถึงท่านบีมุหัมมัดที่ได้มากำชับให้ท่านกลับมายึดมั่นกับแนวทางของอัลกุรอานและสุนนะฮ์
2. การที่บรรดาคณาจารย์ของท่านไม่สามารถตอบคำถามหรือข้อแคลงใจของท่านได้

จากเหตุผลทั้งสองอย่างนี้และอื่นๆทำให้ท่านต้องทอดทิ้งแนวทางดังกล่าวและหันกลับมาตอบโต้แนวทางดังกล่าว (al-Musiluy , 1990 : 41)

ระยะที่สอง

คือ นับตั้งแต่ท่านได้ทอดทิ้งแนวทางมูตะชีละฮ์หันมาสู่นแนวทางใหม่ ซึ่งเป็นแนวทางที่สองที่ท่านได้ยึดถือ คือแนวทางของกุลลาบียะฮ์ที่นำโดยอับดุลลอฮ์ เบ็น สะอีด เบ็น กุลลาบ อัลบัสรีฮ์ ซึ่งมีแนวความคิดที่ว่า คุณลักษณะของอัลลอฮ์ที่สามารถจะยอมรับได้มีแค่ 7 คุณลักษณะเท่านั้นคือ

- 1.อัลอิลมุ () หมายถึงความรู้
- 2.อัลกุदเราะฮ์ () หมายถึงความสามารถ

- 3.อัลอิรอดะฮ์ () หมายถึงความประสงค์
 4.อัลหะยาต () หมายถึงการมีชีวิต
 5.อัลสัมอู () หมายถึงการฟัง
 6.อัลอัลบาซอรู () หมายถึงการมองเห็น
 7.อัลกะลามู () หมายถึงการพูด การกล่าว

และปฏิเสธในคุณลักษณะที่เหลือทั้งหมดโดยให้เหตุผลเพียงข้อเดียวว่าไม่เข้ากับ
 ปัญญา

ระยะที่สุดท้าย

ในช่วงที่ผ่านมาท่านอิหม่ามอบูหะสัน ได้ฝ่าฝืนแนวทางที่เบี่ยงเบนมาโดยตลอดจนในที่สุดท่านก็ได้พบกับแนวทางที่เต็มไปด้วยรัศมีและแสงสว่างคือแนวทางของอะฮ์ลุลสุนนะฮ์วัลญะมาอะฮ์ และท่านก็ยืนหยัดอยู่ในแนวทางนี้จนเสียชีวิต

การยืนหยัดในระยะสุดท้ายนี้ได้รับการยืนยันจากอุลละมาอูหลายท่าน อาทิ อัจชะหาบียูในหนังสือของท่าน ซัยรฺ อะลาม และอิบนุ กะษีรฺ เป็นต้น เช่นเดียวกับการพบปะของท่านอิหม่ามอบูหะสันอัลอัชชะรียกัับอิหม่ามอัลฮาฟิซุ ซากาเรีย อัสสาญีญ์ ซึ่งเป็นอุลละมาอูสายหะดีษในช่วงเวลานั้น เป็นแรงจูงใจให้ท่านอิหม่ามอบูหะสันเปลี่ยนมาจากแนวทางของกุลลาบียะฮ์ มาสู่แนวทางของอะฮ์ลุลหะดีษเหมือนกับท่านอิหม่ามอะหฺมัด เป็น หันบับ (al-Masiliy, 1990 :39-53)

จากข้อมูลข้างต้นพอจะสรุปได้ว่า การพาดพิงถึงอบูหะสันอัลอัชชะรียูว่าเป็นต้นกำเนิดของแนวทางอะชาอิเราะฮ์เสียชีวิตเป็นการพาดพิงที่ไม่ถูกต้อง หากแต่จะต้องเจาะจงและกำหนดอย่างชัดเจนว่าในระยะช่วงเวลาใด ทั้งนี้เนื่องจากการดำเนินชีวิตของท่านมีอยู่สามระยะด้วยกันดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้น ดังนั้นหากจะพาดพิงถึงท่านว่าเป็นต้นกำเนิดของแนวทางอะชาอิเราะฮ์แล้วจะต้องกำหนดอย่างชัดเจนว่าในช่วงที่สองหรือระยะที่สองของท่าน

อะกีดะฮ์และเตาฮีดที่สำคัญของอะชาอิเราะฮ์

ความหมายของเตาฮีด

เตาฮีดในมุมมองของอะชาอิเราะฮ์หมายถึง “การยอมรับความเป็นเอกะของอัลลอฮ์ ﷻ ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับชาติ (องค์) ศิฟาค (คุณลักษณะ) และอัฟอาล (การกระทำ) ดังนั้นความเป็นเอกะของชาติได้ปฏิเสธความซับซ้อนและความหลากหลายของชาติ และความเป็นเอกะในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับศิฟาค (คุณลักษณะ) ของอัลลอฮ์ ﷻ ได้ปฏิเสธความหลากหลายในศิฟาคเดียวกันของ

อัลลอฮ์ ﷻ และปฏิเสธความคล้ายคลึงระหว่างศิฟาตของอัลลอฮ์ ﷻ กับศิฟาตของมัลกูคความเป็นเอกะของอัลลอฮ์ ﷻ ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับอัฟอาล (การกระทำ) ได้ปฏิเสธอัฟอาล (การกระทำ) ของผู้อื่นที่นอกเหนือจากอัลลอฮ์...” ﷻ (al-BaJurīy, 1403 :59-60)

เตาฮีดอัลอูลูฮียะฮ์

ดังที่ได้กล่าวมาแล้วในหัวข้อการแบ่งประเภทของเตาฮีดว่า หนึ่งในบรรดาอะฮ์ลุลกะลามที่มีได้ให้ความสำคัญกับเตาฮีดอูลูฮียะฮ์คืออะชาอิเราะฮ์ทั้งนี้เนื่องจากว่าพวกเขาให้ความสำคัญกับการรู้จักอัลลอฮ์ ﷻ ชาติและอัฟอาล (องค์และการกระทำต่างๆ) ของอัลลอฮ์ ﷻ จะสังเกตได้จากตำราและหนังสือของอะชาอิเราะฮ์ส่วนใหญ่จะไม่ค่อยพบมีการพูดถึงเตาฮีดประเภทนี้ แม้ว่าจะพบบ้างจากอะชาอิเราะฮ์ในยุคต้นๆ (อัลมตะฎอควิมิน) ที่พูดถึงความหมายของเตาฮีดพร้อมกับความเป็นอูลูฮียะฮ์ของอัลลอฮ์ ﷻ และการปฏิเสธการตั้งภาคีต่อเอกองค์อัลลอฮ์ ﷻ การที่ไม่มีการพูดถึงหรือกล่าวถึงในเรื่องดังกล่าวเป็นข้อบ่งชี้อย่างชัดเจนว่าอะชาอิเราะฮ์มิได้ให้ความสำคัญเกี่ยวกับเตาฮีดประเภทนี้มากนัก ซึ่งแตกต่างกับอะชาอิเราะฮ์ยุคหลังที่ไม่ให้ความสำคัญกับอูลูฮียะฮ์เลย ความแตกต่างระหว่างอะชาอิเราะฮ์ยุคแรกกับอะชาอิเราะฮ์ยุคหลังก็ส่งผลให้เกิดความแตกต่างระหว่างอะชาอิเราะฮ์รุ่นแรกกับอะชาอิเราะฮ์รุ่นหลังในเรื่องที่เกี่ยวกับอูลูฮียะฮ์ของอัลลอฮ์ ﷻ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องที่เกี่ยวกับการตั้งภาคีจะเห็นได้ว่าอะชาอิเราะฮ์ยุคแรกจะให้ความสำคัญกับการตั้งภาคีซึ่งแตกต่างอย่างสิ้นเชิงกับอะชาอิเราะฮ์ยุคหลังที่ไม่ค่อยให้ความสำคัญกับเรื่องดังกล่าว (Khalid Muhammad Nūr, 1995 : 1/144)

อย่างไรก็ตามแนวทางบางเรื่องที่เกี่ยวข้องกับอูลูฮียะฮ์ของอะชาอิเราะฮ์ยังไม่ชัดเจนสืบเนื่องจากความแตกต่างที่เกิดขึ้นระหว่างยุคแรกกับยุคหลัง ส่วนการอธิบายของอะชาอิเราะฮ์เกี่ยวกับอูลูฮียะฮ์ ที่แตกต่างจากอะฮ์ลุลศันนะฮ์มีมากมาย อาทิ ดังต่อไปนี้

ความหมายของ อิลาฮ์ ()

อัลอิลาฮ์ () ในความหมายของอะชาอิเราะฮ์คือ ผู้ที่มีความสามารถในการสร้างซึ่งอัลบัซดีย์ได้พาดพิงในหนังสืออูลูฮียะฮ์ของท่าน ว่า เป็นทัศนะของอิหม่ามอับดุลฮะสันอัลอัซฮารี (al-Baghdādīy, 1703 H. : 123) ส่วนอะฮ์ลุลศันนะฮ์ได้ให้ความหมายของอัลอิลาฮ์ () ว่า คืออัลมะอูบูด หมายถึง สิ่งที่ต้องการพำกดี ดังที่ อิบน์ อับบาส ได้อธิบายในอัลกุรอานใน

1.อะชาอิเราะฮ์รุ่นหลัง (มุตะอัคคิรีน) หมายถึงอะชาอิเราะฮ์ที่มีชีวิตอยู่ภายในศตวรรษที่ 8 แห่งปีฮิจเราะฮ์ ซึ่งหนึ่งในจำนวนอะชาอิเราะฮ์ที่มีชีวิตอยู่ในช่วงเวลานั้นคืออัศศุบกี (Khalid Muhammad Nūr, 1995 : 1/144)

สุเราะฮ์อัลอะรอฟที่ว่า : () ด้วยคำว่า () หมายถึง และการทำอโฆอะฮ์ต่อพระองค์ (al-Tabariy, n.d. :1/54).

เตาฮีดอัลอัฟอาล ()

เตาฮีดอัลอัฟอาล หมายถึงเตาฮีดที่เกี่ยวกับการกระทำของอัลลอฮ์ซึ่งเป็นอีกหนึ่งในจำนวนประเภทของเตาฮีดตามที่อะฮาอิเราะฮ์ได้แบ่งไว้ เตาฮีดประเภทนี้อะฮาอิเราะฮ์ได้ใช้ในการตอบโต้แนวทางของกลุ่มอะฮลุลบิดอะฮ์ต่างๆที่มีแนวทางที่เบี่ยงเบนในเรื่องดังกล่าว อาทิ กลุ่ม มุญซิมิยะฮ์ มุซับบิยะฮ์ และกลุ่มอื่นๆ เป็นต้น

อย่างไรก็ตามภายใต้ความหวาดกลัวและความต้องการอย่างแน่วแน่ที่จะห่างไกลจากแนวทางที่เบี่ยงเบนในเรื่องดังกล่าว อะฮาอิเราะฮ์ก็ตกอยู่ในกลุ่มดังกล่าวโดยไม่รู้ตัว กล่าวคือ กลุ่มญะฮิมิยะฮ์ได้ปฏิเสธพระนามและคุณลักษณะของอัลลอฮ์ ﷻ กลุ่มมูอะตะฮิละฮ์ที่ปฏิเสธเฉพาะคุณลักษณะของอัลลอฮ์ ﷻ เพียงอย่างเดียว (al-Tammiy,1997 : 24) กลุ่มกุลลาบิยะฮ์และอัลมาตุริดียะฮ์ได้ยอมรับส่วนหนึ่งจากคุณลักษณะของอัลลอฮ์และปฏิเสธในส่วนที่เหลือ ส่วนอะฮาอิเราะฮ์เองก็ได้ปฏิบัติตามแนวทางของกลุ่มลาบิยะฮ์ที่ยอมรับคุณลักษณะของอัลลอฮ์ ﷻ เพียงแค่ 7 คุณลักษณะเท่านั้น คือคุณลักษณะที่เรียกว่า ศิฟาตลาฮิมบิฮิตะอาลา () หมายถึงคุณลักษณะที่จำเป็นสำหรับอัลลอฮ์ ﷻ อาทิ คุณลักษณะที่เกี่ยวกับการมีชีวิตของอัลลอฮ์ ﷻ ที่เรียกว่า อัลหะยาต การมีอยู่ของอัลลอฮ์ ﷻ ที่เรียกว่าอัลวุญูด เป็นต้น ทั้งหมดนี้สามารถยอมรับได้ก็เพราะว่าเข้ากับหลักทางปัญญา กล่าวคือปัญญาของมนุษย์สามารถรับสิ่งดังกล่าวได้ ส่วนศิฟาตเคาะบาริยะฮ์อัลอิกติยาริยะฮ์ () หมายถึงคุณลักษณะที่เกี่ยวข้องกับความประสงค์ของอัลลอฮ์ และการกระทำของอัลลอฮ์ ﷻ และอื่นๆ อาทิ ศิฟาตอัรริฎอ (คุณลักษณะของการยอมรับ) ศิฟาตอัลฆอฎออบ (คุณลักษณะของการโกรธกริ้วของอัลลอฮ์ ﷻ) และอื่นๆ ไม่สามารถที่จะยอมรับได้เนื่องจากปัญญารับไม่ได้หรือหากยอมรับแล้วอาจจะเหมือนหรือคล้ายคลึงกับสิ่งที่มีอยู่ในโลกแห่งนี้ซึ่งจะกลายเป็นพวกมุซับบิยะฮ์ 'หรือมุญซิมิยะฮ์'

อัลมาตุริดียะฮ์

อัลมาตุริดียะฮ์ เกิดขึ้นในศตวรรษที่ 3 แห่งปีฮิจเราะฮ์ศ เป็นหนึ่งในบรรดากลุ่มอะฮลุลกลามที่มีแนวทางที่เบี่ยงเบนและเอนเอียงจากอะฮ์ลุลสุนนะฮ์วัลญะมาอะฮ์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งที่เกี่ยวข้องกับเตาฮีด แม้ว่าจะมีบางส่วนที่สอดคล้องกับแนวทางของอะฮ์ลุลสุนนะฮ์ เพื่อ

1.กลุ่มมุซับบิยะฮ์ หมายถึง กลุ่มที่เทียบเคียงกับอัลลอฮ์ว่าพระองค์ทรงเหมือนมัลกุต

2.กลุ่มมุญซิมิยะฮ์ หมายถึง กลุ่มที่เทียบเคียงกับอัลลอฮ์ว่าพระองค์ทรงมีรูปร่างเหมือนมัลกุต

ความชัดเจนในเรื่องดังกล่าวจึงขอแบ่งหัวข้อในการศึกษารายละเอียดดังต่อไปนี้ (Awajiy, 1998 :1181- 1193)

ชื่อ

อัลมาตุรีดิยะฮุ เป็นชื่อเดียวที่เป็นที่รู้จักในหมู่บรรดาอุละมาอ์อัลฟิรอก ซึ่งไม่เคยปรากฏว่ามีชื่ออื่นที่เป็นที่รู้จักนอกจากชื่อนี้ชื่อเดียว ซึ่งเป็นที่ขนานนามกันในหมู่ของกลุ่มของพวกเขา เขาว่าว่า อัลมาตุรีดิยะฮุเป็นอิหม่ามอะฮฺลุสสุนนะฮฺวัลญะมาอะฮฺ และอิหม่ามอัลฮุคคา (หมายถึงผู้นำแห่งทางนำตามความเชื่อของพวกเขา)

ผู้นำกลุ่ม

ผู้นำคือมุหัมมัด เบ็น มุหัมมัด เบ็น มันศูร เป็นที่รู้จักในนามของอบูมันศูร อัลมาตุรีดิยะฮุ เกิดที่เมืองมาตุรีด ไม่เป็นที่แน่ชัดสำหรับปีเกิด เสียชีวิตเมื่อ ฮ.ศ. 333

หลักอะกิดะฮฺและเตาฮีดที่สำคัญของมาตุรีดิยะฮุ

2.3.1 ศรัทธาและเชื่อมั่นต่อพระนามของอัลลอฮุ ﷻ โดยเชื่อว่าแนวทางการศรัทธาในเรื่องดังกล่าวจะต้องเป็นไปด้วยวิธีการหรือรูปแบบที่เรียกว่า เตากีฟิยะฮุ¹ มิใช่ใช้สติปัญญาดังที่อะฮาอิเราะฮุได้ใช้ แม้ว่าในเรื่องดังกล่าวมาตุรีดิยะฮุจะมีแนวทางที่สอดคล้องกับอะฮฺลุสสุนนะฮฺ แต่ก็มิใช่เสียทั้งหมดเป็นเพียงแคื่อยืนยันพระนามของอัลลอฮุบางส่วนเท่านั้น ส่วนพระนามที่เหลือมาตุรีดิยะฮุได้ตะวีล (ตีความ) เช่นเดียวกับแนวทางของมูตะชีละฮุ และญะฮฺมียะฮุ

2.3.2 ใช้สติปัญญาเป็นแนวทางหลักในการอ้างอิงของควมมีอยู่ของพระเจ้าโดยใช้แนวทางที่กลุ่มมูตะชีละฮุและพะลาฟีฮุใช้

2.3.3 มีความเห็นว่าบรรดาผู้ศรัทธาทั้งหลายสามารถมองเห็นอัลลอฮุ ﷻ ในวันอาคีเราะฮ์ได้ ซึ่งขัดแย้งกับอะฮาอิเราะฮุที่ใช้หลักสติปัญญาในการเข้าใจเรื่องดังกล่าว ส่วนมาตุรีดิยะฮุเห็นว่าเรื่องนี้ความคิดหรือสติปัญญาไม่สามารถที่นำเข้ามาใช้ได้ จึงสอดคล้องกับอะฮฺลุสสุนนะฮุในเรื่องนี้ แต่ก็ใช้ว่าจะสอดคล้องกันทั้งหมด

2.3.4 อัลลอฮุ ﷻ ทรงมีคุณลักษณะหนึ่งคือ อัลกะลาม ซึ่งกะลามของพระองค์ไม่สามารถที่รับฟังได้

2.3.5 ขอมรับการสัจดีของอัลลอฮุ ﷻ บนบัลลังก์และบางคุณลักษณะบางประการ แต่ทว่าพวกเขาก็ยังตะวีล (ตีความ) คุณลักษณะที่นอกเหนือจากนั้น

1. เตากีฟิยะฮุ หมายถึง วิธีการที่ถูกกำหนดมาแล้วโดยอัลกุรอานและสุนนะฮุ ซึ่งไม่สามารถจะนำความคิดหรือสติปัญญามาทดแทนได้

2.3.6 ในเรื่องการกำหนดสถานะของอัลลอฮ์ ﷻ (กอฎูและกอฎัวร์) อยู่กึ่งกลางระหว่างสองแนวทางที่สุดโต่งคือ ญะบะรียะฮ์ และเกาะดาร์ียะฮ์ กล่าวคือมนุษย์นั้นเป็นผู้กระทำที่สามารถเลือกบนความจริงในสิ่งที่เขาต้องการกระทำและสิ่งที่เขาทำนั้นคือเป็นมัลคูลุคสำหรับอัลลอฮ์ ﷻ

2.4 ประวัติของเตาฮีดและแนวทาง

2.4.1 ประวัติของเตาฮีดและแนวทางในยุคของท่านนบีมุหัมมัด ﷺ

หากเราจะย้อนกลับไปดูประวัติเตาฮีดและแนวทางในยุคของท่านนบีมุหัมมัด ﷺ เราจะพบว่า เตาฮีดและแนวทางในยุคนั้นนับได้ว่าเป็นเตาฮีดและแนวทางที่สมบูรณ์แบบที่สุด ถูกต้องที่สุด สะดวกและง่ายต่อการเข้าใจมากที่สุด ทั้งนี้เนื่องจากว่าเป็นยุคที่ไม่มีปัญหาทางด้านความแนวคิดที่เบี่ยงเบน แม้ว่าจะมีจุดริเริ่มเกิดขึ้นแล้วก็ตาม แต่ถึงกระนั้นเตาฮีดก็ยังคงไว้ซึ่งความเป็นเอกะของอัลลอฮ์ ﷻ เพียงองค์เดียวเท่านั้น เช่นเดียวกับบรรดาเศาะหาบะฮ์ ﷺ ที่มีความเข้าใจอย่างลึกซึ้งกับเตาฮีด ไม่มีแนวคิดที่เบี่ยงเบนจากสิ่งที่ได้รับจากท่านนบี ﷺ ไม่เคยปรากฏคำถามใดๆ ทั้งสิ้นจากบรรดาเศาะหาบะฮ์ ﷺ ที่เกี่ยวกับเตาฮีดในลักษณะของคำถามที่ไม่เข้าใจในเรื่องของเตาฮีด ไม่เคยมีการถามถึงคุณลักษณะของอัลลอฮ์ ﷻ เป็นอย่างไร? ทรงสถิตย์อยู่เหนือฟากฟ้าอย่างไร? แบบไหน? ทั้งๆที่คำถามที่เกี่ยวข้องกับเรื่องอื่นๆนั้นมามากมาย อาทิ การละหมาด การจ่ายชะกาต การทำหัจญ์ เป็นต้น

อัลมุกริซียู (Al-Mukriziy, 2002 : 3/309-310) ได้อธิบายถึงรายละเอียดต่างๆเกี่ยวกับเตาฮีดในยุคของท่านนบีมุหัมมัด ﷺ ในตอนหนึ่งว่า “พึงทราบเถิดว่า หลังจากที่อัลลอฮ์ ﷻ ได้ทรงแต่งตั้งมุหัมมัด ซึ่งเป็นชาวอาหรับมาเป็นนบีเพื่อมนุษยชาติ ท่านนบีมุหัมมัด ﷺ ได้อธิบายถึงคุณลักษณะของอัลลอฮ์ ﷻ ด้วยกับสิ่งที่อัลลอฮ์ ﷻ ได้ทรงอธิบายพระองค์เองในอัลกุรอาน และด้วยวะฮีย์ที่ท่านได้รับจากอัลลอฮ์ ﷻ ไม่เคยมีผู้ใดเลยจากบรรดาชาวอาหรับแม้แต่สักคนที่ถามถึงรายละเอียดในเรื่องดังกล่าว ไม่เหมือนกับเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการละหมาด ชะกาต การถือศีลอด การทำฮัจญ์ และเรื่องอื่นๆ ที่มีการตั้งคำถามกันอย่างมากมายและหากว่ามีการถามสักหนึ่งคำถามที่ถามท่านนบีมุหัมมัด ﷺ ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับคุณลักษณะของอัลลอฮ์ ﷻ แน่แน่นอนจะต้องปรากฏอยู่ในหะดีษของท่านหรือในหนังสือของอุละมาอ์หะดีษต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นมุอญัซิม¹ และมะसानีด¹

1. อัลมุกญัซิม หมายถึงหนังสือที่รวบรวมหะดีษของท่านนบีมุหัมมัด ﷺ อาทิหนังสือญามิอ์ อัศศอหียะฮ์ ของอิหม่ามอัลบุกอริย

ต่างๆ แต่ก็ไม่ปรากฏ...และไม่มีใครในบรรดาพวกเขาที่รู้จักและใช้แนวทางของพวกเขาอะฮ์ลุลกะลาม และพวกฟัลสะฟะฮ์...”

มาลิก เป็น อนัส² (Malik Ibn Anas) กล่าวว่า “เป็นสิ่งที่เป็นไปได้เลย สำหรับใครสักคนที่จะกล่าวและคาดเดาว่านบีมุฮัมมัด ﷺ ไม่ได้สอนเตาฮีดแก่ประชาชาติของท่าน ทั้งๆที่ท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ นั้นได้สอนแม้กระทั่งการชำระล้างด้วยก้อนหิน (อิสตินญาอฺ) แก่ประชาชาติของท่าน” (อ้างใน al-Barrak, 1997 : 27)

จากคำอธิบายข้างต้นเป็นข้อยืนยันอย่างชัดเจนว่า เตาฮีดและแนวทางในยุคของท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ และเศาะหาบะฮ์ ๙ คือเตาฮีดและแนวทางที่บริสุทธิ์ เชื่อและศรัทธาในลัทธิธรรมที่พระองค์ทรงประทาน ไม่มีข้อสงสัยหรือข้อสังเกตแต่ประการใด ล้วนแต่น้อมรับตามที่พระบัญชาของอัลลอฮ์ ﷻ ทั้งภายในและภายนอก ทั้งที่เป็นสิ่งสามารถมองเห็นและมองไม่เห็นจะสอดคล้องกับสติปัญญาหรือไม่ก็ตามแต่พวกเขาผู้น้อมรับตามแบบฉบับที่ปรากฏในอัลกุรอานและสุนนะฮ์ของท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ ทุกประการ

2.4. 2 ประวัติเตาฮีดและแนวทางในยุคของเศาะหาบะฮ์ ๙

หลังจากที่ท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ ได้เสียชีวิตลง ความขัดแย้งเริ่มปรากฏให้เห็นถึงแม้เป็นความขัดแย้งที่ไม่เกี่ยวข้องกับเตาฮีดโดยตรง แต่ก็ส่งผลถึงเตาฮีดเช่นเดียวกัน อาทิ กรณีที่ไม่ยอมจ่ายชะกาตในยุคของท่านอบูบักร ๙ จนกระทั่งมีมุสลิมบางกลุ่มต้องตกศาสนาและออกจากแนวทางของอิสลาม (มูรตัด) จนกลายเป็นสงครามในที่สุด กระทั่งมาถึงในยุคท้ายๆของเคาะลีฟะฮ์ อุษมาน เป็น อัฟฟาน ๙ เกิดกลุ่มแนวคิดที่เบี่ยงเบน จนนำมาซึ่งการลอบสังหารท่านอุสมาน เป็น อัฟฟาน ๙ ด้วยน้ำมือของพวกนอกรีตที่รู้จักในนาม กลุ่มสะบะฮียะฮ์ แต่ไม่ชัดเจนและชัดเจนเท่ากับในยุคของเคาะลีฟะฮ์อาลี เป็น อบีฏอเล็บ ๙ ที่พวกนอกรีตได้ขยายอิทธิพลและกระจายออกไปตามหัวเมืองต่างๆ ซึ่งเป็นที่รู้จักในนามของ กลุ่มเคาะวาริจญ์ ซึ่งมีแนวทางที่เบี่ยงเบนในเรื่องที่เกี่ยวกับเตาฮีดอย่างเห็นได้ชัด อาทิ การศรัทธาและความเชื่อของกลุ่มเคาะวาริจญ์บางกลุ่มที่เชื่อว่าอาลี เป็น อบีฏอเล็บ ๙ คือพระเจ้า จนในที่สุดอาลี เป็น อบีฏอเล็บ ๙ ได้จัดการกับกลุ่มนอกรีตกลุ่มนี้ด้วยการจับเผา เป็นต้น (อ้างใน al-Rumiy, Baltajiy and Hijab, n.d. : 5/233)

1. อัลมะซานีด หมายถึงหนังสือที่รวบรวมหะดีษของท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ เรียงตามชื่อของเศาะหาบะฮ์ ๙ อาทิ หนังสือมุสนัดของอิหม่ามอะหมัด

2. ท่านคือมาลิก เป็น อนัส อิหม่ามแห่งนครมะดีนะฮ์ เสียชีวิตเมื่อปี ฮ.ศ. 179 (Ibn Kathir, 1993 : 10 /174)

อย่างไรก็ตามการจากไปของท่านบิรฺฮัมมัด رضي الله عنه ไม่ได้หมายความว่าทุกสิ่งทุกอย่างจะหายไป ในทางตรงกันข้ามก่อนที่ท่านจะเสียชีวิตไม่นาน ท่านบิรฺฮัมมัด رضي الله عنه ได้กล่าวแก่บรรดาเศาะหาบะฮฺ رضي الله عنهم ว่า :

”))

) “

(2600 :

ความว่า “คั้งนั้น แท้จริงผู้ใดในหมู่ของพวกเจ้าที่มีชีวิตต่อไป (หลังจากฉัน) พวกเขาจะพบกับความแตกแยกมากมาย และ(เมื่อเป็นเช่นนั้น) พวกเจ้าจงพึงระวังสิ่งอฺดูรีทั้งหลาย (เพราะสิ่งอฺดูรีทั้งหลายนั้น) คือสิ่งที่หลงทาง คั้งนั้น ผู้ใดในหมู่ของพวกเจ้าพบเจอกับเรื่องคั้งกล่าว เขาจะต้องยึดมั่นกับสุนนะฮฺของฉันและสุนนะฮฺเศาะลัฟะฮฺที่ได้รับทางนำ พวกเจ้าจงขมับมันด้วยฟันกราม ” (บันทึกโดย al-Tarmiziy และท่านกล่าวเป็นหะดีษหะสันเศาะฮีหฺ หมายเลขหะดีษ 2600)

ท่านบิรฺฮัมมัด رضي الله عنه ยังได้ตอกย้ำถึงการที่ท่านจะจากไปคงไม่ใช่ปัญหา เพราะท่านได้ดำเนินการทุกอย่างให้แก่ประชาชาติของท่านในทุกส่วนทุกเรื่องอย่างชัดเจนและชัดเจนอยู่แล้ว คั้งหะดีษที่บันทึกโดยอิหม่าม อิบฺนุ อับียุอาเศ็ม บทหนึ่งว่าท่านบิรฺฮัมมัด رضي الله عنه ได้กล่าวว่า :

))

(48 :) ((

ความว่า “แท้จริงฉันได้ทิ้งไว้สำหรับพวกท่านเสมือนสีขาว ซึ่งเวลาค่ำคืนเสมือนเวลากลางวัน ไม่มีใครที่หันเหออกจากมันหลังจากฉัน นอกจากเป็นผู้หายนะ” (บันทึกโดย Ibn Abi ‘Asim หมายเลขหะดีษ 48)

อัลอักล (al-Akl, 1998 : 56) กล่าวว่า “แสงสว่างคืออะกิละฮฺอะฮฺลุสสุนนะฮฺวัลญะมาอะฮฺ และทุกอย่างที่มาจากท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ ในเรื่องของบทบัญญัติและศาสนา ซึ่งไม่เคยมีการเปลี่ยนแปลงตั้งแต่สมัยชาวสะลัฟ 300 ปีแรก จนกระทั่งถึงวันนี้ ไม่ว่าจะเป็นสำนวน สายรายงาน สอดคล้องกับอัลกุรอานและสุนนะฮฺ เหมือนกับที่บรรดาผู้ที่ได้รับทางนำทั้งหลาย ซึ่งแตกต่างอย่างสิ้นเชิงกับอะกิละฮฺของกลุ่มพวกอะฮฺลุลกะลามที่เป็นมุตะชิละฮฺหรือเป็นอะชาอิเราะฮฺ พวกมาตุรีดิยะฮฺ และพวกกุลลาบียะฮฺ เป็นต้น ซึ่งพวกท่านจะพบว่าอะกิละฮฺของพวกเขาไม่ว่าจะเป็นสำนวนหรืออะกิละฮฺ ที่ไม่เหมือนกันกับบรรดาอะฮฺลุลสะลัฟในยุค 300 ปีแรก หรือถ้ามีก็น้อยมาก และส่วนใหญ่ไม่สอดคล้องกับแนวทางของท่านเราะฮฺลุลลอฮฺ ﷺ บรรดาเศาะหาบะฮฺ ﷺ และบรรดาตะบิอิน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในส่วนที่เกี่ยวข้องกับเตฮฺดีดอัลอัศมาอฺและศิฟาต และการกำหนดคกฏสภาวะของอัลลลอฮฺ ﷻ

จากคำอธิบายต่างๆ ที่ได้นำเสนอมาข้างต้นพอจะสรุปได้ว่า เตฮฺดีดในหมู่ของเศาะหาบะฮฺยังคงไว้ซึ่งความถูกต้องอย่างครบถ้วนตามแบบฉบับของท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ ไม่มีการเปลี่ยนแปลงหรือใช้แนวทางที่ต่างจากแนวทางของท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ หากแต่พวกเขาได้ยึดมั่นตามแนวทางของท่านเราะฮฺลุลลอฮฺ ﷺ ดังที่พวกเขาได้รับการอบรมสั่งสอนจากท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ (al-Turkiy, 1993 : 28) พวกเขาคือทหารที่ปกป้องจักรวรรพแห่งเตฮฺดีดหลังจากที่ท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ ได้จากไป พวกเขาคือผู้ดูแลและเชิญชวนสู่แนวทางของท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ และพวกเขายืนหยัดอยู่บนหนทางของท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ ที่ได้อบรมสั่งสอนผู้เขabenพื้นฐานของเตฮฺดีด อัรรูบียะฮฺ เตฮฺดีดอูลูลูสิยะฮฺ และเตฮฺดีดอัลอัศมาอฺวัศศิฟาต ดังที่อัลลลอฮฺ ﷻ ได้กล่าวถึงคุณลักษณะของพวกเขาในอัลกุรอานว่า :

﴿ إِنَّ الَّذِينَ هُمْ مِنْ خَشِيَةِ رَبِّهِمْ مُشْفِقُونَ ﴿٥٧﴾ وَالَّذِينَ هُمْ بِكَأَيِّتِ رَبِّهِمْ يُؤْمِنُونَ ﴿٥٨﴾ وَالَّذِينَ هُمْ بِرَبِّهِمْ لَا يُشْرِكُونَ ﴿٥٩﴾ وَالَّذِينَ يُؤْتُونَ مَا آتَوْا وَقُلُوبُهُمْ وَجِلَةٌ أَهْمَ إِلَىٰ رَبِّهِمْ رَاجِعُونَ ﴿٦٠﴾ ﴾

(60-57)

ความว่า “แท้จริงบรรดาผู้ที่พวกเขามีจิตใจยำเกรงเนื่องจากความกลัวต่อพระเจ้าพวกเขา และบรรดาผู้ที่พวกเขาศรัทธาต่อสัญญาณต่างๆ แห่งพระเจ้าของพวกเขา และบรรดาผู้ที่พวกเขาไม่ตั้งภาคีต่อพระเจ้าของพวกเขา และบรรดาผู้ที่บริจาคสิ่งที่พวกเขาได้มาโดย

จิตใจของเขาเปี่ยมไปด้วยความหวังเกรงว่า แท้จริงพวกเขาต้อง
กลับไปหาพระเจ้าของพวกเขา” (อัลมูมินุน 57-60)

﴿ وَمَا يَعْلَمُ تَأْوِيلَهُ إِلَّا اللَّهُ وَالرَّاسِخُونَ فِي الْعِلْمِ يَقُولُونَ ءَامَنَّا
بِهِ كُلٌّ مِّنْ عِنْدِ رَبِّنَا وَمَا يَذَّكَّرُ إِلَّا أُولُو الْأَلْبَابِ ﴾ رَبَّنَا لَا تَرُغْ
قُلُوبَنَا بَعْدَ إِذْ هَدَيْتَنَا وَهَبْ لَنَا مِن لَّدُنكَ رَحْمَةً إِنَّكَ أَنْتَ
الْوَهَّابُ ﴿ رَبَّنَا إِنَّكَ جَامِعُ النَّاسِ لِيَوْمٍ لَا رَيْبَ فِيهِ إِنَّ اللَّهَ
لَا يُخْلِفُ الْمِعَادَ ﴾ (: 9-7)

ความว่า “และไม่มีใครรู้ในการตีความโองการนั้นได้นอกจากอัลลอฮ์
และบรรดาผู้ที่มั่นคงในความรู้เท่านั้น โดยที่พวกเขาจะกล่าวว่า พวก
เราศรัทธาโองการนั้น ทั้งหมดนั้นมาจากที่ที่พระผู้เป็นเจ้าของเรา
ทั้งสิ้น และไม่มีใครที่รับคำตักเตือนนอกจากบรรดาผู้ที่มีสติปัญญา
เท่านั้น โอ้พระผู้เป็นเจ้าของเรา โปรดอย่าให้หัวใจของพวกเรา
เอนเอียงออกจากความจริงเลยหลังจากที่พระองค์ได้ทรงแนะนำแก่
พวกเราแล้วและโปรดได้ประทานความเอ็นดูเมตตาจากที่ที่พระองค์
ให้แก่พวกเราด้วยเถิดแท้จริงพระองค์นั้นคือผู้ทรงประทานให้อย่าง
มากมาย โอ้พระผู้เป็นเจ้าของเรา แท้จริงพระองค์นั้น เป็นผู้
หุมนุมนุญย์ทั้งหลายในวันหนึ่งซึ่งมีการสงสัยใดๆ ในวันนั้น แท้จริง
อัลลอฮ์นั้นจะไม่ทรงผิดสัญญา” (อาละอิมรอน : 7-9)

นอกจากนี้แล้วเหล่าบรรดาสะหาบะฮ์ ﴿﴾ คือกลุ่มแรกๆที่อยู่ในศตวรรษที่ดีที่สุด
ดังหะดีษที่ว่า :

((“ ”))
(2147 :)

ความว่า“มนุษย์ที่ดีที่สุดคือมนุษย์ที่อยู่ศตวรรษของมัน และรองลงมาคือศตวรรษถัดไปและรองลงมาคือศตวรรษที่ถัดไป”(บันทึกโดย Muslim หมายเลขหะดีษ 2147)

อัลลาละกาอีย (Al-lalakaaiy) กล่าวว่า “ในยุคของเศาะหาบะฮฺ رضي الله عنهم และบรรดาอุละมาอ์ศอลิหะฮฺที่มาหลังจากเศาะหาบะฮฺ رضي الله عنهم ทั้งหมดนั้นอะกีศะฮฺของพวกเขายังคงไว้ซึ่งความสมบูรณ์ทุกประการ จนกระทั่งเกิดการเบี่ยงเบนในเรื่องดังกล่าวขึ้น ซึ่งไม่เคยได้ยินมาก่อน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในยุคต้นๆของราชวงศ์มรวานิยะฮฺ ซึ่งเริ่มมีการขัดแย้งกันขึ้นในเรื่องการศรัทธาต่อกฎสถานะของอัลลอฮ์ ﷻ ” (อ้างใน al-Turkiy, 1993 : 31)

อย่างไรก็ตามมีคำกล่าวของเศาะหาบะฮฺ رضي الله عنهم หลายท่านที่บ่งบอกถึงเตาฮีดในยุคของพวกเขาว่าถูกต้องตามแนวทางที่ท่านนบีมุหัมมัด ﷺ ได้สั่งสอนไว้ ดังนี้

1. คำกล่าวของอุมมุสะลามะฮฺ رضي الله عنها ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับเตาฮีดอัลอัสมาอ์วัศฟีฟาต ว่า :

)

(

ความว่า “คุณลักษณะหรือศิฟาต อัลอิสติวาอ์ นั้น ไม่ใช่สิ่งที่ไม่เข้าใจและ กัยฟิยะฮฺ (ลักษณะรายละเอียดต่างๆ) เป็นสิ่งไม่สามารถเข้าใจได้ และการยอมรับด้วยกับมันนั้นถือว่าเป็นสิ่งที่จำเป็น และการปฏิเสธไม่ยอมรับ(คัดค้าน)ด้วยกับมันนั้นคืออุกุฟรฺ (การปฏิเสธ)” (Ibn Mandat, 1998 : 302-303)

2. คำกล่าวของอิบนุ อับบาส رضي الله عنهما ที่เกี่ยวข้องกับเตาฮีดว่า :

(...)

ความว่า “จงคิดในทุกๆ เรื่อง และจงอย่าคิดในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับองค์ของอัลลอฮ์”(al-Zahabiy, 1999 :2/134)

1. ท่านคือภรรยาของท่านนบีมุหัมมัด ﷺ มีชื่อจริงว่า อินคิน บินดิ อิบิ อุมัยยะฮฺ เป็น อัลมุมิเราะฮฺ เป็น อับดุลลอฮฺ เป็น อุมร์ เป็น มัคซุม อัล มัคซุมิยะฮฺ เสียชีวิตเมื่อปี ฮ.ศ. 62 (Al-Asqalaniy, 1995 : 1375)

จากคำกล่าวของเศาะหาบะฮฺ رضي الله عنه ข้างต้นและคำกล่าวของเศาะหาบะฮฺ رضي الله عنه ท่านอื่นที่มีได้นำเสนอ ณ ที่นี้ เป็นข้อยืนยันอย่างชัดเจนว่าเตาฮีดในยุคของเศาะหาบะฮฺ رضي الله عنه นั้นก็คือเตาฮีดในยุคของท่านนบีมุหัมมัด ﷺ เริ่มตั้งแต่หลักการและแนวทาง ตลอดจนความเข้าใจต่างๆที่เกี่ยวข้องกับเตาฮีดก็ล้วนแต่อยู่ในกระบวนและแนวทางที่ท่านนบีมุหัมมัด ﷺ ได้สั่งสอนไว้โดยไม่มีข้อสงสัยหรือข้อเคลงใจใดๆทั้งสิ้น

2.4.3 ประวัติของเตาฮีดและแนวทางในยุคของอะบีอินและอับบาอูตาบิอิน

หลังจากที่เหล่าบรรดาเศาะหาบะฮฺ رضي الله عنه ได้จากไป ผู้ที่สืบทอดเจตนารมณ์ของอิสลามต่อจากเศาะหาบะฮฺก็คือบรรดาตาบิอิน ผู้ซึ่งได้พบกับบรรดาเศาะหาบะฮฺ رضي الله عنه (al-Sayuti, 1996 : 134) และนำเสนออิสลามซึ่งเป็นสัจธรรมแห่งชีวิตจนกระทั่งอิสลามสามารถดำรงจนกระทั่งทุกวันนี้ หนึ่งในสัจธรรมที่อิสลามได้ดำรงคงไว้คือเตาฮีดที่ไม่มีการเปลี่ยนแปลงใดๆ แม้ว่าเวลาจะผ่านมาแล้ว 1400 ปีก็ตาม ในขณะที่ลัทธิเป็นลักษณะของนิติบัญญัติในบางเรื่องได้มีการเปลี่ยนแปลงไปตามสภาพความเหมาะสมของแต่ละยุคสมัย แต่เตาฮีดก็ยังคงดำรงไว้ซึ่งแบบฉบับของท่านนบีมุหัมมัด ﷺ และเศาะหาบะฮฺ رضي الله عنه แม้ว่าจะมีแนวทางที่เบี่ยงเบนเกิดขึ้นมากมาย เช่น กลุ่มเคาะวาริจญ์ กลุ่มญะฮะมิยะฮฺ และ กลุ่มมูตะซิละฮฺ เป็นต้น

อย่างไรก็ตามในยุคนี้ได้มีกลุ่มที่มีแนวทางที่เบี่ยงเบนจากกลุ่มที่ไม่หวังดีต่ออิสลาม โดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มญะฮะมิยะฮฺที่เผยแพร่ความเชื่อที่ว่า อัลกุรอานนั้นเป็นมัจลุค (สิ่งใหม่) ซึ่งเป็นกลุ่มแรกที่กล่าวถึงเรื่องดังกล่าว (al-Ruhiliy, 1422 H.: 1/153) จนกระทั่งอับดุลลอฮฺ บิน อัลมุบารอกได้กล่าวว่า “ แท้จริงพวกเราทั้งหลายอนุญาตให้บอกกล่าวคำกล่าวของชาวยิวและคริสต์ แต่พวกเราไม่อนุญาตให้นำเอาคำกล่าวของพวกญะฮะมิยะฮฺมาบอกกล่าว ” (al-Ruhiliy, 1422 H. : 1/154) จนกระทั่งอิหม่ามอะหฺมัด บิน ฮันบัล กล่าวว่า “ ผู้ใดที่กล่าวว่า (ยอมรับว่า) อัลกุรอานนั้นเป็นมัจลุค แท้จริงเขาเป็นผู้ปฏิเสธ (ตักศาสนา) และผู้ใดที่ไม่แน่ใจในความเป็นผู้ปฏิเสธของผู้ที่กล่าวในลักษณะดังกล่าว เขาก็เป็นผู้ปฏิเสธเช่นเดียวกัน ” (al-Ruhiliy, 1422 H. : 1/155) เช่นเดียวกับอิหม่ามอัดคาร์มีย์ที่เขียนหนังสือตอบโต้กลุ่มญะฮะมิยะฮฺในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับอัลกุรอาน โดยใช้ชื่อหนังสือว่า “ อรรถาธิบายอะลาญะฮฺมุญะฮะฮฺ ” ซึ่งหมายถึง ข้อโต้ตอบสำหรับกลุ่มญะฮะมิยะฮฺ

แม้ว่าสถานการณ์จะเป็นเช่นไร เตาฮีดที่ถูกต้องตามแบบฉบับของท่านนบีมุหัมมัด ﷺ และเศาะหาบะฮฺ رضي الله عنه ก็ยังคงดำรงไว้ซึ่งแบบฉบับของท่านนบีมุหัมมัด ﷺ และเศาะหาบะฮฺ رضي الله عنه เพื่อเป็นการยืนยันว่าเตาฮีดในยุคนี้ยังสมบูรณ์แบบครบถ้วน จึงใคร่ขอนำเสนอคำ

กล่าวของบรรดาตาบิอินบางท่านที่บ่งบอกถึงเตาฮีดในยุคนี้ยังสอดคล้องกับเตาฮีดในยุคของท่าน
นบีมุหัมมัด ﷺ ทุกประการ ดังนี้

1. คำกล่าวของอิหม่ามอัลเอาซายิย¹ หลังจากที่แนวทางของกลุ่มญะฮิมียะฮ์ได้
แพร่ออกมาเพื่อยืนยันถึงเตาฮีดที่ถูกต้องของพวกว่า :

: " "

ความว่า “พวกเราและบรรดาตาบิอินทั้งหลายที่มีอยู่กันมากมายต่าง
กล่าวว่า “แท้จริงอัลลอฮ์ ﷻ นั้นทรงสถิตย์อยู่บนบัลลังก์และพวก
เราศรัทธากับทุกคุณลักษณะของอัลลอฮ์ ﷻ ที่มาจากจากสุนนะฮ์”
(al-Zahabiy, 1999 : 2/ 175-176)

2. คำกล่าวของอิหม่ามอุมูหะนีฟะฮ์ ที่เกี่ยวข้องกับเตาฮีดอัลอัสมาว์ศิฟาดใน
กรณีที่เกี่ยวข้องกับการทรงสถิตย์บนบัลลังก์ของอัลลอฮ์ ﷻ โดยท่านได้กล่าวว่า :

" : "

ความว่า “ ผู้ใดที่กล่าวว่า “ฉันไม่ทราบพระเจ้าของฉันอยู่บน
ฟากฟ้าหรือบนพื้นแผ่นดิน แท้จริงเขาได้ปฏิเสธไปแล้ว” (al-
Zahabiy, 1999 : 2/ 178)

และท่านยังได้กล่าวต่อไปอีกว่า

" "

ความว่า “ ผู้ใดที่กล่าวว่า “ผู้ใดที่ปฏิเสธไม่ยอมรับว่าแท้จริงอัลลอฮ์
ทรงอยู่บนฟากฟ้า แท้จริงเขาได้ปฏิเสธไปแล้ว” (al-Zahabiy, 1999 :
2/ 179)

1. ท่านคืออับดุลรอหมาน เบน อัมรุ อัลเอาซายิย เสียชีวิตเมื่อปี ฮ.ศ. 157 (Al-Asqalaniy, 1995 : 593)

และคุณลักษณะที่มาจากคัมภีร์ของพระองค์ (อัลกุรอาน) และที่มาจาก การบอกเล่าของท่านนบี ﷺ ซึ่งทุกคนที่ได้รับการชี้แจงโดย หลักฐานและเหตุผลแล้วจะไร้ความสามารถที่จะคัดค้านในเรื่อง ดังกล่าวได้ ทั้งนี้เนื่องจากว่าอัลกุรอานได้ประทานลงมาในเรื่อง ดังกล่าวแล้ว และมีคำตอบที่ถูกต้องจากท่านนบี ﷺ แล้ว โดย ผู้รายงานที่ทรงความยุติธรรม” (Ibn Qaiyim,1995 : 165)

จากคำกล่าวของท่านนบีอื่นและอัครทูตท่านอื่นข้างต้นพอจะสรุปได้แล้วว่าเตาฮีดของ บรรดาท่านนบีอื่นและอัครทูตท่านอื่นนั้นก็ยังคงไว้ซึ่งแบบฉบับของท่านนบีมุหัมมัด ﷺ และ เสาะหาบะฮุ ﷺ ไม่มีการตกแต่งหรือเพิ่มเติมแต่อย่างใด ส่วนเตาฮีดของแนวทางกลุ่มอื่นดังที่ได้ กล่าวมาแล้วข้างต้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งเตาฮีดของกลุ่มญะฮ์มิยะฮุที่แพร่หลายออกมาในยุคนี้ใน เรื่องที่สำคัญยิ่งคือการปฏิเสธคุณลักษณะของอัลลอฮ์ ﷻ ซึ่งพวกเขาและกลุ่มต่างๆที่มีแนวทาง เหมือนกับพวกเขาได้ปฏิเสธคุณลักษณะของอัลลอฮ์ ﷻ อย่างสิ้นเชิง